

Arkeologisk forskningsundersökning

Gudings slott, RAÄ Eke 49, RAÄ Eke 99, RAÄ Eke 101
Dnr 431-27-2019

Eke socken
Region Gotland
Gotlands län
2020

Lauren Bokor, Dan Carlsson

Omslagsbild: Rekonstruktion av de fyra stolphålen - Tornet

Foto: Dan Carlsson

Förord

Ett projekt av den dignitet som vi nu har påbörjat i Eke, där vi nu är inne på andra året, är definitivt inte ett projekt som man löser utan stora insatser från många och det finns all anledning här att lyfta fram de insatser som gjorts av många för att projektet har kunnat komma till och kommit så långt i utforskandet av Ekekusten och dess märkliga historien

Inledningsvis vill jag lyfta fram vårt mer än 30 år långa samarbete med Folkhögskolan i Hemse och under en period även Fårösund. Det har varit många somrar tillsammans och väger man samman den kunskap om vår äldre historia som dessa sommarkurser via Folkan har inneburit blir listan lång. Kan bara nämna de sammanlagt 10 årens undersökningar av den vikingatida hamnen i Fröjel, eller de 6 åren vi med hjälp av folkhögskolan hade förlagt sommarkurserna i Arkeologi till Västergarn och framför allt till Paviken. Väger man samman alla dem som deltagit i kurserna rör det sig säkerligen om ca 1000 personer, vilket i praktiken betyder mellan tumme och pekfinger ca 5000 veckors fältarbete - minst sagt imponerande siffror. Jag vill särskilt här lyfta fram från tidigare år [Helena Cedergren](#) och under senare åren [Agneta Lindqvist](#) och [Daniel Malm](#) vid Folkan i Hemse. Ni har varit klippor för oss att luta oss mot när det blivit stormigt!

Från folkhögskolan är det då inte svårt att tacka alla dessa som deltagit att kartlägga den gotländska historien. Många av våra synnerligen erfarna kursdeltagare har varit med i närmare 30 år! Jag vill framföra ett stort och innerligt tack till alla er, ingen nämnd ingen glömd, som under alla dessa år bidragit till otroligt spännande, intressanta och upplevelserika fältsäsonger.

Den gångna sommaren var åter en i raden med åtskilliga deltagare såväl svenska som internationella, som spenderade allt från 4 dagars pröva på kurs till fem veckor med oss i sol och regn. Inalles var ni 50 deltagare som spenderade kortare eller längre tid hos oss, och ni är alla värda ett stort tack; [Munir Ayoub](#), [Mikke Brännström](#), [Olivia Bulik](#), [Göran Bölske](#), [Sture Carlson](#), [Lars Dahlin](#), [Josefin Desmond](#), [Sylvia von Eckardstein](#), [Lars Eklund](#), [Maria Eklund](#), [Stefan Eliasson](#), [Ann-Sofie Eriksson](#), [Amanda Fulton Williams](#), [Mary-Ann Grahm](#), [Lena Hansson](#), [Gunilla Hedbrant](#), [Peter Hedman](#), [Monica Hjelm](#), [Jonas Houltz](#), [Ylva Houltz](#), [Kristina Into-Malmberg](#), [Leif Jansson](#), [Mats Karlsson](#), [Leif Kindahl](#), [Cecilia Kylberg](#), [Stella Landskroon](#), [Anita Lifvendahl](#), [Katarina Lindgren](#), [Konrad Lundberg](#), [Dan Lundgren](#), [Tobias Lövgren](#), [Oscar Maddison](#), [Helene Malmberg](#), [Amanda Maripuu](#), [Max Mumford](#), [Karin Möller](#), [Regina Möller](#), [Katarina Nordqvist](#), [Ulla Nordström](#), [Andrew Roberts](#), [Anna Ruane](#), [Carin Runqvist](#), [Evan Sachse](#), [Britt-Louise Schmidt](#), [Astrid Stephenson](#), [Catharina Stierngranat Folke](#), [Mats Tivenius](#), [Johnny Wallin](#), [Erik Wasell](#), [Birgitta Ågren](#).

Men för att ett projekt av den här digniteten skall fungera är det en hel del runt omkring som också måste fungera. Inte minst gäller det att det finns positiva markägare, och det vill jag tydligt understryka att utan all den hjälp vi fått från markägarna [Mats Hallvede](#) och [Kerstin Hildingsson](#) vid Gudings i Eke, hade det aldrig gått att genomföra utgrävningen. Vi är er ett innerligt stort tack skyldiga för att ha bistått oss med allt från att grusa väg, till att röja marken och till att hjälpa oss att hägna in våra grävplatser.

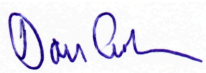
En arkeologisk utgrävning är dock inte slut bara för att fältkursen är slut, det vidtar ett ofta omfattande och tidsödande arbete att översätta sommarens resultat till något som kan läsas av

alla. I detta ligger även många gånger omfattande analysarbeten, inte minst att låta göra åldersbestämningar av människor eller stolpar eller andra lämningar i fält och verktyget heter då främst C14 analyser.

Under den tid som projektet pågått har det visat sig vara av ovärderlig hjälp att kunna nyttja C14 i arbetet med att tolka historien, inte minst mot bakgrund av att föremål inte alltid påträffats som kan ge en antydning om ålder. Med ett mycket generöst bidrag från [Stiftelsen DBW](#) och från [Länsstyrelsen i Gotlands län](#) har vi nu genom att ha analyserat hela 14 prover detta år, fått fram ett fantastiskt underlag för att tidfästa historien i Eke, vilket kommer att framgå av rapporten. Jag vill tacka er för ert bidrag som tveklöst varit förutsättningen för analysen av historien i Eke.

Sist, men inte minst, vill jag tacka mina kolleger och fältassistenter för er gedigna insats under den gångna sommaren. [Christian Hoffman](#) för att du tar hand om vårt företag när jag inte hinner på sommaren, [Lauren Bokor](#) för ditt stora och engagerade arbete med såväl fältkurserna som rapportarbetet och [Sara Downard](#) och [Austin Main](#), som kom över från USA för att vara med. Ett stort tack också till [Johanna Starck](#) och [Petter Åkeson](#) för ert gedigna arbete med att klargöra de gravlagda personernas kön, ålder och status.

Det bör ha framgått av det ovan sagda, att det är en synnerligen omfattande verksamhet att bedriva fältkurser i arkeologi som vi ju gjort i en följd av år, och jag må ha idéer om vad vi borde beforska, men utan all er medverkan, stöd och support, hade jag fått nöja mig med blotta tanken att försöka lösa gåtan med kustens lämningar.

Doc. Dan Carlsson
Projektledare

Eke 2019

Arkeologisk forskningsundersökning, Gudings 1:3 och Smiss 2:1, Eke socken, Gotland

Typ av undersökning: Arkeologisk undersökning

RAÄ nr: Eke 49:1-3, 99:1-3, 101:1-2

Undersökande institution: Arendus AB och Gotlands Folkhögskola

Socken: Eke

Län: Gotland

Rapport: Lauren Bokor och Dan Carlsson

Sammanfattning

Rapporten sammanfattar det andra årets arkeologiska undersökningar inom projektet ”*The Connecting Point*”, i form av en kortfattad redogörelse för resultaten från en kompletterande undersökning av fornlämningsmiljön Gudings slott, RAÄ 49:1-3, och nya undersökningar av RAÄ Eke 99:1 och 99:3, samt Eke 101:1-2.

Rapporten är att se som preliminär, då en slutlig rapport kommer att sammanställas efter kommande utgrävningar sommaren 2020, som blir projektets sista fältarbetsår.

Undersökningarna under projektets andra år har bl a berört lämningar i anslutning till vallanläggningen Gudings slott RAÄ Eke 49:1-3 och inneburit undersökningar av både en huslämning och gravar som ett komplement till föregående års arkeologiska undersökningar. Tre gravar kom att undersökas vid Gudings slott, som innehöll sammanlagt 6 begravda individer, fem kvinnor och en man.

Undersökningen av gravarna vid Gudings slott var för att komplettera och förtydliga tidigare erhållna resultat av att gravar synbarligen finns här in i medeltid. ¹⁴C dateringar indikerar att de gravlagda detta år kan tidfästas till sen vikingatid och tidigaste medeltiden.

Därtill påbörjades nya undersökningar inom två fornlämningsmiljöer belägna ca 600-800 meter längre väster ut. Utgrävningarna var här fördelade på två områden, belägna ca 200 meter emellan. I öster undersöktes en stenrad med stora stenar och en grav, i väster kom de arkeologiska undersökningarna att beröra två märkliga huslämningar från vendetid och ett sannolikt fundament till ett kraftigt/högt torn från tidig vikingatid.

En väsentlig del i analysen och tolkningen av historien i området bygger, och kommer att bygga, på möjligheten att nyttja ¹⁴C analyser, då fyndmaterialet, förutom från vissa gravar, är synnerligen magert vilket gör det mycket vanskligt att klarlägga kronologin i området och funktionen av påträffade eller registrerade lämningar. För innevarande år och för utarbetandet av denna rapport, har sällskapet DBW:s stiftelse bidragit med medel till ¹⁴C analyser av sju prover och Länsstyrelsen i Gotlands län till resterande sju prover. Vi riktar ett synnerligen stort tack för dessa bidrag, utan vilka våra möjligheter att klarlägga den märkliga historia som börjar skymta i Eke skulle varit omöjlig.

.....

Dan Carlsson
Projektansvarig

Figur 1. Kartutsnitt över delar av Eke socken, med kyrkan och de lokaler med fornlämningar som undersökts under 2019. Längst i öster är Gudings slott, väster därom ligger stensättningen och stenraden RAÄ Eke 101 och längst i väster RAÄ Eke 99, i fornminnesregistret upptaget som fyra gravar, varav en osäker. Sydväst längs kusten ligger Bybod. Källa © Lantmäteriet.

Innehåll

Inledning	9
Projektet <i>The Connecting Point</i>	9
Undersökningsområdet	10
Utgrävningen 2019	11
Vallanläggningen Gudings slott	11
Gravarna i Gudings slott	12
Vallanläggningens ålder	16
Fornlämning Eke 101 (L1977:6082-6083)	18
Huslämningar och Torn, undersökning av RAÄ Eke 99:1 och 3	23
Tornet	24
Husgrunderna	27
Den avslutande fältarbetssäsongen 2020	33
Schakt och anläggningsbeskrivningar	35
Anläggning 10	37
Anläggning 14	41
Anläggning 12	47
Anläggning 13	55
Schakt 1	61
Schakt 2	67
Schakt 3	75
Schakt 4	79
Schakt 5	83
Schakt 6	85
Schakt 7	91
Schakt 8	97
Schakt 9	101
Schakt 10 och 11	105
Källor och administrativa uppgifter	113
Bilaga 1. Preliminär fyndlista Gudings 1:3, RAÄ 49	115
Bilaga 2. Preliminär fyndlista Smiss 2:1, RAÄ 99 och 101	117
Bilaga 3. Osteologisk analys	119
Bilaga 4. Vedartsanalys av stolparna	123
Bilaga 5. Lista ¹⁴C prover 2019	125

Inledning

Projektet *The Connecting Point*

Vår kunskap om det vikingatida samhället på Gotland är till vissa delar tämligen god. Påträffade föremål från tiden ifråga kan exempelvis räknas i tusental och åtskilliga är de gravar som undersökts, inte minst intill de tidiga centralorterna i form av Visby (Kopparsviksgravfältet), Slite (gravarna på Slite torg) och Fröjel (tre gravfält med dateringar från vendeltid till tidig medeltid). Samtidigt finns det belysande sammanställningar av alla dessa föremål som bönderna påträffat i åkermarken, publicerade i åtskilliga böcker från bronsålder till och med vikingatid. Dessa böcker bildar tillsammans en för landet helt unik kunskapskälla till öns förhistoria. Inte minst bör här nämnas den utmärkta serien av böcker om vikingatidens Gotland, publicerade av Lena Thunmark-Nylén.¹

Även frågan om tidens hamnar och handelsplatser är förhållandevis väl behandlade, inte minst genom de omfattande arkeologiska undersökningarna av hamnplatsen i Fröjel, belägen vid den forna kusten strax väster om kyrkan i socknen². Talrika silverdepåer är ytterligare en källa till förståelsen av den yngre järnålderns samhälle, liksom ca 500 bildstenar³.

Däremot är kunskapen om bebyggelse och markanvändning mer bristfällig, trots det synnerligen rika fyndmaterialet. Till dags datum är det enbart några få platser som gett någon form av underlag till en tolkning av bebyggelse och landskapsutnyttjande. Hit hör Fjäle ödegård i Ala socken, Burge i Lummelunda och Gannarve i Hall socken⁴. Den bäst undersökta platsen i detta avseende är utan tvekan den medeltida ödegården Fjäle i Ala socken, där man i detalj, vad gäller

odlingslandskapets utveckling och bebyggelsens förändring, kan följa historien från ca 100 e Kr. till mitten av 1300-talet.

Ur rumslig aspekt finns ytterligare en väsentlig dimension som är förhållandevis dåligt känd. Det handlar om den förändring av kustnära aktiviteter som sker med början under senare delen av järnåldern och som bl a utmärker sig i ett stort antal hamnar längs den gotländska kusten.

Vad gäller bebyggelsen kan man notera att kusten under den äldre järnåldern i ringa grad är ianspråktagen för bosättning. Det förekommer visserligen ett antal begränsade områden med stensträngar intill kusten, men i det närmaste ingen bebyggelse överhuvudtaget från den äldre järnåldern.

Under loppet av den yngre järnåldern och med fortsättning in i tidig medeltid, sker dock en påtaglig förändring som bland annat tar sig uttryck i en etablering av gårdar i strandnära lägen. Tydliga exempel på detta kan t ex tas i situationen i Kräklingbo socken (figur 1 på följande sida), där järnåldersbygden är starkt koncentrerad till den centrala delen av socknen, synlig genom såväl husgrunder som stenhägnader och gravfält, och där kusten hyser flera gårdar som av allt att döma är tillkomna under perioden sen vikingatid-tidig medeltid. I den kustnära miljön finns som regel varken husgrunder från den äldre järnåldern eller gravar och gravfält. Däremot finns det på flera ställen fiskelägen som kan knytas till gårdarna vid kusten, men även till gårdar längre in i landet.

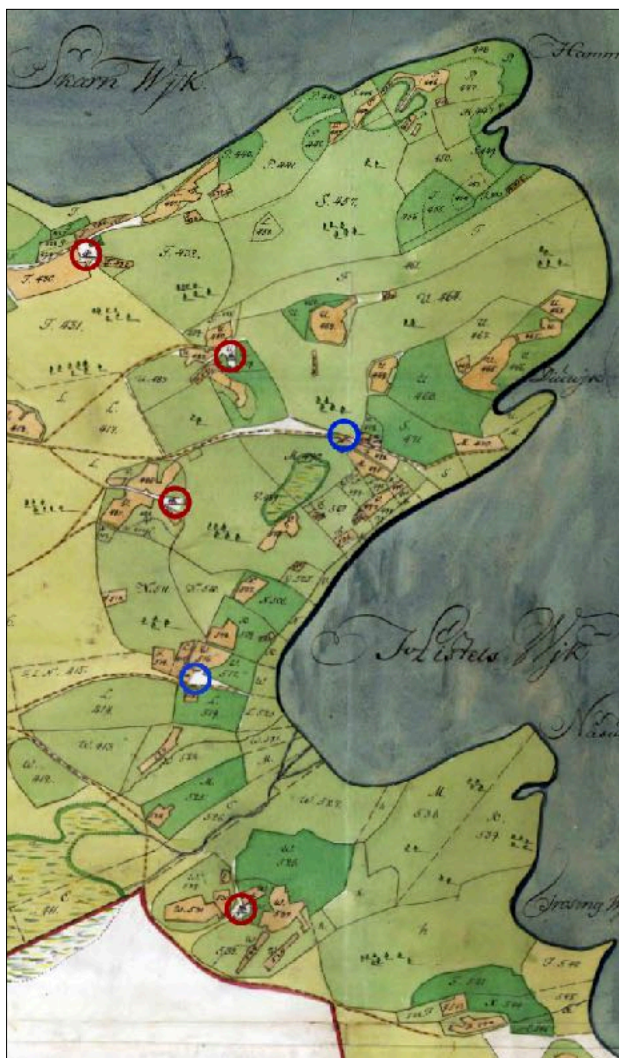
Motsvarande bebyggelsemönster kan även noteras längs flacka kuststräckor, framför allt på södra delen av ön, exempelvis i Sproge, Hablingbo, Näs och Grötlingbo socknar.

¹ Thunmark-Nylén, L. 2000. *Wikerzeit Gotlands*, bestående av ett flertal volymer som i detalj speglar den vikingatida formvärlden, men ger också inblickar i andra sidor av den vikingatida världen.

² Carlsson, D. 1999, 2000.

³ Östergren, M. 1989, Nylén-Lamm 1978.

⁴ Carlsson, D. 1979, Thunmark-Nylén, L. 1979, Östergren, M. 1989.

Figur 2. Kusten i Kräklingbo socken. Området är skilt från den centrala delen av Kräklingbo socken genom skogsmarker, där huvuddelen av gårdarna finns och där omfattande lämningar från järnåldern i form av husgrunder, hägnader och gravar, visar på det kontinuerligt nyttjade landskapet. Vid kusten finns inga gravfält, inga husgrunder eller hägnader som kan knytas till järnåldern. Här finns under 1600-talet fyra gårdar (röda cirklar). Ägomönstret antyder att det troligen har funnits ytterligare två gårdar, vilka försvunnit (markerade med blå cirkel). Gårdarna vid kusten är alla små gårdar och troligen tillkomna i övergångstiden mellan vikingatid och medeltid och knyter an till kustaktiviteter. Vid kusten utanför gårdarna finns flera fiskelägen, även båthus, som idag ligger långt upp på land.

förhistorisk tid, med betoning uppenbarligen på den yngre järnåldern, av nivån över havet att döma.

Utöver gravar finns också i anslutning till fiskelägena åtskilliga områden med stenar med

slipytor och sliprännor. Dessa lämningar visar var stranden gick vid slutet av järnåldern - början av medeltiden. I flera fall sammanfaller i rummet utbredningen av stenar med sliprännor och slipytor med kustnära gravfält. Därtill förekommer det vid kusten, såväl inom Eke socken som Grötlingbo socken, en del husgrunder, ett par anläggningar som betecknas som fornborgar vars funktion är mycket oklar, och andra spår som indikerar en omfattande verksamhet vid kusten under den yngre järnåldern och även till en del under tidigare perioder.

För att belysa den kustnära aktiviteten under vikingatid på Gotland påbörjades under sommaren 2018 och inom ramen för projektet *The Connecting Point*, arkeologiska undersökningar med syftet att skapa en bättre kunskap om förhistoriska och medeltida aktiviteter längs den gotländska kusten.

Föreliggande rapport är en redogörelse av andra årets arkeologiska undersökningar inom ramen för projektet. En mer sammanfattande, slutlig och djuplodande redovisning kommer att ske efter att fältdelen inom projektet är avslutad under 2020.

Undersökningsområdet

Den arkeologiska undersökningen under sommaren 2019 kom att beröra två skilda miljöer, belägna ca 600 meter från varandra. Dels kom vi att återvända till vallanläggningen Gudings slott, för att undersöka ytterligare några gravar, dels handlade det om diffusa och oklara lämningar längre mot väster i form av såväl stenrader, stolphål, en grav och märkliga huslämningar.

Undersökningarna vid vallanläggningen Gudings slott avsåg att fördjupa kunskapen om de gravlagda i borgen. Föregående år kunde vi konstatera att borgvallen innehåller ett mycket stort antal gravar, sannolikt minst 100, och undersökningen av en handfull av gravarna föregående år kunde också visa på det märkliga förhållandet att några av de gravlagda uppenbarligen var från tidig medeltid, upp till 1200-tal, och resten från sen vikingatid (för en mer detaljerad beskrivning av resultaten hänvisas till rapporten från 2018 års utgrävning).

Figur 3. De tre områden där arkeologiska undersökningar har utförts under sommaren 2019. Längst i öster är vallanläggningen Gudings slott (RAÄ 49). Väster ut är först RAÄ 101, som består av en grav och en stenrad, och längst i väster RAÄ 99, bestående av fyra gravar enligt fornminnesregistret.

Undersökningarna inom det andra området innebar att delundersöka en rad med stora resta stenar, en tolkad grav och delundersöka ett antal märkliga huslämningar, i fornminnesregistret tolkade som gravar.

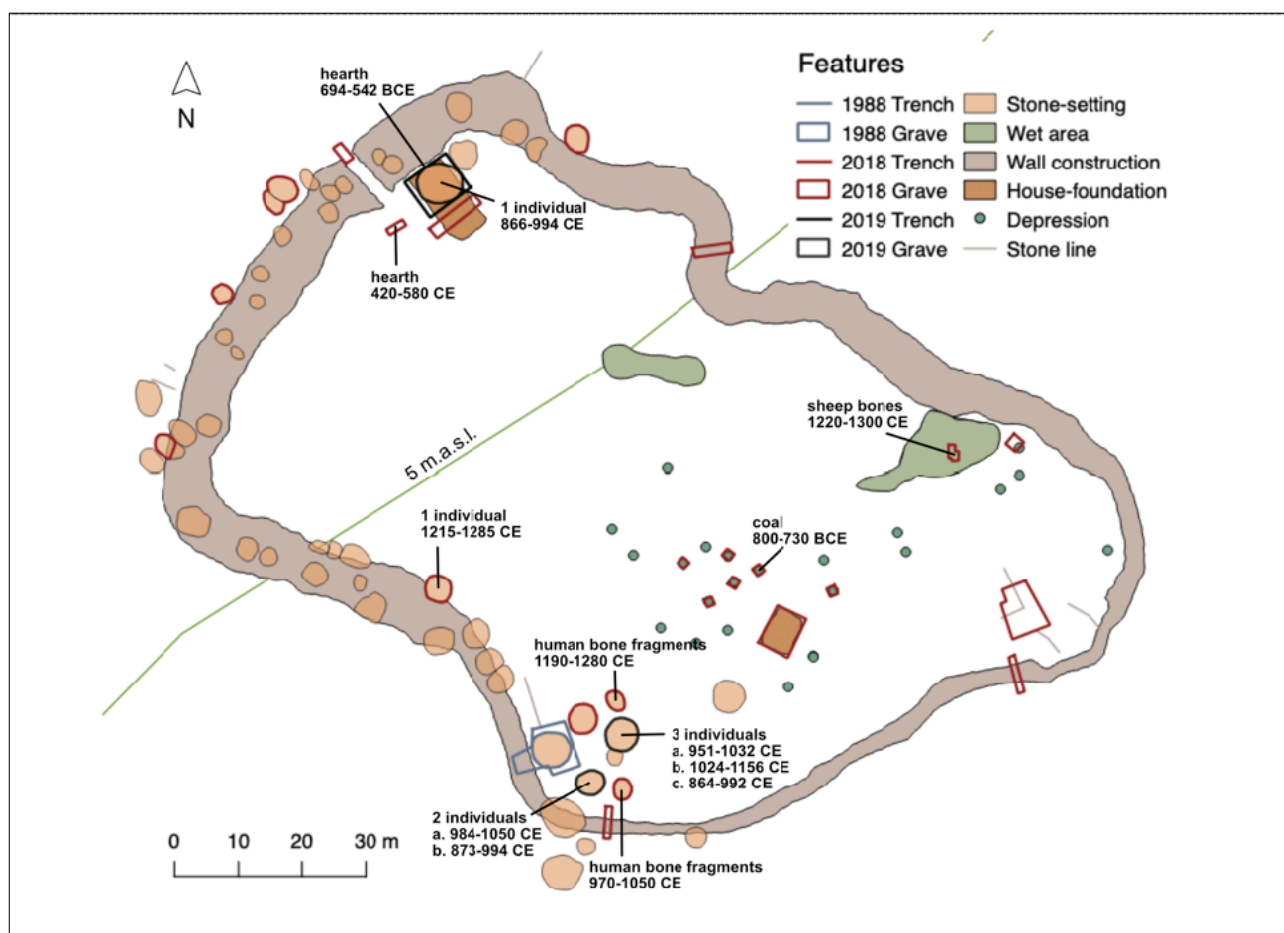
För en mer detaljerad beskrivning av såväl undersökta fornlämningar/anläggningar som dateringar etc hänvisas till kapitlet om anläggningar/schakt).

Vallanläggningen Gudings slott

Anläggningen (kallas i folkmun för Gudings slott) går under beteckningen fornborg i fornminnesregistret och beskrivs på följande sätt; ”**Fornborg**, 160x110 meter stor (öst-väst) bestående av enstensatt vall. Vallen är 120 meter lång, 3-7 meter bred och 0,3-0,7 meter hög. Stenarna är 0,1-0,8 meter stora gråstenar, vanligast 0,2-0,4 meter stora. Vallen är tydligast i nordväst,

väst och sydväst. Ingång i den nordnordvästra delen, 2 meter bred. Innanför och invid södra delen av nr 1 är: 2) **Gravfält (49:2)**, med en utsträckning av 60x20 meter (NÖ-SV) bestående av 10 fornlämningar. Dessa utgörs av 10 närmast runda stensättningar. Dessa är 3-6 meter i diameter och 0,2-0,4 meter höga. Innanför och invid norra delen av fornborgen är: 3) **Gravfält (49:3)**, med en utsträckning av 50x10 meter (ostnordost-västsydvest), bestående av 5 fornlämningar. Dessa utgörs av 5 runda stensättningar. De är 3-5 meter i diameter och 0,1-0,6 meter höga.”

Fornlämningen går som tidigare sagts under benämningen Gudings slott, en beteckning som den säkerligen fått efter laga skiftets uppdelning av strandmarkerna, då aktuellt landskapsrum kom att hamna inom gården Gudings marker. Äldre kartor nämner platsen för fornlämningen enbart som ”Slottet” och den har naturligtvis varit känd bland ortsbefolkningen allt sedan den slutligen kom att överges.

Figur 4. Vallanläggningen Gudings slott (RAÄ Eke 49) med förekommande lämningar i form av gravar, gropar, stenrader, husgrunder och stenvallar. Årets undersökningar utgörs av två gravar i den södra delen av området och en grav överlagrande en husgrund i den norra delen, strax öster om den enda öppningen in i området innanför stenvallen. De undersökta lämningarna är avgränsade med svart linje.

Under sommaren 2018 koncentrerades de arkeologiska undersökningarna till vallanläggningen och där förekommande lämningar. Härvid kom flera schakt och undersökningar av förekommande gropar att följas upp inom vallanläggningen, liksom ett antal schakt över själva vallen för att belysa dess konstruktion och om möjligt dess tidsställning.

Gravarna i Gudings lott

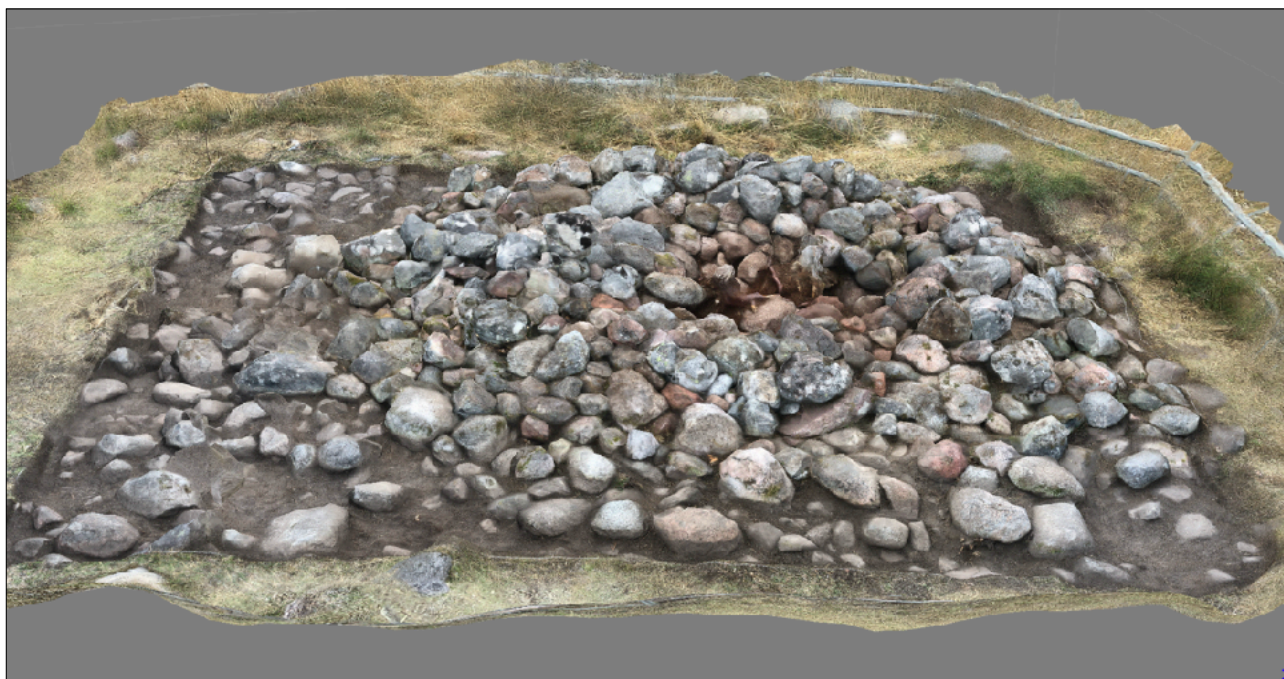
En väsentlig del av undersökningen 2018 innebar att undersöka ett antal gravar, såväl inom det södra gravfältet (Eke 49:2) som det norra (Eke 49:3). Totalt undersöktes 7 gravar, vilka innehöll skelettbegravningar. Det rörde sig både om män och kvinnor och även ett barn, ca 10 år.

Huvuddelen av de undersökta skeletten var från kvinnor.

Det anmärkningsvärda var dels att ett par av gravarna i söder var tomma på skelett, även om det fanns enstaka benbitar kvar och därtill även föremål i form av pärlor, delar av spännen etc. En tolkning som låg nära till hands var att man vid något tillfälle tagit upp skeletten och återbegravt dem på annat ställe uppenbarligen, möjligen på kyrkogården i Eke.

Dels att några av de gravlagda uppenbarligen var kristna, vilket framgick av såväl ¹⁴C dateringar till 1200-tal som att en av de undersökta gravarna innehöll en man som låg i öst-västlig riktning med huvudet i väster.

För att få ett komplement till resultaten av 2018 års undersökning av gravar, kom vi sommaren 2019 att

Figur 5. Anläggning 14, graven överlagrar husgrunden anläggning 10, efter avtorvning från söder. I mitten en tydlig plundringsgrop och en stubbe av ett större träd.

låta undersöka ytterligare tre gravar vid Gudings slott, två av dessa på det södra gravfältet, RAÅ Eke 49:2, en på det norra gravfältet, RAÅ Eke 49:3 (se figur 3). Samtliga gravar låg på insidan av vällen i vallanläggningen.

Den norra graven var placerad ovanpå en husgrund som vi kom att delundersöka föregående år och syftet var här att så långt möjligt datera graven och tolka dess relation till husgrunden i området.

De i söder belägna gravarna knöt an till flera gravar i det sydvästra hörnet av vallanläggningen och av dessa kom tre stycken att undersökas föregående år. En grav, innehållande minst fyra individer, undersöktes redan på 1980-talet av Uppsala universitet. Två av de gravar som undersöktes 2018 var de ovan omtalade gravarna som saknade skelett, men där enstaka benbitar (tåben) och fynd, framför allt av pärlor, visade på att det uppenbarligen funnits skelett i dessa, vilka genom fyndmaterialet och ^{14}C kunde dateras till sen järnålder, dvs slutet av vikingatiden, men också till tidig medeltid, 1200-tal.

Figur 6. Lodbild av graven efter avtorvning med kantkedjan markerad. Röd linje är profilen.

Graven i norr, anläggning 14, innehöll ett starkt fragmenterat skelett av en kvinna som låg med huvudet i sydväst och fötterna i nordost, i en nedgrävning omgiven av en stenram. Hennes ålder uppskattas till +60 år och längden till ca 150 cm. Några föremål fanns inte i graven. En ^{14}C datering av skelettet gav värdet 866-994 e.v.t., dvs senare delen av vikingatiden. Dateringen stämmer väl överens med dateringar av de gravar som

Figur 7. Den kistformade nedgrävningen centralt i anläggningen efter att de få delarna av skelettet var upptagna.

undersöktes strax nordväst om den nu undersökta, med en man och en kvinna med smycken som visar på vikingatidens senare del.

Graven var, som ovan sagts, lagd direkt uppe på en husgrund som till del undersöktes föregående år.

Även under årets undersökningar kom vi att till del undersöka nämnda husgrund, om än till en mindre del, och jag återkommer till detta längre fram.

Utöver graven i norr kom vi, som ovan sagts, också att undersöka två gravar inom det södra gravfältet, i anslutning till de gravar som undersöktes föregående år.

Båda gravarna var mer eller mindre välbevarade stensättningar, med tydliga mittgropar efter trolig plundring.

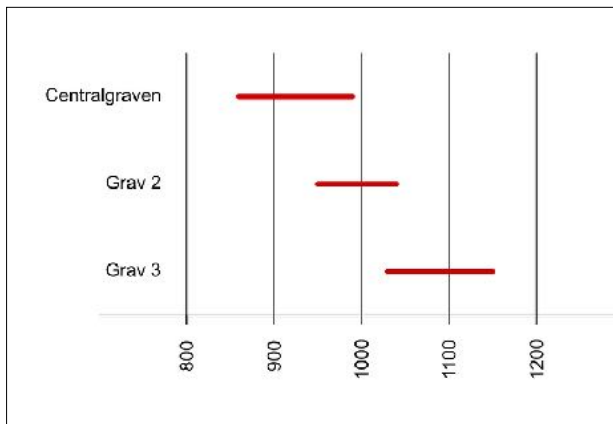
Anläggning 12 undersöktes initialt och under en något gles, och oregelbunden stenpackning framkom tre skelett, alla liggande i princip i nord-sydlig riktning med huvudet i söder och fötterna i norr.

Det rörde sig om mest troligt tre kvinnor enligt den osteologiska analysen, tillika också utifrån fynden från centralgraven. De gravlagda, med en ålder mellan 25-35 år, var tydligt grupperade utifrån en centralgrav och två sekundära begravningar, anlagda i kanten av graven. Alla skeletten var kraftigt påverkade och till stora delar förstörda. Särskilt gällde detta centralgraven.

De två sekundärbegravningarna i kanten på anläggningen var fyndtomma förutom skeletten. Centralgraven hade däremot ett antal föremål i form av framför allt en uppsättning av pärlor, en kniv och delar av två prydnadsnålar, som talar för, förutom den osteologiska undersökningen, att det är en kvinna.

Figur 8. Anläggning 12 efter nedgrävning och framrensning av de tre skeletten, markerade med gul ton. Det rör sig om en centralt begravd kvinna och i kanten av graven två senare gravlagda kvinnor. Alla ligger med huvudet i söder och fötterna i norr.

Figur 9. Dateringen med ^{14}C av de tre skeletten i anläggning 12, redovisade med ett intervall inom vilket det rätta värdet ligger med 95,4% sannolikhet.

Frånvaron av fynd i de två i kanten av graven liggande skeletten gör en datering osäker. Själva faktumet att de ligger i kanten, sett i relation till den

centrala graven, pekar ändå på att de bör vara från senare tid än centralgraven.

En ^{14}C datering av de tre skeletten gav en tydlig bild av att detta resonemang var riktigt, där de två i kanten liggande gravarna var tydligt anlagda senare än centralgraven.

Intressant i sammanhanget är att det är en viss skillnad i tid mellan de tre begravingarna på sådant sätt att man får intrycket av att det är en person begravd per generation (se figur 9). Det är ungefär 50-60 år mellan varje begraving, om man håller sig till centrumvärdet i dateringarna, vilket i och för sig är osäkert. Möjligen rör det sig om mor, dotter och dotterdotter, där den yngsta personen är gravlagd omkring 1100. Vi kan med andra ord lägga ytterligare en grav vid Gudings slott till de som synbarligen är daterade till tidig medeltid.

Figur 10. Lodbild över de två gravlagda i anläggning 13 efter att stenpackningen är bortplockad. Till höger, intill lattan, är kvinnograven, med huvudet uppåt och fötterna nedåt. Snett upp till vänster ligger mannen, likaledes i nord-sydlig riktning

Den andra graven, figur 10 på föregående sida, innehöll två gravlagda, båda liggande i nord-sydlig riktning med huvudet i söder och fötterna i norr. Även dessa skelett var tämligen förstörda, troligen genom plundring, då det fanns en tydlig mer eller mindre stenfri grop i mitten av graven. Det ena skelettet tillhörde en kvinna, över 50 år, och det andra en man, ca 25-35 år gammal och med en beräknad längd av 157 cm.

Figur 11. Ringspännet tillhörande mannen. Den är av en tämligen ovanlig typ i och med att den har tre upphöjda "knappor" mot normalt två. Datering vikingatid.

Även föremålen i gravarna ger en tydlig indikation om att det rör sig om en man och en kvinna, där kvinnan bl a hade två prydnadsnålar och mannen ett stort ringspänne och en välbevarad bältesölja, båda av Cu-legering, det vi brukar kalla brons.

En väsentlig fråga rörande de gravlagda handlar om vilka det är som är begravda på denna udda plats, med direkt koppling till kusten och även till en äldre, trolig ceremoniell plats. Smyckena, de få som påträffats, motsäger inte att det rör sig om gotlänningar, men det ger oss inget svar på relationen mellan de begravda, dvs är de från samma familj/släkt och vissa gårdar i närområdet, eller rör det sig om en större grupp av personer från ett vidare "upptagningsområde".

För att komma vidare i dessa frågor om släktskap och proveniens av de gravlagda på gravfältet och även frågan om det enbart handlar om gotlänningar eller om det även finns folk från andra områden begravda i området, planeras för DNA och isotopanalyser efter kommande sommars avslutande undersökningar i fält.

Vallanläggningens ålder

En väsentlig fråga under föregående års fältarkeologiska undersökningar var frågan om vallanläggningens ålder och även åldern på de husgrunder som kunde identifieras inom vallen. Vid förra årets undersökning av husgrunden i norra delen av Gudings slott framkom inga som helst fynd, ben eller annat material, vilket gjorde att vi inte kunde tidfästa husgrunden (se föregående års rapport). Den norra delen av husgrunden fortsätter troligen in mot vallen, men nedrasade stenar från vallen gör det omöjligt att säkerställa relationen mellan vall och husgrund utan omfattande utgrävningar. Den undersökta ytan täckte inte heller området ända fram till murens centrala del.

I den norra delen av schaktet, utanför graven men inom husgrundens yta, framkom en större härd med rikligt med skörbränd sten. Härdens relation till husgrunden kunde inte med säkerhet avgöras, men intrycket var att härden var äldre än husgrunden, genom att den låg förhållandevis djupt sett i relation till husmuren i detta område, som i och för sig var mycket diffus.

Ett kolprov från härden gav värdet 694-542 f.v.t, dvs sen bronsålder. Av intresse i sammanhanget är att denna datering ligger inom samma tidsintervall som en datering av en större grop med rikligt med kol som undersöktes föregående år, belägen centralt inom vallanläggningen och i ett tydligt höjdläge. Dateringen av kolet från den gropen gav värdet 800-546 f.v.t.

Med årets undersökning av härden kan man med viss säkerhet säga att de äldsta aktiviteterna på platsen är från slutet av bronsåldern. Vid den tiden torde det aktuella området ha varit ett av vatten

omgivet näs som sträckt sig ut i havet, en udde omgiven av vatten på framför allt östra och västra sidan. Nivån över havet för vallanläggningen är ca 5 meter.

Huruvida själva vallanläggningen är från denna tid går tyvärr inte att med någon säkerhet avgöra utifrån hittills uppnådda resultat. Vi har ännu inga säkra dateringar av vällen i sig självt och ett vidare resonemang om dess ålder får bygga på undersökningar av liknande anläggningar och blir till del enbart spekulationer.

Vad vi dock kan notera är att det finns ytterligare två härdar tidigare undersökta och daterade som vi kan lägga till grund för tolkningen. Dels en härd som framkom under gravar i en av Uppsala universitet utförd utgrävning 1987 i den västra kanten av vallanläggningen, intill där vi kompletterat med undersökningar av ytterligare gravar. Den härden gav som datering tidig romersk järnålder, med 95,4 % sannolikhet till intervallet 173 f.v.t till 565 e.v.t.

Den andra härden påträffades under 2018 års fältarkeologiska undersökningar strax innanför den tydliga ingången i norra delen av vallanläggningen. Den ¹⁴C daterades på motsvarande sätt till 423-580 e.v.t, d.v.s. folkvandringstid.

Sammantaget är det relativt begränsade undersökningar som utförts inom eller vid vallanläggningen Gudings slott, men det är en tydlig tendens att platsen varit mer eller mindre kontinuerligt nyttjad från slutet av bronsåldern upp i tidig medeltid, något som vi inte trodde innan de arkeologiska undersökningarna påbörjades.

Fornlämning Eke 101 (L1977:6082-6083)

Utöver undersökningen av tre gravar vid Gudings slott, kom årets arkeologiska undersökningar att koncentreras till ett område ca 600-800 meter längre västerut, räknat från Gudings slott.

Undersökningarna fördelade sig på två åtskilda miljöer med ett antal tidigare registrerade fornlämningar, RAÄ Eke nr 99 och nummer 101, och en del nyupptäckta lämningar.

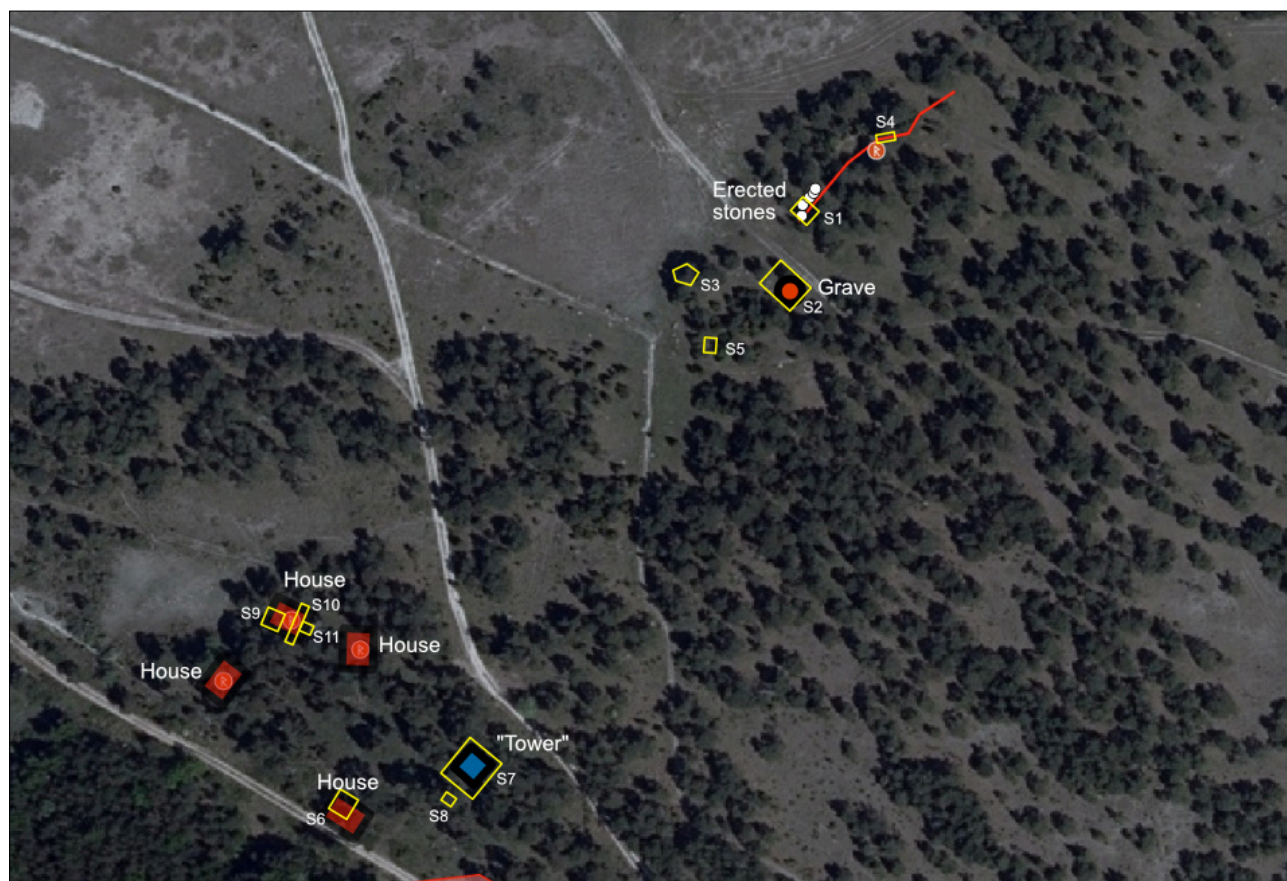
Inledningsvis behandlas undersökningarna av fornlämning RAÄ Eke101:1-2, som ligger närmast Gudings slott, för att därefter behandla fornlämning nummer 99:1-4, som utan tvekan var den mest märkliga undersökta lämningen under den gångna sommaren.

Fornlämning nummer 101:1-2 beskrivs enligt följande i fornminnesregistret innan resultaten av våra undersökningar; ”Stensättning, rund, 4 m i

diameter och 0,2 m hög. Övertorvad med i ytan talrika 0,1-0,4 m stora gråstenar. Kantkedja 0,1-0,15 m hög, av 0,2-0,5 m stora gråstenar. Beväxt med ett flertal enbuskar. 23 m N 10 cg Ö om nr 1 är: 2) Stenrad, 45 m lång (Ö 35cg N-V 35cg S), bestående av 0,2-1,2 m stora gråstenar. De större stenarna, belägna i den SV delen, är 12 till antalet. Dessa är 0,8-1,2 m långa och har förmodligen varit resta.”

Fornlämningarna har således tolkats som en grav respektive en stenrad, vars västra del utgörs av 12 stycken stora gråstenar, upp till en dryg meter långa (ursprungligen av allt att döma stående på högkant).

Undersökningarna av fornlämningen innebar att den förmodade graven undersöktes, med en yta intill där det i markytan syntes en rad av gråstenar (schakt 2) och därtill en del av stenraden. I det

Figur 12. De två områdena i väster där vi kom att genomföra större delen av den arkeologiska undersökningen sommaren 2019. I övre delen på bilden schakt (gula ytor) och lämningar tillhörande RAÄ Eke101 och nere till vänster motsvarande för RAÄ Eke 99. Numreringen av schakten följer redovisningen i kapitlet om schakt och anläggningar.

senare fallet togs ett schakt upp över en del av de större stenarna i väster (schakt 1) och ett långsgående schakt längre mot öster över den enskiktade stenraden (schakt 4). För en lokalisering av schakten, se figur 12.

I samband med fältarbetena i området påträffades en tidigare inte registrerad lämning i form av 5 mindre gråstenar stående på kant i cirkelform som även den kom att undersökas (schakt 3). Det rörde sig om en cirkelformad konstruktion bestående av 5 resta mindre stenar, såsom en domarring, men av en dimension som innebar att cirkeln endast var ca 2 meter i diameter.

Slutligen kom även ett femte schakt att tas upp i området intill de registrerade fornlämningarna och då inom en del av en ås som löper genom området där en diffus stensamling fanns som möjligen kunde vara någon form av konstruktion.

Sammantaget kan man konstatera att i det närmaste inte ett enda föremål påträffades i något av schakten, vilket får ses som anmärkningsvärt, inte minst mot bakgrund av att vi kom att undersöka en yta av ca 72 m² kring lämningar som konstruerats av människor. Undantaget från detta utgjordes av ett skelett i graven, som således visade sig vara en grav, och i denna ett par mycket små fragment av brons av något odefinierbart föremål.

Figur 13. Den gravlagde i RAÄ Eke 101:1. Det är en man, ligger med huvudet i norr och fötterna i söder, direkt på hällen och på en nivå av 3,6 meter över havet. Daterad till folkvandringstid.

Som nämndes utgjordes den förmodade graven av just en grav. Den gravlagde låg på rygg med huvudet i norr och fötterna i söder. Den osteologiska analysen av den gravlagde visar att det rör sig om en man, ca 17-25 år gammal och med en uppskattad längd av 170 centimeter.

En ¹⁴C datering av den gravlagde, tagen från ett mellanhandsben, gav värdet 1622±28 BP okalibrerat, dvs 328 e.v.t. Kalibrerat och med 95,4 % sannolikhet dateras den gravlagde till tidsintervallet 382-537 e.v.t., dvs folkvandringstid. Det är upp till 400-500 år innan begravningar påbörjas i vallanläggningen Gudings slott. Det är också den enda graven i området, närmast ligger ett mindre gravfält i sydväst ner mot Bybod, ca 500 meter bort, och 3 gravar norr om, på ett avstånd av 600 meter.

Höjden över havet på den gravlagde är 3,6 meter, vilket innebär att han begravts i direkt anslutning till stranden.

Tyvärr kom det att visa sig att inte i ett enda fall av de 5 schakten vi grävde i området kom vi att påträffa några föremål eller konstruktioner som vi kunde datera, vare sig med föremål eller med ¹⁴C på kol, ben etc.

Inom samma schakt som den undersökta graven, fanns i norra delen en pryddig stenrad, något som kunde ses redan innan avtorvning och utgrävning. Stenraden var enbart ca 6-7 meter lång och bestod av en enkelradig stenrad av 0,2-0,4 meter stora gråstenar, lagda direkt på marken.

Inte heller undersökningen av den i fornminnesregistret registrerade stenraden gav några som helst fynd eller lämningar för datering. Schaktet i öster (schakt 4), 4 meter långt och utlagt längs med stenraden, visade på att även här bestod stenraden av en enkel rad av gråstenar lagda direkt på marken utan spår av nedgrävningar eller andra konstruktioner kring stenraden. Stenraden har således inte varit fundament för något.

Den västra delen av stenraden hyste de ovan omnämnda 12 stenarna, vilka numera ligger kullvräkt på sådant sätt att man får en klar bild av

Figur 14. Stenraden, och schakt 1, sedd från väster mot öster. I förgrunden är de tolv stenarna, som numera ligger ner men som uppenbarligen varit resta. Stenvallen följer krönet på en grusås i det i övrigt platta hällmarkslandskapet och fortsätter ca 20 meter längre mot öster utanför bildkanten.

att de har stått på vallens krön och bildat en tät sammanhållen stenrad.

Den arkeologiska undersökningen av en del av dessa stenar visade att de har stått tämligen grunt, stöttade av ett antal mindre stenar. På södra sidan av dessa stenar, och något djupare ner i gruset, framkom fortsättningen på den enkelradiga stenraden.

Den tolkning vi kom fram till innebär att de resta stenarna är tillkomna efter stenraden, som i sig har hängt ihop med den som framkom i schakt 2, men som genom anläggandet av en mindre väg under sen tid tagits bort.

Stenraden kan följas mot öster i ca 50 meter, varefter den försvinner. Den går på krönet av en tydlig ås, särskilt markant där just de stora resta stenarna har stått. Stenradens funktion är i hög grad oklar. Den ligger i ett område som inte kan ha varit odlad, då hällen går i dagen över större delen av området, förutom just där det finns åsar av grus och klapper. Den ligger också mycket nära den forna kusten och den knyter inte an till andra lämningar, förutom graven, och det är möjligen i

det sammanhanget den skall ses, inte minst då den del som hyser de 12 resta stenarna. Denna del ligger endast ca 25 meter från graven.

Fortsättningen av stenraden mot väster var svår att belägga. Man kan ana några stenar i marken som möjligen skulle kunna vara en del av stenraden, men mer eller mindre bortplockad.

I förlängningen av åsen och stenraden påträffades en ovan jord tidigare oregistrerade lämning i form av vad som närmast kan karaktäriseras som en liten domarring. Formen är onekligen som en domarring, bestående av 5 på högkant ställda stenar, men diametern och stenarnas storlek gör att man kan betrakta den som en minianläggning. Och möjligen är det just det den är; en minidomarring.

Den arkeologiska undersökningen av anläggningen visade 5 prydligt på högkant ställda gråstenar med en krans av mindre stödstenar kring basen. Centralt fanns en mindre sten, som dock inte på något sätt var rest. Den låg mer eller mindre direkt på marken under grästorven och det var vanskligt att avgöra om den hade med anläggningen att göra eller inte.

Figur 15. Minidomarringen efter nedgrävning till nivån för stödstenar. Centralt i anläggningen finns en liten sten, 0,15 meter stor, oklart om den hör till konstruktionen eller enbart råkar ligga där.

Anläggningen grävdes ner till sterilt grus över hela ytan och även djupare för att verifiera att det inte fanns något längre ner. Inga som helst fynd eller konstruktioner påträffades. Ytan på vilken stenarna stod var tämligen jämn, någon nedgrävning i övrigt fanns inte.

Med andra ord har vi inte kunnat datera anläggningen. En grov gissning innebär att den är mer eller mindre samtidig med den undersökta graven, vilket innebär folkvandringstid eller möjligen sen romersk järnålder. Detta dock sagt som en kvalificerad gissning.

Figur 16. En av de resta stenarna efter nedgrävning av omgivande gruslager, vilket dels visar hur djupt stenen står i jorden, dels hur tre stödstenar står runt basen på den resta stenen.

Slutligen schakt 5, som vi tog upp på åsen längre mot sydväst. Ett mindre schakt om 2x3 meter lades ut över ett område med en samling av större gråstenar av varierad storlek, som dock inte bildade någon synbar form av konstruktion.

Undersökningen visade att det inte fanns minsta spår av kulturlager, konstruktioner eller andra tecken på kulturpåverkan. Stenarna bildade synbarligen en naturbildning på åsen.

En noggrann fältdokumentation av närområdet visade inte på några ytterligare lämningar i närområdet. De undersökta lämningarna ligger ca 600 meter väster om vallanläggningen Gudings slott och ca 200 meter öster om de husgrundsliknande lämningar som kom att bli det tredje området där vi under 2018 genomförde utgrävningar.

Huslämningar och torn, undersökning av RAÄ Eke 99:1 och 3 (L1977:6138 och 6140)

Det tredje området som kom att delundersökas under sommaren 2019 är beläget längst i väster av nu aktuellt kustområde, vid kanten av vägen från By gård ner till Bybod. Enligt fornminnesregistret finns här registrerat 3, möjligen 4 gravar och beskrivningen för dessa är följande; ”Stensättning, närmast rund, 5 m i diameter och 0,25 m hög. Övertorvad med i ytan enstaka synliga gråstenar, 0,2-0,5 m stora. Ställvis rest av kantkedja, 0,1-0,2 m hög, av 0,3-0,5 m långa gråstenar. I söder 35cg V en rest sydsten 1 m från kantkedjan, gråsten, 0,35x0,3 m (Ö 30c g N-V 30cg S) och 0,4 m hög, stenen lutar svagt åt V 20cg S. Två gropar, 1 m i diameter och 0,2-0,3 m djupa. Stensättningen är kraftigt förstörd. Beväxt med en tall och en enbuske samt belamrad med ris (*motsvarar tornet i schakt 7, min kommentar*). 36 m NV om nr 1 är 2) Stensättning

närmast rund, 7 m i diameter och 0,2 m hög. Till största delen övertorvad fyllning av 0,2-0,5 m stora gråstenar. Kantkedja, 0,1-0,4 m hög, av 0,3-0,8 m långa gråstenar. Mittgrop, 2 m i diameter och 0,2 m djup. Beväxt med en tall och fem enbuskar. 7 m VNV om nr 2 är övertorvad fyllning av 0,2-0,5 m stora gråstenar. Ställvis synlig kantkedja, 0,2-0,3 m hög, av 0,3-0,6 m långa gråstenar. Ett flertal gropar, 1-2 m i diameter och 0,1-0,2 m djupa. Beväxt med fem tallar och ett flertal enbuskar (*denna anläggning motsvarar huslämningen inom schakt 9-11, min notering*). 16 m V 30cg S om nr 3 och 4 m N 4 0cg Ö om ägo gräns är 4) Stensättning (?), rund, 7 m i diameter och 0,3 m hög. Övertorvad med i ytan talrika 0,2-0,7 m stora gråstenar. Ställvis synlig kantkedja(?) 0,1-0,2 m hög av 0,2-0,5 m långa gråstenar. Mittgrop 1,5 m i diameter och 0,1 m djup. Beväxt med enbuskar samt belamrad med ris.”

Figur 17. Förekommande lämningar i det västra området. Här finns fyra troliga husgrunder och ett fundament för ett kraftigt torn av något slag. Undersökta ytor markerade med gul linje och numrering. Schakt 8 berör en rest sten, ca 0,6 meter hög, ursprungligen tolkad som sydsten till grav. Husgrunden vid schakt 6 har sin västra långsida i kanten av vägen som leder ner till Bybod.

I fornminnesregistret har dessa anläggningar således bedömts om gravar. Det kom dock att visa sig att de utgörs av någon form av enkel husgrund med breda skalmurar, kraftigt raserade. Den första anläggningen (99:1, schakt 7) var därtill ett troligt fundament till ett mycket kraftigt torn, där de tolkade plundringstroparna i fornminnesregistret i själva verket utgjordes av stolphål.

Utöver de fyra registrerade anläggningarna påträffades ytterligare en husgrund som inte varit noterad tidigare (berörs av schakt 6, figur 17) och möjligen finns därtill ytterligare en längre mot norr och ut mot strandvägen. Anläggningarna är genomgående kraftigt raserade och svårbedömda och längst i nordväst, på andra sidan av vägen till Bybod, kraftigt överväxta.

De arkeologiska undersökningarna inom området kom att koncentreras till tre anläggningar, två av dem delundersöktes medan den tredje undersöktes i sin helhet. Den senare utgjordes av anläggning 99:1 enligt fornminnesregistret, den längst i norr (schakt 9, 10 och 11) motsvarar 99:3 och därtill kom den nyupptäckta huslämningen att delundersökas, här tills vidare benämnd 99:5 (schakt 6).

”Tornet”

Den mest spektakulära lämning som undersöktes är det förmodade tornet, RAÄ 99:1, som bestod av 4 mycket kraftiga stolphål, placerade i en kvadrant om 2,2 meters sida mätt från mitten av stolphålet. En yta på 6x5 meter med stolphålen i centrum kom att undersökas och anmärkningsvärt var att inte ett endaste föremål, ben, eller pryl påträffades inom ytan, förutom en bit flinta, en del djurben i ett av stolphålen och ett bryne av sandsten

Figur 18. Stolphålen så som de framträder innan avtorvning. Det anmärkningsvärda var att de fortfarande var djupa i mitten, inte igenfyllda. Bilden visar tydligt hur anläggningen ligger på krönet av en grusås.

Figur 19. Efter framrensning framträder de fyra stolphålen tydligt i form av kraftiga stenar. Man kunde också notera att de övre delarna av stolphålens stenskonering var kraftigt omrörda och raserade. Måttbandet i mitten indikerar riktningen mot norr.

i ett annat stolphål. I övrigt fanns inte en tillstymmelse till kulturlager eller andra anläggningar.

Stolphålen har en skoning av stenar upp till 1 meter stora och stolphålen är upp till 1 meter djupa. Mot botten bildar stödstenarna en tydlig kvadratisk form, där sidan är orienterad i linje med stolphålen, vilket indikerar att stolparna har varit kvadratiske.

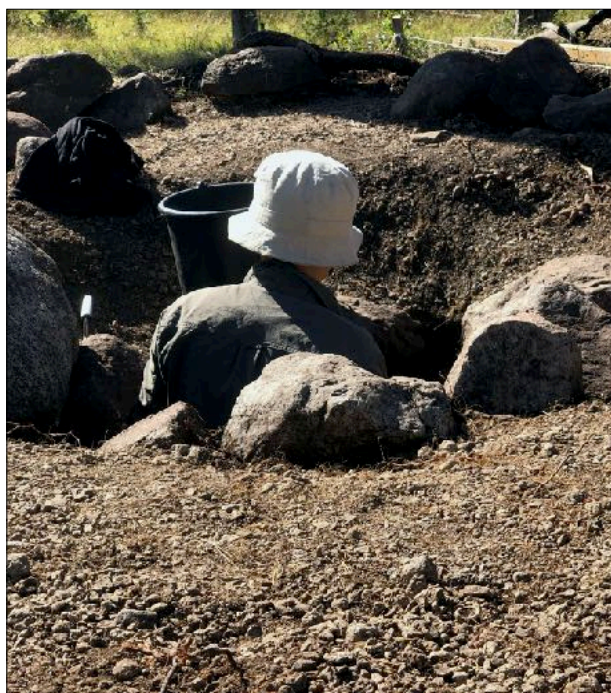

Figur 20. Stolphålen under utgrävning med nedrasade stenar i stolphålen. Stolphålen bildar en perfekt kvadrant med 2,2 meters avstånd mellan centrum på stolparna i sidan.

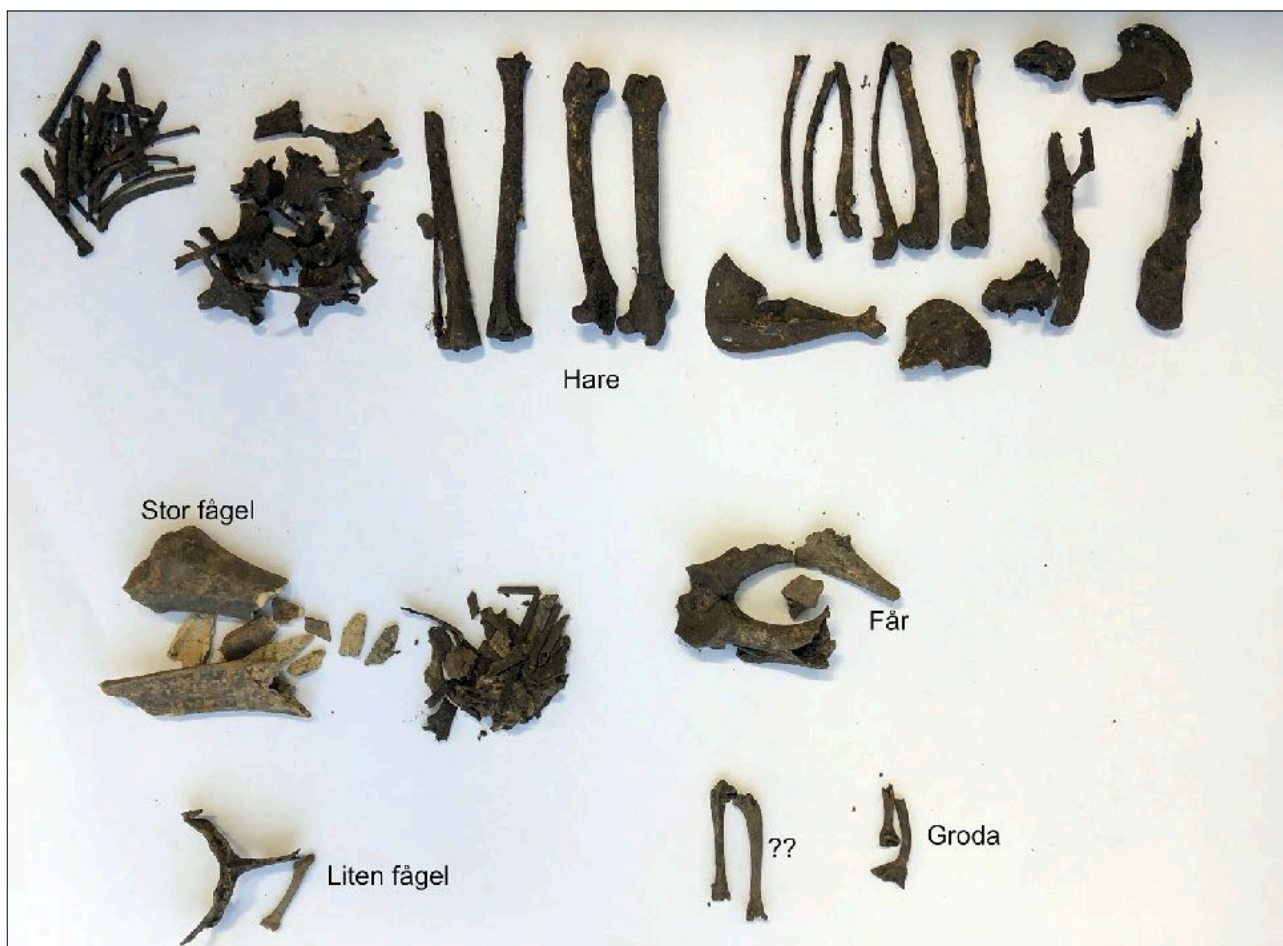
De har också stått lodrätt, vilket tydligt framgår av stödstenarna. Tjockleken på stolparna kan uppskattas till 35 cm och vedartsanalysen (bilaga 3) visar att det rör sig om furustockar.

De översta lagerna av stödstenar är omrörda, och i hög grad spräckta av värme, anläggningen har med andra ord av allt att döma brunnit. Det visar sig också att i de översta lagerna i stolphålen förekommer träkol i alla fyra stolphålen, medan detta upphör djupare ner i stolphålen. I botten på två av stolphålen fanns ännu delar av stolpen kvar. ¹⁴C datering av trä från dessa två stolpar (7:3, 7:4) gav följande dateringar; 861-985 e.v.t. och 764-886 e.v.t. respektive. Stolparna daterar anläggningen till första delen av vikingatiden, säg 800-tal. Proverna togs från ytterdelen av stolparna, vilket talar för att dateringen ligger tämligen nära avverkningsåret.

I ett av stolphålen, tämligen långt ner längs kanten, liksom placerade på en hylla, fanns en märklig

Figur 21. Ett av stolphålen under utgrävning.

Figur 22. Samlat längs kanten av ett av stolphålen (stolphål 3) fanns en väl sammanhållen samling av ben från djur och fågel, deponerade på sådant sätt att det gav ett intryck av att vara gjort med avsikt.

samling ben. De låg samlade som om någon lagt dem där med avsikt. Det rörde sig om flera olika arter av djur och fågel, där de mesta benen kom från en hare. Dessa ben låg snyggt samlat i kanten av stolphålet. Det är fullt möjligt att det handlar om en avsiktlig nedläggning i samband med byggnationen, möjligen med undantag av grodan. Det kan finnas skäl att göra en ^{14}C datering av något ben för att se om de är från samma tid som anläggningen i övrigt.

Frågan om anläggningens funktion är för närvarande svår att med bestämdhet besvara. De kraftiga dimensionerna av stolphålen, med tanke på det ringa avståndet dem emellan, pekar mot att det har varit ett mycket välbyggt och kraftigt torn eller liknande konstruktion. Funktionen blir genast mycket svårare att förklara, men två faktorer bör vägas in i analysen. Dels att anläggningen ligger tämligen lågt, ca 3,9 meter över havet. Under 800-

tal bör således anläggningen ha stått tämligen nära kusten och en tolkning att tornet har med bevakning att göra kan ju ligga nära till hands. Det anmärkningsvärda i detta fall är att vi inte har en enda liknande lämning längs Gotlands kust, i alla fall vad som är känt idag. Det kan ju förstås vara så att det finns fler, men att vi hittills inte har upptäckt dem.

Den andra aspekten att väga in är att anläggningen ligger i ett område som därtill hyser flera husgrunder, en rest sten, och längre mot sydväst, ett mindre gravfält, något som måste räknas in vid en tolkning av anläggningens funktion. Innan vi går in på vad detta kan betyda för tolkningen av anläggningen är det skäl att belysa resultatet av de delundersökningar som utförts över två av de fyra registrerade husgrunderna och till exempel notera tidsställningen för dessa i relation till tornet.

Husgrunderna

Som nämnades ovan visade det sig att de i fornminnesregistret registrerade gravarna i själva verket utgörs av en form av husgrunder och ovan beskrivna troliga torn. Åtminstone 3 husgrunder kan beläggas och det är möjligt att det kan finnas ytterligare någon längre mot väster, på andra sidan ägogränsen och vägen. Området är dock så kraftigt igenväxt här att det är fullständigt omöjligt att få grepp om områdets eventuella innehåll av lämningar. Man kan dock konstatera att det förekommer rikligt med sten även här, vilket indikerar att det mycket väl kan finnas fler huslämningar i området.

Schakt 6 (husgrund 1)

Den husgrund som ligger längst i söder, bara 40 meter väster om tornet, var inte registrerad tidigare. Vi kom att undersöka en yta av sammanlagt 28 m² (schakt 6), fördelat på två delar med en outgrävd remsa emellan. Husgrunden är till del skadad av den väg som anlagts genom strandvallen, vilket medfört att den västra långsidan av husgrunden är borta, även om man kan ana av stenförekomsten var den har gått. Husgrunden är i övrigt kraftigt påverkad, närmast demolerad, något som för övrigt gäller alla husgrunderna, inklusive det ovan beskrivna tornet.

Figur 23. Husgrund 1 (schakt 6) under utgrävning. I bildens vänstra del kan man se skalmuren, bestående av två rader tämligen stora stenar och däremellan en fyllning av mindre sten. Skalmuren bildar husgrundens östra långsida. Från denna kan man i bilden ana den tvärgående smalare skalmur som går mot höger i bildens mitt. Bilden tagen från norr och längst upp i bildens högra hörn skymtar vägen från By gård till Bybod.

Figur 24. Lodbild och tolkad bild av husgrund 1 efter nedgrävning av jorden. Husgrundens östra skalmur (norr är åt höger i bilden och rutnätet visar varje meter) markerad för att synas bättre, liksom den tvärgående avgränsningen. Med rött i bildens nederkant och längst till höger är två hårdar med skörbränd sten. Innanför skalmuren av allt att döma ett större stolphål.

Byggnaden är ca 11 x 4-5 meter stor och som sagt belägen parallellt med den sentida vägen. Den är till stor del övertorvad. Man kunde dock ana före undersökningen den östra långmuren i form av en skalmur omkring 1,4-1,6 meter bred, där ytterraderna av muren utgörs av 0,4-0,6 meter stora gråstenar.

Den arkeologiska undersökningen gav vid handen att huslämningen innehåller mycket få fynd och framför allt nästan inga ben och inget kulturlager. Det mest intressanta rör sig om en krossad lerkruka som påträffades centralt i skalmuren, mer eller mindre på ytan. I övrigt påträffades ytterligare några fragment av keramik intill muren, två mindre bronsföremål, varav en trolig pincett och en möjlig del av ett spänne, det senare föremålet kom i en hård belägen dikt an mot utsidan av långsidans östra skalmur.

Figur 25. I skalmurens mitt, tämligen ytligt, påträffades en krossad kruka av en modell med tydlig skuldra, vilket pekar mot folkvandringstid-tidig vendeltid. I övrigt i schaktet påträffades ett par mindre bronsföremål, ett nätsänke och en del ben, huvudsakligen i hårdarna.

Tre anläggningar påträffades i anslutning till husgrunden. Omedelbart utanför den östra långsidan fanns, som ovan nämndes, en mindre härd med skörbränd sten, en del kol och här påträffades det smyckeliknande fragmentet i brons (anläggning 1). Kol från anläggningen ^{14}C daterades och gav värdet korrelerat och med 95,4 % sannolikhet till tidsrummet 660-770 e.v.t. dvs vendeltid.

I husgrundens norra del, i det närmaste centralt i längdaxeln, framkom ytterligare en härd av samma karaktär som anläggningen ovan (anläggning 3). Även denna innehöll skärersten, kol och enstaka djurben. En ^{14}C datering av kolet i härden gav korrelerat och med 95,4 % sannolikhet en datering till tidsspännat 609-671 e.v.t., även denna således från vendeltid.

De två härdarna visar en otvetydig samstämmighet i tid och bör därtill också ge en datering av själva husgrunden, vilket styrks av den kruka som kunde sättas ihop till en tydlig variant av keramik i form av ett litet bukigt kärl som normalt hör hemma i folkvandringstid-tidig vendeltid.

Den tredje anläggningen avvek från de övriga. Det rör sig mest sannolikt om ett större stolphål. Detta var placerat omedelbart på insidan av skalmuren och i hörnet mellan denna och den tvärgående mindre skalmuren.

Anläggningen hyste ett flertal större stödstenar där dessa var kraftigt påverkade av eld och genomgående spruckna i flera delar. Stolphålet var tämligen djupt, ner till ca 0,4 meters djup och innehöll rikligt med kol, där vissa delar var mer eller mindre halvbrända.

En ^{14}C datering av kolet gav det överraskande resultatet korrelerat och med 95,4% sannolikhet, till perioden 1222-1284 e.v.t, således tidig medeltid. Hur detta skall förstås är i dagsläget oklart. Man kan göra en koppling till de

dateringar som vi erhållit vid Gudings slott, där flera prover just hamnar i 1200-tal. Det gäller såväl gravar som andra lämningar och möjligen finns det ett samband med någon specifik händelse under 1200-talet som inbegriper en större del av kustområdet.

Husgrund 2 (schakt 9, 10 och 11)

Den andra husgrunden som kom att delundersökas är belägen ca 75 meter norr om huslämning 1. Anläggningen var före avtorvning och undersökning tämligen stor, med en markant stenpackning över hela ytan och synnerligen diffus till formen. Det var endast längs den västra sidan man svagt kunde ana en skalmur av samma karaktär som husgrund 1 uppvisade, i övrigt gav

Figur 26 överst och figur 27 underst. Den övre bilden visar schakt 9 efter avtorvning och rensning och den undre schakt 10 efter avtorvning och rensning. Båda schakten var 20 m² stora och utlagda över huslämning 2. Bilderna illustrerar väl anläggningens synnerligen diffusa form och frånvaron av konstruktionsdetaljer.

anläggningen ett intryck av att vara rester av en totalt demolerad anläggning utan spår av konstruktionsdetaljer.

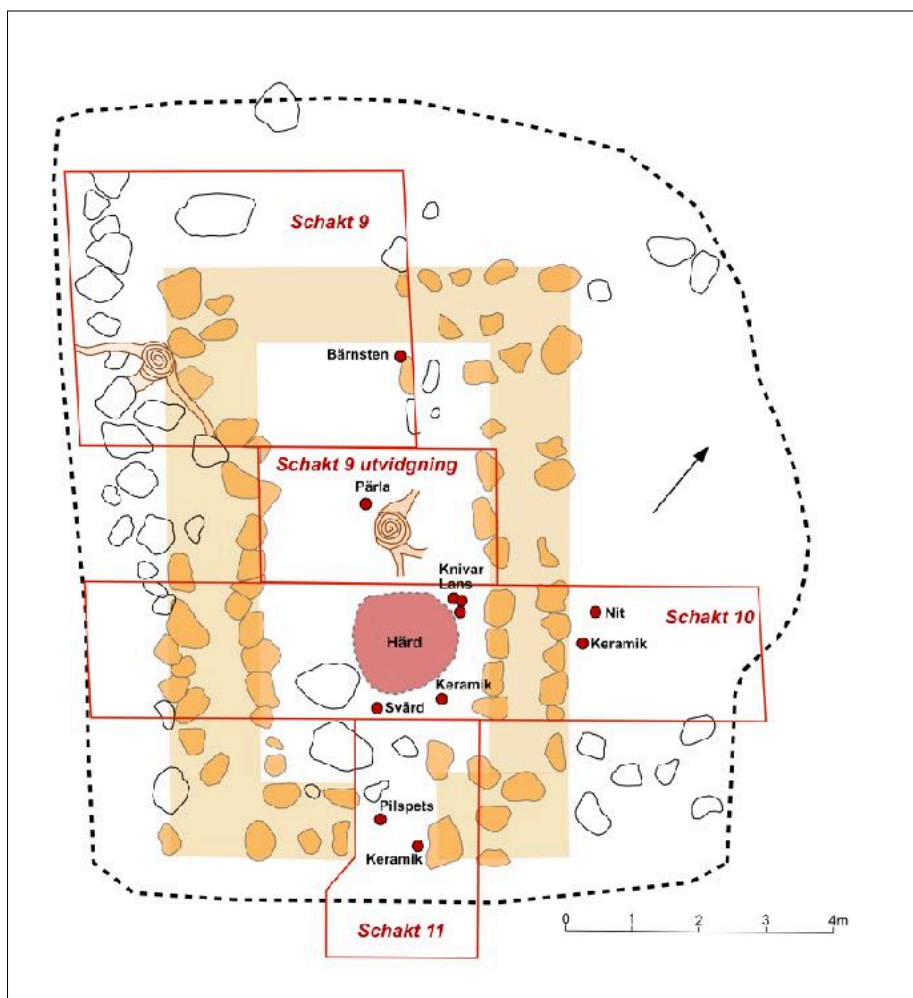
För att försöka få ett grepp om anläggningens form och funktion lades initialt ut två schakt; schakt 9 och schakt 10, vilka tillsammans innebar en yta av 40 m². Efter avtorvning och rensning framträdde en kompakt stenpackning över hela området, med sten som varierar i storlek mellan 0,2-0,6 meter. Två företeelser kunde noteras. Dels framträdde nu en förhållandevis tydlig skalmur längs västra sidan av anläggningen, men enbart i den del som berördes av schakt 10. Fortsättningen av skalmuren in i schakt 9, som låg norr om, var synnerligen otydlig och svår att notera.

Efter nedgrävning och rensning framträdde i schakt 10 även den östra skalmuren och husgrunden, till konstruktion och storlek, föreföll vara i linje med husgrund 1.

Det fanns ett område centralt i schakt 10, vilket också innebar centralt i den tolkade husgrunden, som var i det närmaste helt stenfritt, där jorden var mörk och tydligt kulturpåverkad.

Den fortsatta undersökningen gav inga indikationer på tydliga och konkreta lämningar eller konstruktioner inom schakt 9 och fynden från detta schakt var synnerligen få. Det rörde sig om en bit rå bärnsten och en grön glaspärla och någon enstaka benbit.

Den centrala delen av schakt 10 visade sig vid den fortsatta nedgrävningen hysa en tydlig och markant

Figur 28. Tolkad bild av husgrund 2. Den grövre streckade linjen markerar utbredningen av den täta stenpackningen. Med röd linje markeras undersökta delar av anläggningen. Den troliga skalmuren markerad.

härd med skorbränd sten, en dryg meter i diameter. Den var med andra ord ungefär dubbelt så stor som

Figur 29. Lodbild över härden i hus 2. Det är 1 meter mellan de två tvärgående markeringarna på tumstocken.

de två härdar som påträffades i husgrund 1 (schakt 6).

Härden innehöll en del djurben och kol och kunde genom ^{14}C dateras till tidsspannet 609-671 e.v.t., dvs återigen vendeltid. Det är som synes en påtaglig samstämmighet i dateringarna av de två husgrunderna, de hör hemma i 600-tal.

Det intressanta med härden var framför allt det fyndmaterial som var mer eller mindre ”draperat

Figur 30. Intill härden och på dess nordöstra sida fanns delar av flera knivar och en trolig lans.

runt” härden. På den nordöstra sidan påträffades en del keramik, men också ett par hopvikta knivar, liksom en lansspets. Intill den södra sidan av härden fanns en i det närmaste komplett, och vackert ornerad, kruka av en sort som brukar dateras till folkvandringstid-tidig vendeltid.

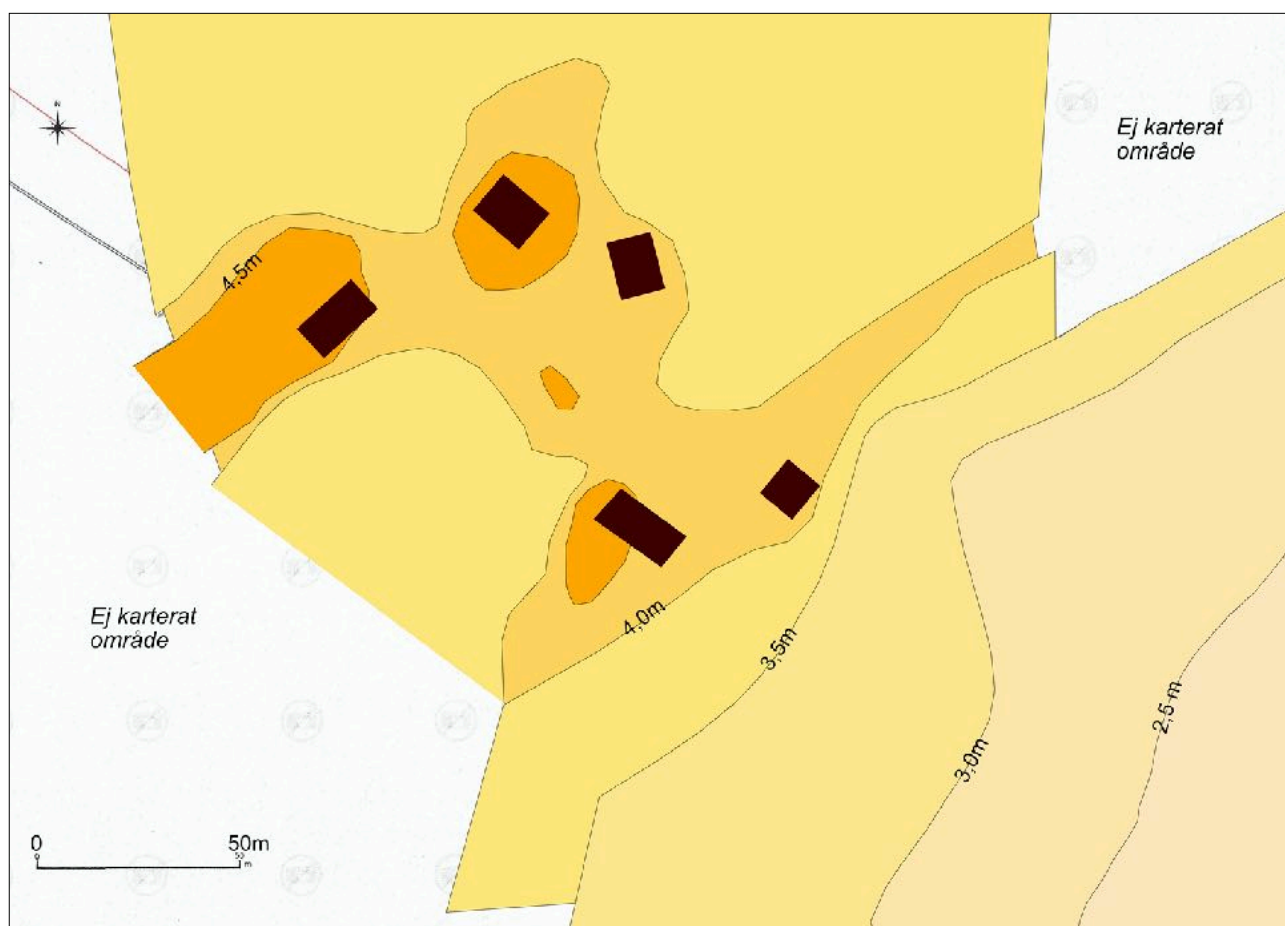
Till yttermera visso, strax söder om härden, påträffades i kanten av schaktet ett komplett svärd som genom sin bredd och längd närmast tycks höra hemma i vendeltid (inom schakt 11, som var en utvidgning av schakt 10 mot söder mot bakgrund av fyndet av svärdet). Utöver fynden runt härden

Figur 31. På den södra sidan av härden kom ett krossat lerkärl med dekorationer i form av linjer och andra instämplade mönster, daterad till folkvandringstid-tidig vendeltid.

Figur 32. Strax söder om härden påträffades ett komplett svärd, där endast tången var avbruten och borta. Svärdet var relativt smalt och hör närmast hemma i vendeltid.

Figur 33. För att belysa huslämningarnas rumsliga lokalisering intill den forna kusten har en nivellering gjorts av närområdet. Tyvärr är landskapet väster om vägen till Bybod helt igenväxt, vilket försvårar en inmätning av den ås som synes fortsätta mot väster på västra sidan av vägen och från områdets norra del.

påträffades strax söder om i schakt 11, även en pilspets av järn, ett par brynen, en knivspets och en del keramik.

Sett över hela den undersökta ytan av anläggningen var det, liksom i den tidigare husgrunden, förvånansvärt fyndtomt och något egentligt kulturlager saknades helt, då med undantag av härden. Det var en påtaglig koncentration av föremålen kring den stora härden, med en dragning mot söder, där vi tolkar att ingången till huset har varit.

De två delundersökta husgrunderna är som tidigare sagts två av fyra tämligen säkra husgrunder av samma karaktär i området. De ligger väl samlade, uppvisar samma typ av konstruktion och det är mycket sannolikt att även de två övriga husgrunderna är från vendeltid. De ligger på en tydlig grusås som har en fortsättning mot väster och på en höjd av ca 4-4,5 meter över havet.

Det anmärkningsvärda med husgrunderna är att de synes vara totalt demolerade. Idag är det synnerligen vanskligt att se att det rör sig om husgrunder. Lämningarna påminner mer om flacka stenhögar utan spår av konstruktioner. Man får med andra ord ett tydligt intryck av att husgrunderna, eller hur man skall definiera dem, är demolerade vid något tillfälle. När detta skulle ha skett går för närvarande inte att besvara, men möjligen är dateringen till 1200-tal en form av indikation. Detta är dock en i högsta grad hypotetisk tolkning. Kommande sammars arkeologiska undersökningar kommer förhoppningsvis att bättre kunna tolka historien i området.

Det man trots allt kan konstatera är att de dateringar som här erhållits på ett intressant sätt täpper till den dateringslucka som funnits i området vid Ekekusten och förstärker den bild som börjar växa fram att området har varit kontinuerligt nyttjat

från bronsåldern fram till 1200-tal, dock inte som boplatser eller produktionslandskap, utan som något annat, troligen mer kopplat till någon form av ceremoniell verksamhet. Det finns all anledning att utvidga undersökningarna inom detta område kommande sommar för att få en bättre bild av de verksamheter som förekommit på platsen och den kronologiska spännvidden i nyttjandet av detta.

Den avslutande fältarbetssäsongen 2020

Projektets fält del har nu pågått under två somrar och syftet är att med sommaren 2020 avsluta fält delen, även om det ännu finns mycket kvar att klara ut. Inte minst att sätta undersökningsområdet i relation till omgivande bygder i grannsocknarna där situationen är likartad, såväl upp mot Rone som ner mot Grötlingbo. Projektet ”The Connecting Point” får i detta sammanhang ses som ett exempel på kustens användning och om resultaten utgör en del av en generell bild för framtiden avgöra.

Tyngdpunkten kommande sommar ligger i att få ett grepp om de gravplatser i anslutning till de fornlämningsmiljöer som ännu inte undersökts, för att få en komplett bild av hur och när landskapet nyttjats under förhistorisk tid. Det gäller framförallt det lilla gravfält som ligger ner mot Bybod, tämligen lågt och omgivet av stenar med sliprännor och slipytor. Nivån är mellan 2 och 3 meter över havet och rimligtvis borde dessa gravar vara från sen vikingatid, eller möjligen, som i fallet Gudings

Figur 34. Gravfältet och området med sliprännor och slipytor strax söder om 2019 års arkeologiska undersökningsområde. Källa RAÄ och Lantmäteriet.

slott, från tidig medeltid. Gravfältet beskrivs på följande sätt i fornminnesregistret;

” Gravfält, med en ungefärlig utsträckning av 40x20 m (NNV-SSÖ) bestående av 6 fornlämnningar. Dessa utgöres av 6 runda stensättningar. Stensättningarna är 3-8 m i diameter (fyra är 3-5 m i diameter) och 0,1-0,4 m höga (fyra är 0,2-0,3 m höga). Två stensättningar är delvis övertorvade med i ytan talrika 0,2-0,5 m stora gråstenar. Övriga stensättningar är övertorvade med i ytan enstaka synliga gråstenar 0,1-0,4 m stora. Fem stensättningar har helt eller delvis synlig kantkedja, 0,1-0,4 m hög bestående av 0,2-1 m långa gråstenar (vanligast 0,2-0,4 m långa). Två stensättningar har mittgropar, 1-2 m i diameter och 0,1-0,2 m djupa. Gravfältet är beväxt med barrträd”.

Gravfältet, som ovan sagts, omges av stenar med sliprännor och slipytor. Totalt är registrerat 5 stenar

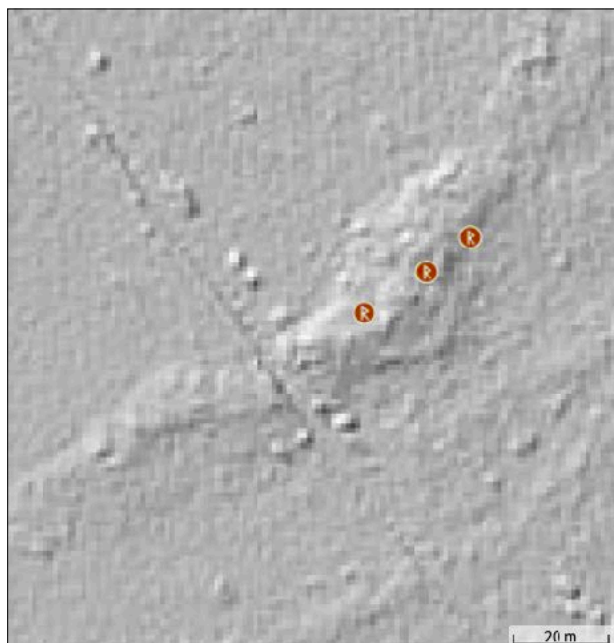
med sliprännor, vilka hyser 1 till 5 rännor. Stenar med slipyor, dvs stenar som har en tydlig slät och plan yta, är enligt fornminnesregistret 46 till antalet. Stenarna är mycket svåra att upptäcka då större delen av området utgörs av tät ungskog med stort inslag av sly.

Det andra området med gravar som avses undersökas ligger längre in mot land, i anslutning till den väg som leder ner till kusten och på en tydlig grusås i öst-västlig riktning genom hållmarken. Det rör sig enligt fornminnesregistret om tre stensättningar och fornlämningen beskrivs på följande sätt i fornminnesregistret;

) Stensättning, närmast rund, 4 m i diameter och 0,2 m hög. Övertorvad med i ytan talrika gråstenar, 0,2-0,5 m stora. Mittgrop, 1,5 m i diameter och 0,15 m dj. På stensättningen är en stubbe. Stensättningen är kraftigt omplockad. 9 m N 40cg Ö om nr 1 är 2), stensättning....(saknas text), i ytan enstaka synliga gråstenar, 0,1-0,2 m stora. Mittgrop, 2 m i diameter och 0,1 m djup. Beväxt med enbuskar. 5 m N 30cg Ö om nr 2 är 3) Stensättning, rund 5 m i diameter och 0,25 m hög. Övertorvad med i ytan talrika 0,1-0,4 m stora gråstenar. Beväxt med en tall samt fem enbuskar.

Två av anläggningarna är tveklöst gravar, de två östligaste. De har en tydlig kantkedja och är väl framträdande i landskapet. Den tredje lämningen, belägen längst i väster, är mer osäker som grav, då den är tämligen diffus till formen och inte uppvisar samma typ och form som de två anläggningarna i öster.

Med tanke på resultaten från årets undersökningar finns det även all anledning att följa upp med kompletterande undersökningar i området med husgrunder och det märkliga tornet. Strax öster om tornet, på åsen, kunde t ex i markytan ses ett par större stenar, vilka möjligen indikerar att det kan finnas fler anläggningar i anslutning till det undersökta fundamentet till tornkonstruktionen, vilka skulle kunna förtydliga funktionen på de påträffade och undersökta lämningarna i denna del av kustområdet.

Figur 35 med de tre stensättningarna längs vägen ner till strandområdet som planeras att undersökas. Laserkartan visar tydligt hur gravarna har anlagts på en grusås i ett i övrigt flackt hållmarksområde. Källa © Lantmäteriet.

Även finns det anledning att undersöka ytterligare någon av de återstående husgrunderna för att belysa om alla husgrunderna är från samma tid och bildar en tidsmässigt synkron anläggning och funktion. Härvid vore det av intresse att undersöka hela husgrunden, inre minst för att kunna belägga om även denna husgrund visar tydliga spår av demolering och möjligen också brand. Den husgrund som då torde kunna vara mest intressant att undersöka och ge bäst upplysningar är husgrunden RAÄ Ek 99:2.

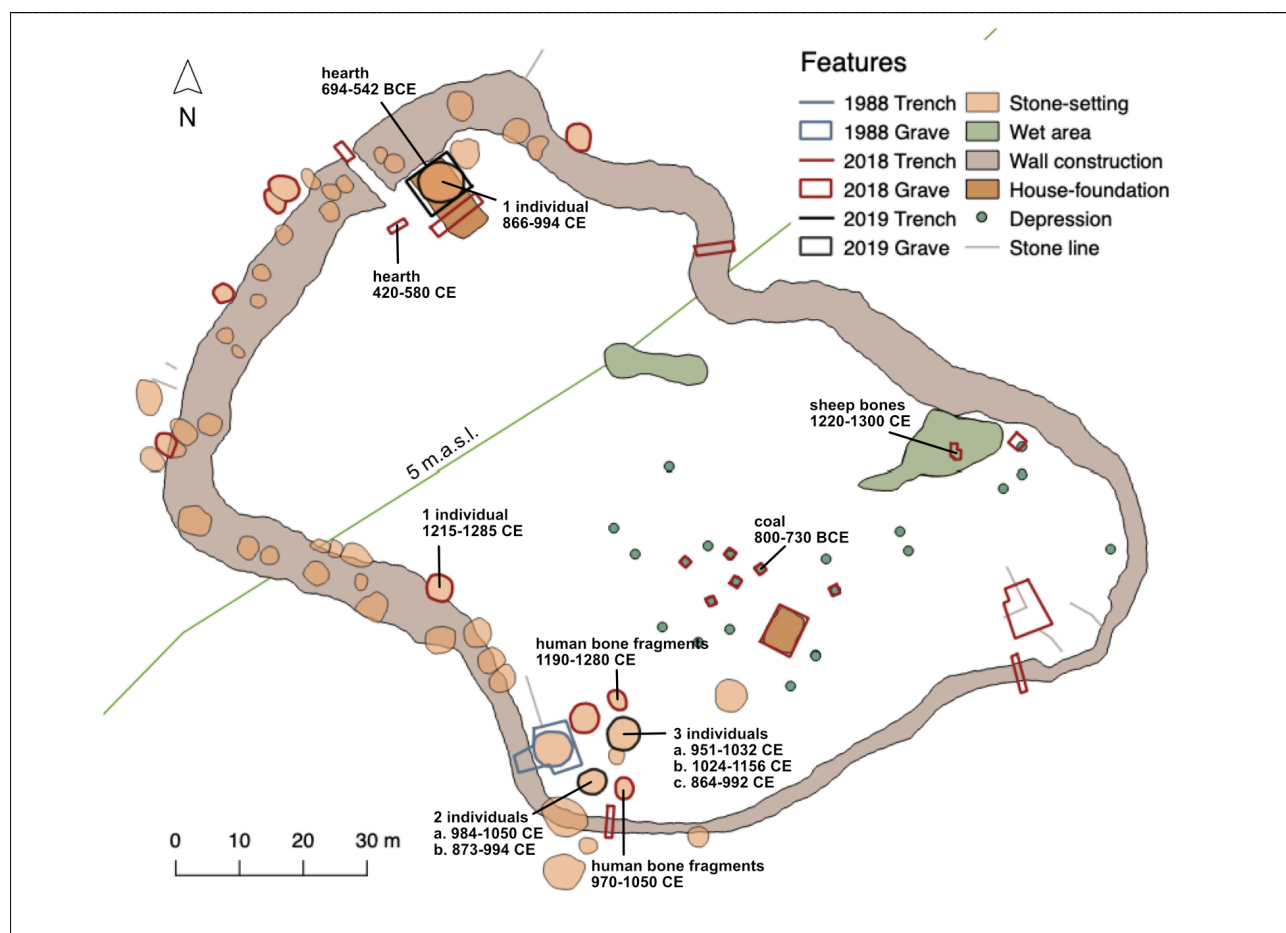
I likhet med hur situationen varit under de två initiala årens undersökningar, med en närmast total frånvaro av daterbara föremål och funktionellt bestämbara lämningar, är det av synnerligen stor betydelse att även fortsättningsvis kunna nyttja ^{14}C för åldersbestämning. De skelett som sannolikt kommer att påträffas kommer också att ingå i planerade DNA och isotopanalyser med syftet att så långt möjligt klara ut vilka som är begravda i området.

Schakt- och anläggningsbeskrivningar

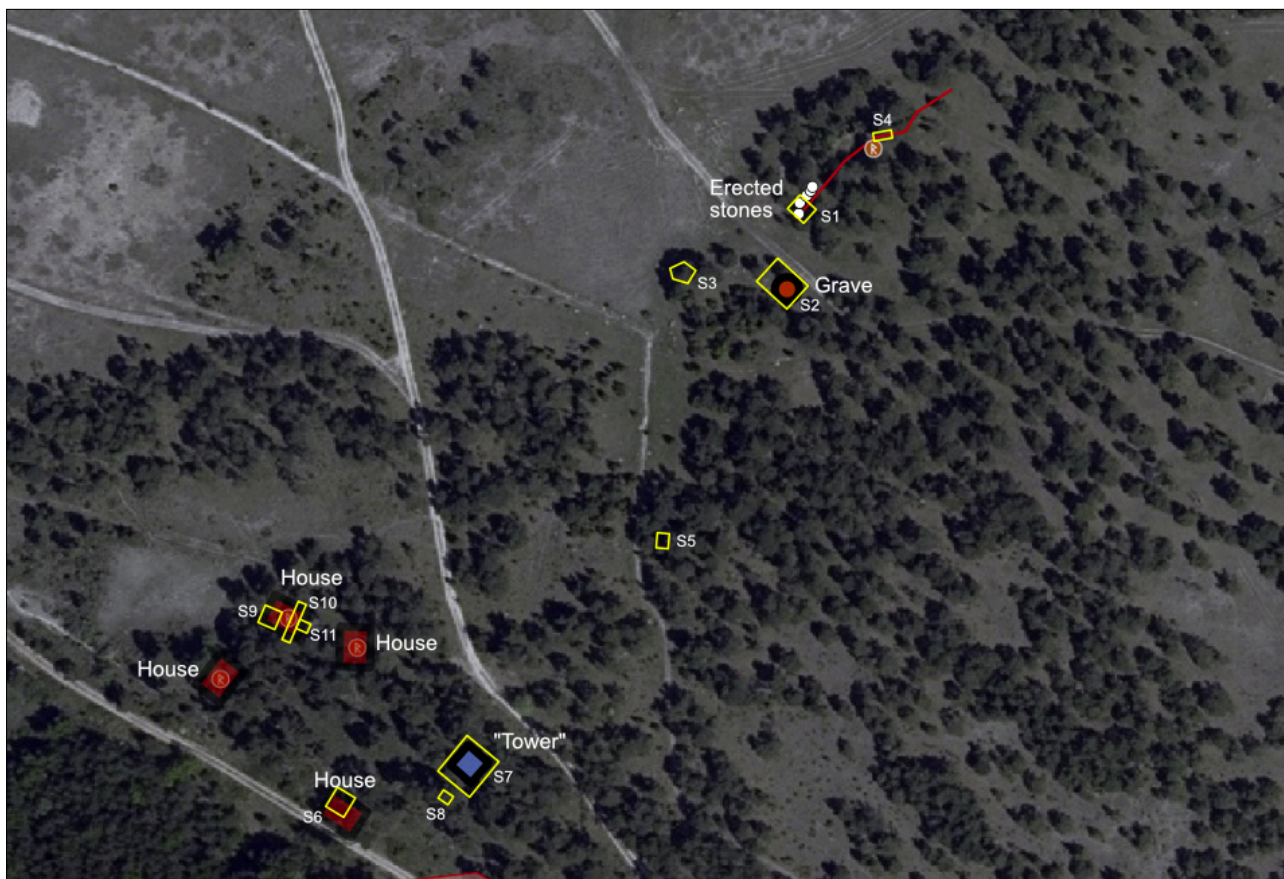
I det följande görs en beskrivning och redovisning av genomförda schakt och undersökta anläggningar. Den kopplar, vad gäller undersökningarna vid vallanläggningen Gudings slott, RAÄ 49:2 och 49:3, till förra årets arkeologiska undersökningar av vallanläggningen och där förekommande anläggningar. Numreringen av anläggningarna följer förra årets numrering (se Rapport Arendus 2018:35). Totalt undersöktes här, mer eller mindre, 4 anläggningar, tre gravar och en del av en husgrund. Två av gravarna knyter an till de gravar i det södra gravfältet som undersöktes förra året (anläggning 12 och 13), en är en grav (anläggning 14) som överlagrar en husgrund (anläggning 10) i norr, intill ingången till vallanläggningen.

Nämnda husgrund delundersöktes förra året med ett schakt om två meters bredd, utlagt tvärs över husgrunden, utan att några som helst spår av fynd, ben eller konstruktioner framkom.

Redovisningen från Gudings slott innebär att undersökta lämningar har fått ett löpnummer i linje med föregående år och i år kom anläggning 12, 13 och 14 (gravar) att undersökas, samt anläggning 10 (husgrunden) att kompletteras. Utöver de kompletterande undersökningarna vid Gudings slott, kom vi att genomföra undersökningar av ett antal registrerade fornlämningar ca 600-800 meter väster om Guding slott. (RAÄ Eke 99 och RAÄ Eke 101.

Figur 36. De anläggningar som kom att undersökas vid vallanläggningen Gudings slott är markerade med svart linje i kartan. Längst i söder är anläggning 12, innehållande 3 gravlagda individer, och anläggning 13, innehållande två gravlagda personer. Längst i norr, överlagrande husgrunden anläggning 10, är undersökt grav anläggning 14, som innehöll 1 individ. I, eller möjligen under husgrunden, påträffades en härd.

Figur 37. Undersökta ytor (schakt) under 2019 års fältsäsong (numrerade som S1, S2 och så vidare). Kartan visar också till del vilka typer av anläggningar som kom att undersökas.

Redovisningen av dessa undersökningar är upplagd utifrån de skilda schakt som kom att grävas, inalles 11 schakt, inom vilka anläggningar registrerats och undersökts. Redovisningen bygger här således på schakt som grund, och därefter på påträffade anläggningar inom varje enskilt schakt.

I vissa fall är schaktet utlagt över en del av en större anläggning, exempelvis en husgrund. Dessa har som regel inte fått ett eget anläggningsnummer, då de i de flesta fall är upptagna som en enskild fornlämning. I dessa fall har fornlämningsnumret varit den initiala nivån på redovisningen.

I andra fall har schaktet omslutit hela anläggningen, som exempelvis vad gäller området för de fyra stora stolphålen, eller för den resta stenen strax väster om platsen för stolparna (schakt 8).

Det bör noteras att flera av de påträffade och undersökta lämningarna inte tidigare är registrerade i fornminnesregistret. Det gäller framför allt anläggningarna inom schakt 3 och 6.

Den följande redovisningen börjar med de undersökta anläggningarna vid vallanläggningen Gudings slott, för att därefter behandla schakten i den västra delen av årets undersökningsområde.

Anläggningar Eke Gudings 1:3 L1977:4059 (RAÄ 49:1)

Anläggning nr: 10

Typ: husgrund

Storlek: 6 x 7 m (NNV-SSÖ)

Belägenhet: I norra hörnet av fornborgen. Se karta.

Analys: Kolprov från härden har ¹⁴C analyserats.

Beskrivning:

Anläggning 10 består av en husgrund som ligger i norra delen av fornborgen med änden intill borgvallen, ca 4 meter från ingången i vallen. Under 2018 blev en yta, 8 x 2 m stor, i södra delen utgrävd. Vid utgrävningen påträffades inga fynd eller konstruktioner, men tydliga skalmurar framkom. År 2019 undersöktes en yta, 6 x 7 m över husgrunden och den ovanpå anlagda graven (anl. 14). Husgrunden utgjordes av en yta om 6 x 6 meter av schakten. Skalmurarna i ytan i norra delen är mindre tydliga, speciellt i östra sidan, än murarna i södra delen av huset eftersom graven (anläggning 14) har stört dem. Den yttersta raden sten i västra skalmuren är mest tydlig och mindre störd av graven. Skalmurarna består av två rader gråstenar, ca 0,2-0,5 m i storlek, med fyllning av mindre sten. Det finns bara ett lager sten i murarna, ca 15-20 cm djupt.

Inuti husgrunden, under anläggning 14, finns en yta, ca 2,2 x 1 meter i storlek, med mörk och fett jord. Inom ytan framkom en härd. I övrigt enbart jordblandat grus runt omkring.

Slutlagret består av sterilt grus som finns över hela utgrävningsområdet.

Härden (10:1)

Härden, 0,5 x 0,54 m (N-S) är belägen ca 1 meter öster om västra skalmuren under kanten av graven. Härden består av mörk jord med kol och skörbrända stenar, ca 3-16 cm stora. Härden var ca 10 cm djup. Under härden kom hårt packad lera. Härden innehöll en hel del kol, vilket kom att nyttjas för ¹⁴C datering.

Efter undersökning lades anläggningen igen och återställdes.

Tolkning:

Husgrunden är äldre än graven (anläggning 14) och möjligen även fornborgen eftersom husets murar kan tolkas som att de går in under borgvallen. Det är dock mer troligt att nedrasade stenar från borgvallen i samband med begravningar medfört att stenar från vallen kommit att hamna över husgrunden och att husgrunden är samtida med vallanläggningen. Svårare att avgöra är om härden skall sättas i samband med husgrunden, eller om härden är äldre än husgrunden. Den undersökta ytan var tyvärr för liten för att tydligt avgöra relationen mellan härd och husgrund. Härden är ¹⁴C daterad till 694-542 f.v.t. Form och konstruktion av huset pekar mot att det byggdes under järnåldern, och att härden därvid är äldre än huset. Utan fynd eller andra konstruktioner med säker koppling till huset kan man dock inte datera detta med någon säkerhet.

Fyndmaterial:

LF 1	tänder (djur)	14g
1	ben	<1g
2	ben, bränt	<1g
3	flinta	<1g
4	flinta	<1g

Figur 38. Anläggningar 10, och 14 i bakgrunden, innan avtorvning. Förra årets schakt över husgrunden syns i mitten av bilden. som ett stråk tvärs över från vänster till höger i bilden.

Figur 39. Plan över Anläggningarna 10 och 14. Husmurarna markerade i orange färg och härden i röd. Söder är upp i bilden. I mitten på graven syns den kistformade nedgrävningen.

Anläggningar Eke Gudings 1:3 L1977:4155 (RAÄ 49:3)

Anläggning nr: 14

Typ: Stensättning- grav

Storlek: 5,5 m i diameter

Belägenhet: I norra hörnet av fornborgen. Se karta.

Analys: Benprov från skelettet har ¹⁴C analyserats.

Beskrivning:

Anläggning 14 ligger stratigrafiskt över husgrunden (anläggning 10) i norra delen av vallanläggningen, ca 2 meter från vallanläggningens norra vall. Anläggningen utgör en stensättning, 5,5 meter i diameter, 0,6 m hög, med fyllning av gråstenar, 0,2 - 0,5 m stora. Överväxt med små buskar och med två stora tallstubbar direkt i mitten. I mitten finns därtill en stubbe, ca 0,35 m djup.

Stenpackningen togs initialt bort till nivån för stubben. Ca 10-15 cm under stenpackningen, syns en antydning till stenkista, ca 2,4 x 1,4 m stor med fyllning av mörk jord och mindre sten. Den kistformade nedgrävningen är 40 cm djup till sterilt grus och lerlager. I anläggningen fanns rester av ett skelett. I övrigt påträffades några djurben i de översta lagerna och en bit flinta framkom utanför den kistformade nedgrävningen.

Skelettet

Skelettet var ganska fragmenterad. Delar av kranium, revben, lårben, och fötterna påträffades, men inte kompletta. Rötterna från stubben kan ha skadat eller påverkat resten av skelettet. Individen var orienterad ÖSÖ-VNV med fötterna i öst och huvudet i väster. Inga spår av fynd.

Tolkning:

Anläggning 14 bestod av en grav med en individ. Ben från skelettet ¹⁴C daterad till 866-994 e. Kr. Skelettets riktning (fötter i öst och huvudet i väst) tyder på kristen begravning, även om skelettet är daterat till vikingatiden. Gravgåvor saknas. Den osteologiska analysen bedömer att skelettet troligen är en kvinna, åtminstone 60 år. Placeringen av graven ovanpå husgrunden i fornborgen har varit målmedveten och anläggning 10 är troligen inte samtidigt med graven.

Fyndmaterial:

1	skelett	709g
2	ben, djur	9g
3	ben, djur	<1g
4	tand, djur	<1g
5	tand, djur	<1g
6	tand, djur	2g
7	flinta	11g

Fig. 40. Anläggningarna 10 och 14 innan avtorvning, sedda från söder. I bakgrunden vallanläggningen.

Fig. 41. Anläggning 14 efter avtorvning. Den tolkade kanten på graven markerad med gul ton. Röd linje är profilen.

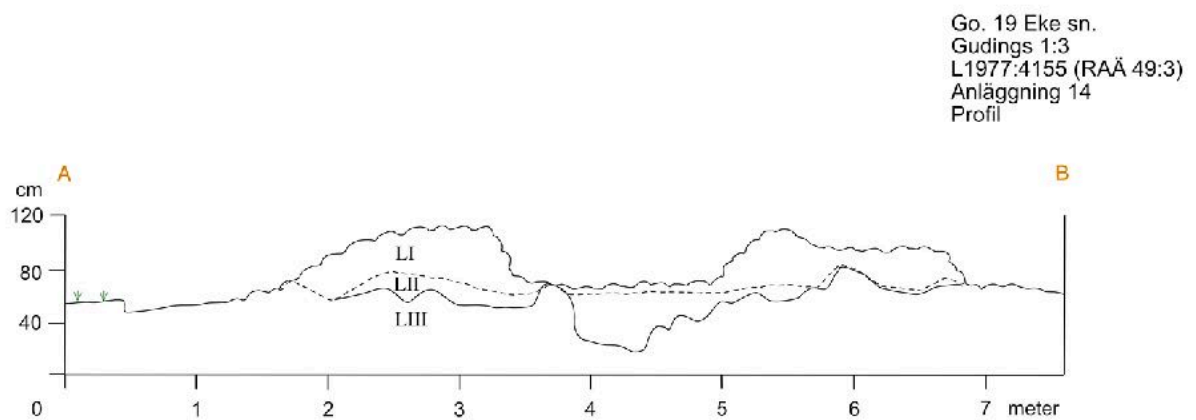

Fig. 42. Anläggning 14 profil.

Fig. 43. Anläggning 14. Kistkonstruktionens nivå. Bild mot NNV.

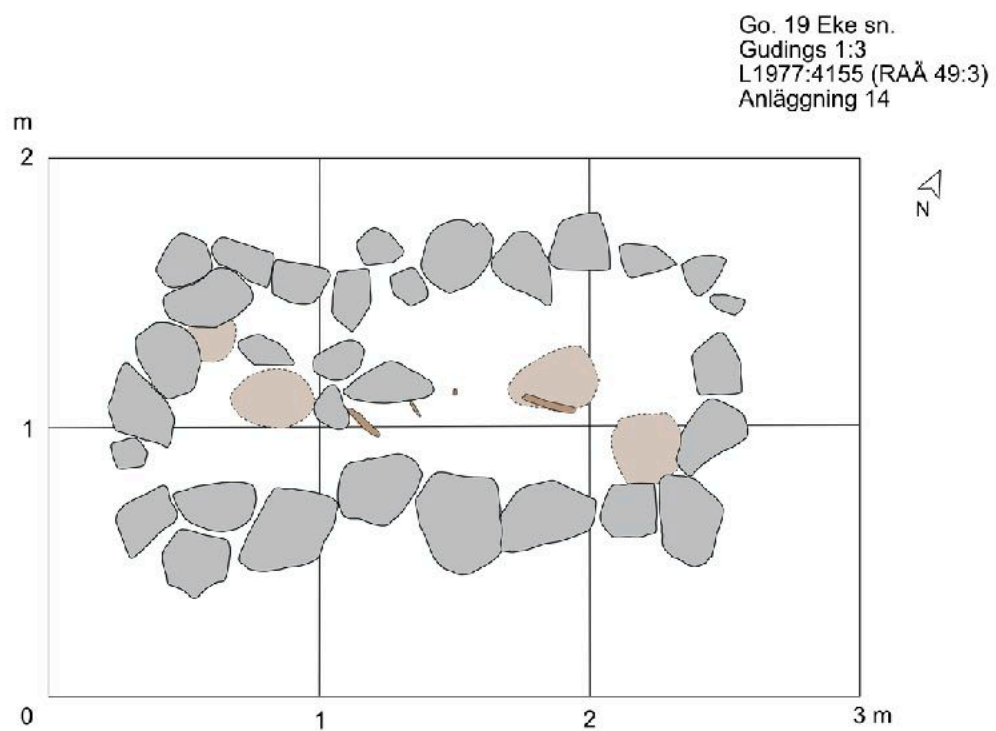

Fig. 44. Anläggning 14. Plan över kistan och skelett.

Fig. 45. Bild över kistans översta lager mot NV.

Fig. 46. Bild över kistkonstruktionen efter slutlagret mot NNV.

Anläggningar Eke Gudings 1:3 L1977:4153 (RAÄ 49:2)

Anläggning nr: 12

Typ: Stensättning- grav

Storlek: 6 m i diameter

Belägenhet: I södra hörnet av vallanläggningen. Se karta.

Analys: Benprov från varje skelett har ¹⁴C analyserats.

Beskrivning:

Anläggning 12 består av en rund stensättning, ca 6 m i diameter på en nord-sydlig axel, och ca 0,5 m hög. En stor försänkning fanns i mitten. En tydlig och nästan komplett kantkedja bestående av gråstenar i storlek mellan ca 0,4-0,6 m och mindre ca 0,05-0,15 m.

Omedelbart sydväst om anläggning 12 och i anslutning till stensättningen, ligger en rund, mindre stensättning med gråsten (ca 0,2-0,35 m i storlek). Diametern uppskattas till ca 1,5 m. Denna stensättning undersöktes inte utan kvarligger orörd.

Efter avtorvning och rensning av jordlagret framkom en mörkfärgning av jorden från mitten av anläggningen i riktning mot söder. Där fanns också stenar som möjligen markerade en gravläggning. Enstaka bitar av gotlandsflinta och kvarts fanns över hela ytan. Direkt under stenarna kom ett matjordslager, därunder sandblandat grus.

Tre skelett påträffades i anläggningen, två längs den södra och östra kanten av graven och en i centrum.

Skelett I (12:1)

Skelettet består av kranium med några omrörda delar av överkroppen (händer, armar) i söder, lår- och underben i norr. Fötter, bäcken och bålens nedre del saknas. Antaget att benen ligger i ursprunglig position var individen knappt ca 160 cm lång. Inga fynd i omedelbar anslutning till skelettet. En tydlig kantkedja syns samt en mindre stenring i mitten av graven. Efter inmätning av skelettet samt vissa stenar i kantkedjan togs skelettet upp.

Skelett II (12:2)

I nordöstra kvadranten något norr om mitten av graven kom under ett djupt lager av jord-, grus- och sandblandning ett kranium samt några revben. Det blev till ett relativt fullständigt skelett, till synes orört. Kroppens riktning NNV (fötter) till SSO (kranium). Kroppslängd beräknas till ca 160-165 cm. Inga fynd i anslutning till skelettet. Skelettet plockas upp. Det är mer komplett än skelett I, men saknar ryggraden utom halskotorna, en arm, en fot, större delen av händerna, mm.

Skelett III (12:3)

Skelettet återfanns centralt i graven under den tidigare noterade mörkfärgningen av jorden. Det bestod av ett krossat kranium jämte ett sammelsurium av (troligen) överkroppsben. Kroppens riktning möjligen nord-syd (huvuddelen av kraniet i söder). Bakre delen av kraniet var mörkfärgat på insidan. Eftersom skelettet är kraftigt fragmenterat och mycket ofullständigt, kan dess längd inte uppskattas.

Inledningsvis påträffades en vit och en grön pärla, en kniv och ett prickornerat nålhuvud av brons. Relativt centralt i graven återfanns också två pärlor av ben, en av de senare är möjligen inte en pärla utan en fossil.

Fortsatt friläggning av skelett III visade att det låg i nord-sydlig riktning (huvudet i söder, fötterna i norr). Tillsammans med kraniet kom en, eventuellt två, knivar, några bitar järn, en dräknål samt spridda pärlor. En av pärlorna var av bärnsten och ca 2 cm i diameter. I närheten kom också två kolbitar, ca 5x5 cm stora.

Den tidigare mörkfärgningen av jorden fortsatte mot öster och norr vid den fortsatta utgrävningen.

I den sydligaste delen av graven grävdes ett område utanför den inre kantkedjan för att belysa om det eventuellt fanns ytterligare någon begravd. Det var tomt på fynd så när som på en pärla. Efter 30 cm kom ett grus- och sandlager.

Upptagning av skelett III. Ytterligare en pärla kom i anslutning till skelettets plats samt en pärla längre mot norr. Efter upptagande av skelettet igenläggning och återställning av anläggning 12.

Tolkning:

Gravläggningen i centrum (12:3) är äldst. ¹⁴C analys daterar detta till 864-992 e.Kr. (korrelerat). Graven har senare byggts ut för ytterligare begravningar (12:1 och 12:2). Skelett I är ¹⁴C daterat till 951-1032 e.Kr. och skelett II till 1024-1156 e.Kr. Den osteologiska analysen bedömer att skelett I har osäkert kön, och att personen är åtminstone 35 år gammal. Skelett II har kön av kvinna och är 20-25 år. Skelett III har kön av kvinna och är åtminstone 35 år. Alla skeletten har, i huvudsak, huvudet i söder och fötter i norr, vilket tyder på hedniska begravningar. Utifrån fynden från skelett I är det troligt att även detta är en kvinna, vilket gör att alla tre begravda i graven är kvinnor. Intressant att notera är att de enbart är kvinnan i centrum av graven som har föremål med sig, de två övriga saknar helt fynd.

Fyndmaterial:

12:3	1	pärla, fossil	<1g
12:3	2	pärla, fossil	<1g
12:3	3	pärla, glas	<1g
12:3	4	pärla, bärnsten	<1g
12:3	5	pärla, glas	<1g
12:3	6	kniv	14.7g
12:3	7	nålhuvud	4.6g
12:3	8	ten, järn	1.4g
12:3	9	pärla, bärnsten	2g
12:3	10	pärla, glas	<1g
12:3	11	pärla, glas	1g
12:3	12	pärla, glas	<1g
12:3	13	kniv	15.1g
12:3	14	pärla, glas	1.5g
12:3	15	dräktnål	6.2g
12:3	16	dräktnål	4.4g
12:3	17	krampa, järn	13.1g
12:3	18	pärla, glas	2.7g
12:3	19	pärla, fossil	<1g
12:3	20	skelett	1075g
12:2	21	skelett	1758g
12:1	22	skelett	1140g

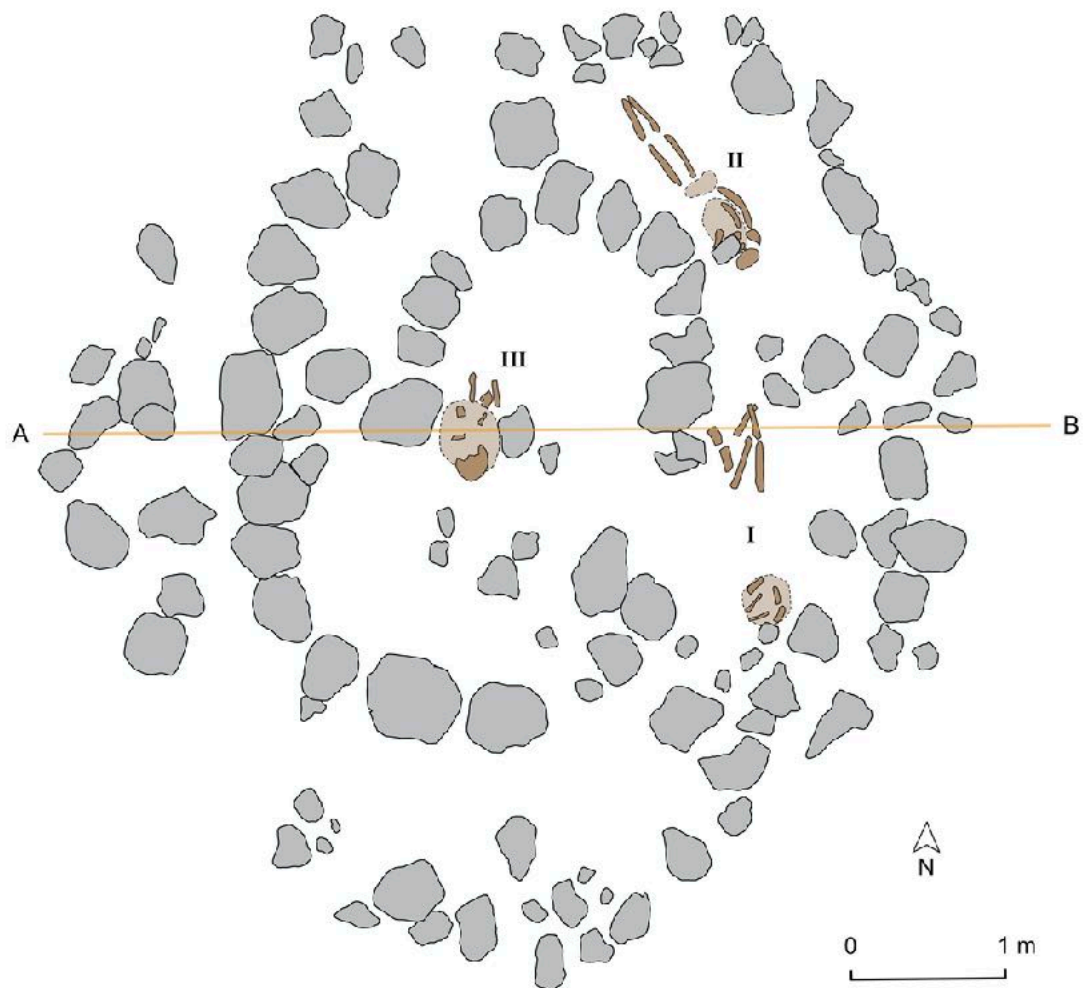

Figur 47. Anläggning 12 innan avtorvning. Bild mot SÖ.

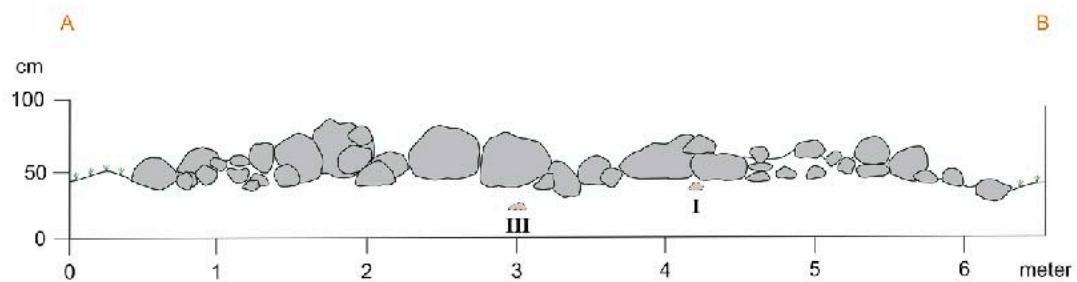
Figur 48. Lodbild över anläggning 12 efter avtorvning och rensning.

Go. 19 Eke sn.
Gudings 1:3
RAÄ 49:2
Anläggning 12

Figur 49. Plan över anläggning 12 med skeletten.

Go. 19 Eke sn.
Gudings 1:3
RAÄ 49:2
Anläggning 12
Profil

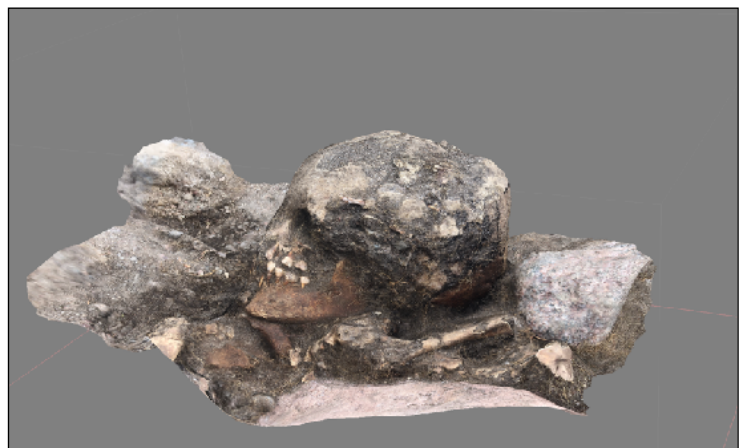
Figur 50. Anläggning 12 profil mot nord med markering för skelett I och III.

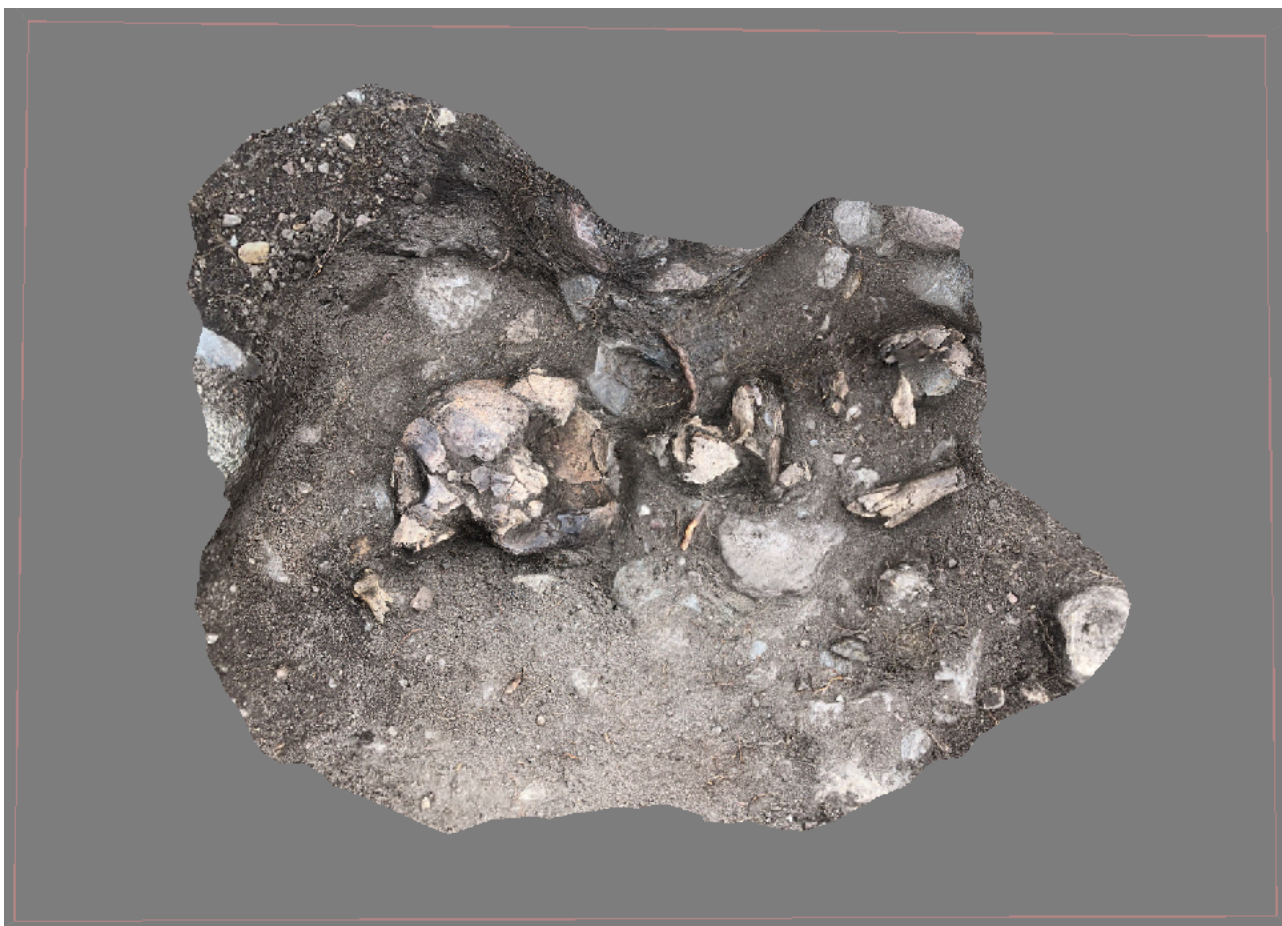
Figur 51. Skelett I mot väst, kraftigt förstört, där endast delar av kraniet och vissa ben kvarlåg. Kraniet till vänster och fötter och ben till höger.

Figur 52. Skelett II sett från öster. Huvudet är till vänster och fötterna till höger. Över bröstkorgen ligger en större sten. Det var något vanskligt att avgöra om den var placerad där specifikt, eller om den utgjorde en del av den stenpackning som täckte graven.

Figur 53. Detalj av kraniet, skelett II

Figur 54. Skelett III mot väst. Skelettet var kraftigt förstörd och omrört. Bilden visar kraniet till vänster och en del av överkroppen till höger. Det mesta av skelett saknades, eller fanns i mycket små fragment.

Figur 55. Några av pärlorna till centralgraven, skelett III. Tre glaspärlor och nere till vänster en pärla av bärnsten.

Figur 56. Vikingatida prydnadsnål från skelett III, kopparlegering.

Figur 57. Delar av en kniv av järn, från centrumgraven, skelett III.

Anläggningar Eke Gudings 1:3 L1977:4153 (RAÄ 49:2)

Anläggning nr: 13

Typ: Stensättning- grav

Storlek: 4 m i diameter

Belägenhet: I södra hörnet av fornborgen. Se karta.

Analys: Benprov från varje skelett har ¹⁴C analyserats.

Beskrivning:

Söder om anläggning 12 ligger anläggning 13. Ett runt röse med en fördjupning i mitten. Graven har en tydlig kantkedja av gråstenar i storlek från ca 10 ca till ca 20-30 cm. Diametern är 4 m N-S och 4,5 m Ö-V. Höjden beräknas till 25-30 cm över markytan.

Efter avtorvning påbörjas borttagning av jordlager och en benbit om ca 3 cm kommer i den nordvästra delen. Tyvärr var det omöjligt att bestämma om benet är humant. När det översta jordlagret rensats bort framkommer en koncentration av kol vid en sten i mitten av anläggningen. Området är ca 100 x 30 cm och ligger ca 5 cm under markytan. I området för kolkoncentrationen kommer senare ett skelett. Ungefär i mitten av graven påträffas en pärla (eventuell fossil), en dräknål av järn utan huvud och en dräknål med skadat huvud samt humana delar av över- och underben.

Ett stråk av hårt packad lera går från ungefär mitten av östra kanten snett inåt graven mot kolkoncentrationen i söder. Lerpackningen är ca 140 x 50 cm och i södra kanten mer än 50 cm tjock (botten nås inte).

Två skeletter påträffades.

Skelett I (13:1)

Skelettet beräknas ha en längd om ca 160 cm. Delar av en kota, fragment av skalltak, bit av överarmsben och några revben kommer fram. Skalltaksfragmenten kommer där kraniet borde ha legat samt vid höften. Två tänder återfinns - en kindtand från underkäken och en hörntand (fram). Möjligen finns del av en ländkota, samt av bäckenet. Kroppens nedre del är välbevarad - båda lårben, skenben och vadben finns samt båda fötterna och mellanfotsben. Däremot saknas tår. Skelettet ligger på rygg. Höger lårben korsat över vänster, eventuellt har personen legat i sidoläge. Invid skelettet återfinns två dräknålar, som indikerar en kvinnograv.

Något söder om lårbenen i det som visar sig vara Skelett I kommer fem tänder samt bitar av skalltak. Tillsammans med lårbenen kommer så småningom underben och fötter. Fyra tänder ligger tillsammans och den femte ca 40 cm längre norrut. Rakt under profilen ligger en samling krossade ben.

Skelett II (13:2)

I södra delen ca 60 cm norr om sydligaste stenen i anläggningen kommer bitar av krossat kranium, underkäke med tänder samt överarmsben. Gravanläggningen visar småningom upp ett lårben med höftkula, bit av bäckenet samt benfragment, möjligen från en hand. Personen i fråga kan ha varit uppemot 170 cm lång, men det är en grov uppskattning. Fynden av en kniv, ett bältespänne och ett stort ringspänne tyder på att det handlar om en man. Individen ligger på rygg. Kraniet är krossat, men hakan, underkäken och tänderna däri är väl bevarade. Armarna ligger tvärs över buken. Det förefaller som om en fot ligger i lerpackningen.

Tolkning:

Graven är troligen plundrad eftersom en yta i mitten av graven saknar stenar, i östra delen av graven förefaller stenar vara uppstaplade eller kastade, och en enda benbit finns utan sammanhang.

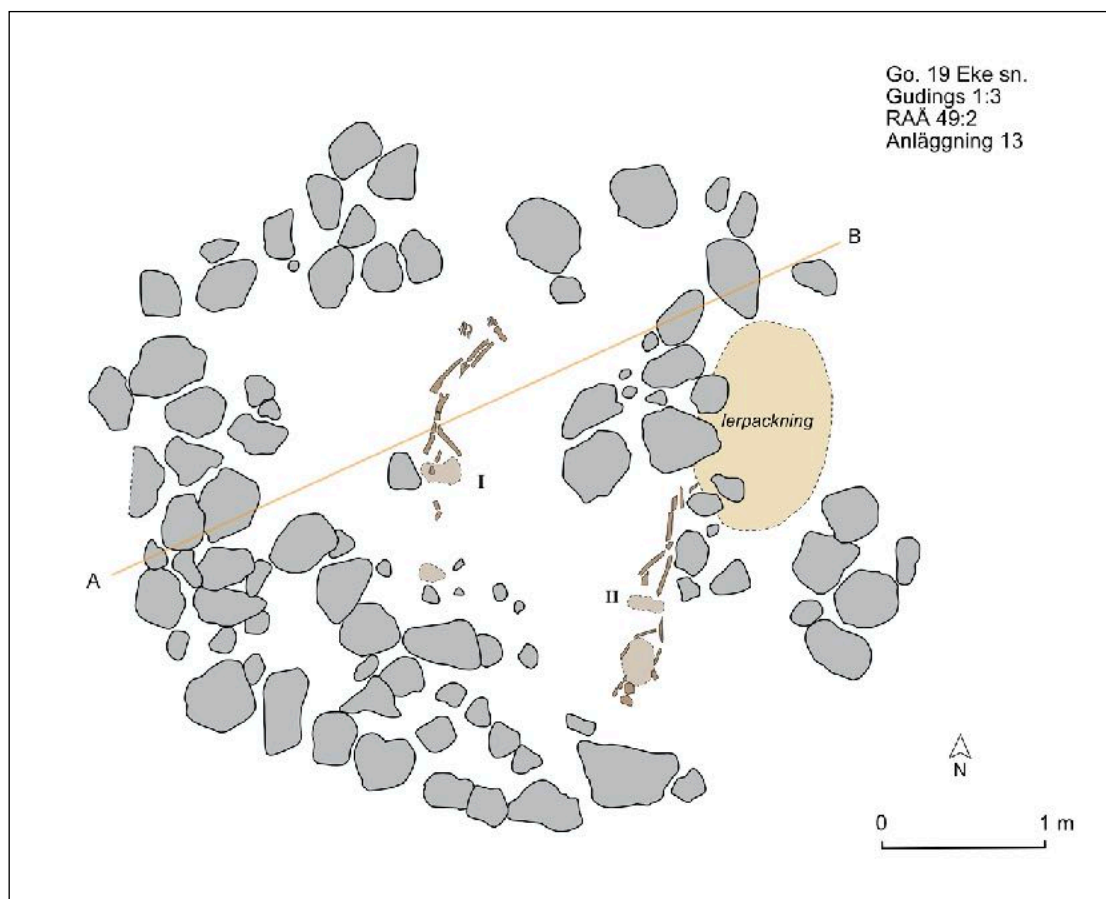
Graven rymmer alltså minst två individer. Båda skeletten har huvudet i söder och fötter i norr, vilket tyder på hedniska begravningar. Skelett I är ¹⁴C daterad till 984-1050 eKr och skelett II till 873-994 e Kr, båda vikingatid. Sannolikt är skelett II den primära graven (mannen) och skelett I en sekundär begravning. Osteologisk analys bedömer att skelett I utgörs av en kvinna, åtminstone 50 år och skelett II är en man, 25-35 år. Den osteologiska bedömningen stärks av fynden i gravarna.

Fyndmaterial:

13:1	1	dräktnål	3.7g
13:1	2	dräktnål	4.7g
13:2	3	kniv	25.6g
13:2	4	bältespänne	18.2g
13:2	5	ringspänne	
13:2	6	skelett	
13:1	7	skelett	

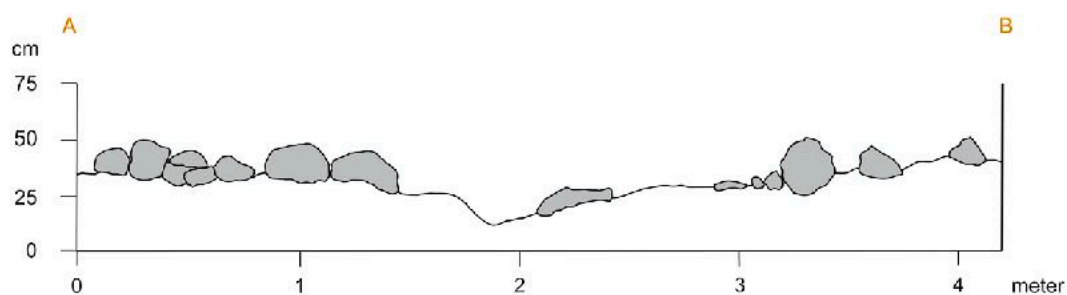

Figur 58. Lod över anläggning 13 efter avtorvning.

Figur 59. Plan över skeletten som finns i anläggning 13.

Go. 19 Eke sn.
Gudings 1:3
RAÄ 49:2
Anläggning 13
Profil

Figur 60. Anläggning 13 profil ritning mot nord-väst.

Figur 61. Anläggning 13 efter nedgrävning till skelettnivån. I gravens vänstra del syns tydligt plundringsgropen, där kvinnan återfanns. Till höger, under stenpackningen, var platsen för mannen.

Figur 62. Det dåligt bevarade skelettet av kvinnan (skelett I). fötterna är till vänster (norr) och överkroppen, det som är kvar av den, till höger, mot söder.

Figur 63. Grav 13, skelett II, mansgraven. Personen ligger i nord-sydlig riktning med huvudet i söder. Övre delen av skelettet tämligen välbevarat, ett av benen är i hög grad borta. I magtrakten syns det stora ringspännet i bilden till vänster. Bilden ovan visar den välbevarade bältesöljan.

Schakten Eke Smiss 2:1 L1977:6083 (RAÄ 101:2)

Schakt: 1

Typ: stenrad

Storlek schakt: 5 x 3 meter (NV-SÖ)

Belägenhet: Tvärs över åsryggen (NÖ-SV), bredvid grusvägen. Se karta.

Analys: -

Anläggningar: Resta stenar (1), stenrad (2), stenrad (3)

Beskrivning:

Schaktet börjar i den sydvästra delen av en stenrad om sammanlagt 12 omkullfallna stenar. Schaktet kom att beröra en mindre sten och två och en halv större stenar. Stenarna ligger på en ås, som sluttar ner mot en rad mindre stenar, mer eller mindre synliga. Den raden av stenar sträcker sig utmed schaktkanten från det sydvästra hörnet till det sydöstra. I schaktet finns två stubbar.

Lager I, torvlager. Vid avtorvning visar sig torvlagret vara tunt uppe på åsen men betydligt tjockare i slutningen. I södra hörnet viss förekomst av mindre kolbitar.

En kontroll av ytan med metalldetektor visade på ca 10 utslag öster om åsen och ner mot östra hörnet. Samtliga utslag visar sig vara moderna patronhylsor av mässing, 22 mm.

Lager II, kulturlager. Uppe på åsen kommer nästan genast grus i dagen. I slutningen kommer också grus men allt djupare. Längst ned mot schaktets kant i sydöst-sydväst är kulturlagret ca 10 cm tjockt. Övre delen av kulturlagret är löst och lättgrävt, senare kommer rötter. I södra hörnet fortsatt förekomst av kolfragment.

Norr om den första av de största stenarna längst i sydväst finns en nedgrävning med ett ca 10 cm tjockt jordlager utan grus samt mindre stenar som troligen haft funktion som stödstenar till de nu omkullfallna stenarna.

Vid grävning av kulturlagret kom ytterligare tre stenar fram i slutningen omedelbart nedanför de stora stenarna, funktion oklar. Ytterligare en rad stenar, parallella med stenraden i sydväst-sydöst, kom i dagen.

Lager III, gruslager. De tre stora stenarna är utgrävda, dvs vilar på ett fundament av jord, grus eller sten. Under kommer ett antal mindre stödstenar. Stenarna har stått ytligt.

Stenraden omedelbart nedanför de stora stenarna verkar ansluta till stenraden på åsen. De ligger i en halvmåneform. I samma bågform ligger det ytterligare stenar som har kommit i dagen längs schaktets kant i sydväst-sydöst. Hela slutningen är grustäkt.

Anläggning I: resta stenar

rutor: 7, 8, 9/10, 11, 12/14, 15

riktning: NV-SÖ

form: avlånga

De stora nu liggande stenarna är ca 1,1 -1,4 m x 0,5 m med en i nuläget genomsnittlig höjd om ca 40 cm. De mindre stödstenarna varierar i storlek från ca 5 x 5 cm till ca 30 x 35 cm.

Anläggning II: stenrad (del av)

rutor: 7, 8, 9

riktning: NÖ-SV

form: bågformad

Ca 0,5 m söder om de resta stenarna finns en bågformig stenrad, som inom schaktet består av 12 stenar, främst gråsten, i varierande storlekar mellan 40 x 40- 45 x 70 cm.

Anläggning III: stenrad

rutor: 1, 2, 3

riktning: NV-SÖ

form: avlånga

Ca 2,5 m söder om de tidigare resta stenarna finns ytterligare en stenrad som verkar bestå av två rader med gråstenar. Även denna har en sträckning i södra och sydöstra delen av schaktet. Den är ca 0,8 m bred och 2,5 m lång (inom schaktet). Stenarnas storlek varierar mellan 27 x 33 upp till 30 x 40 cm. Denna stenrad skulle möjligen kunna vara en del av den stenrad som undersökts i schakt 2 och även i schakt 4.

Tolkning:

Kol som finns i schaktet är troligen från moderna skogsbränder. Förmodligen är båda stenraderna av ett äldre datum än de resta stenarna. Båda torde vara någon form av avgränsning av ett område, en hägnad. De resta stenarna är av samma typ som finns på andra ställen runt om ön, ofta i anslutning till järnålderns gravfält. Anläggningen är synbarligen raserad med avsikt.

Fyndmaterial:

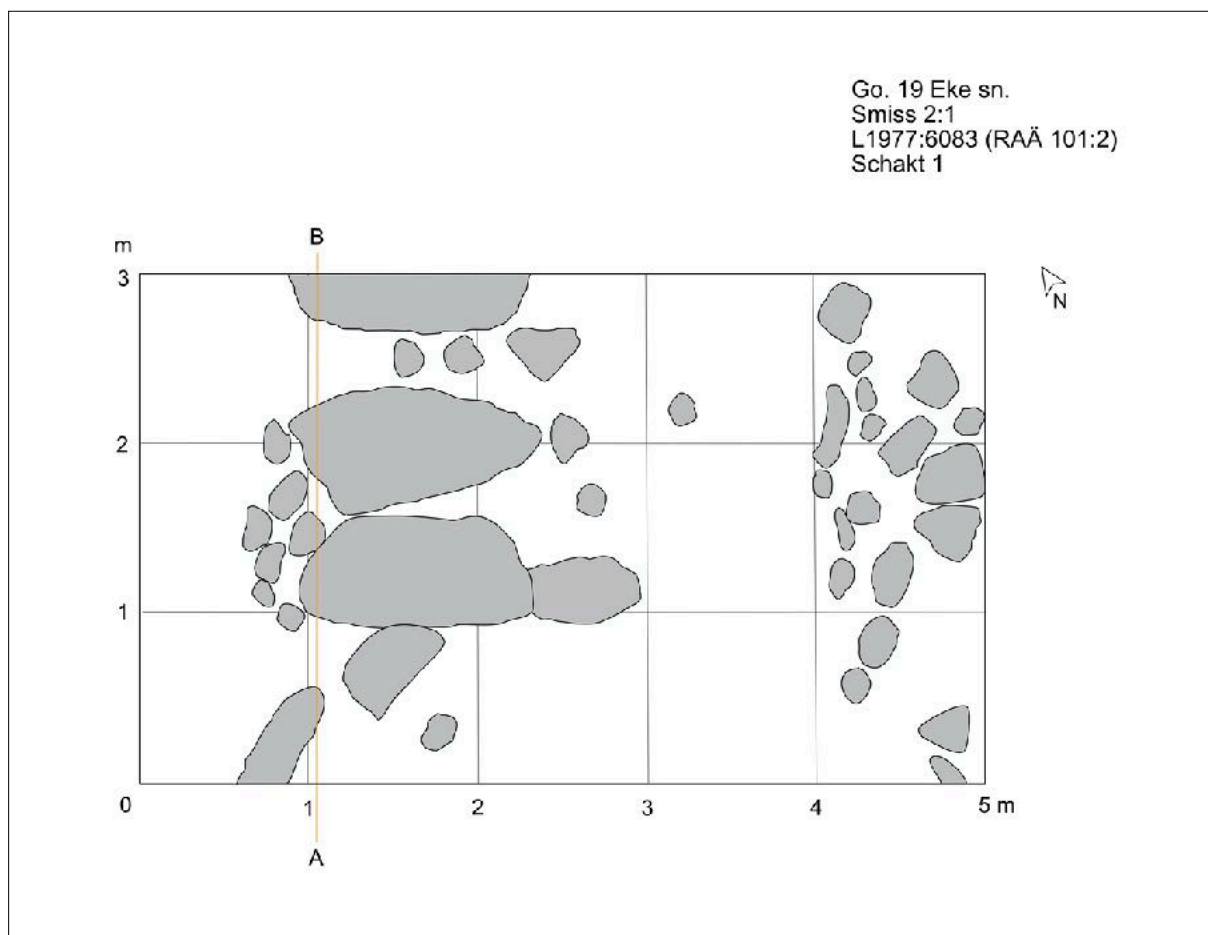
Inga fynd. Inga ben, inget kulturlager.

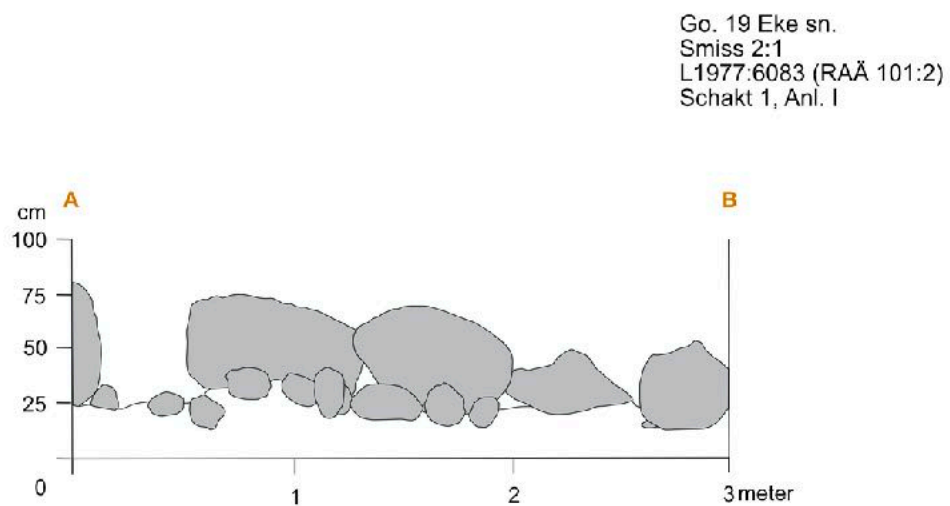
Figur 64. Schakt 1 före avtorvning. Bild mot norr. De stenar som berördes av schaktet syns väl.

Figur 65. Schakt 1 före avtorvning. Bild mot NÖ. Närmast i bilden de tolv större stenarna, alla liggande kullvräkt. Bortom dessa vidtar den enkla stenraden som följer krönet av åsen.

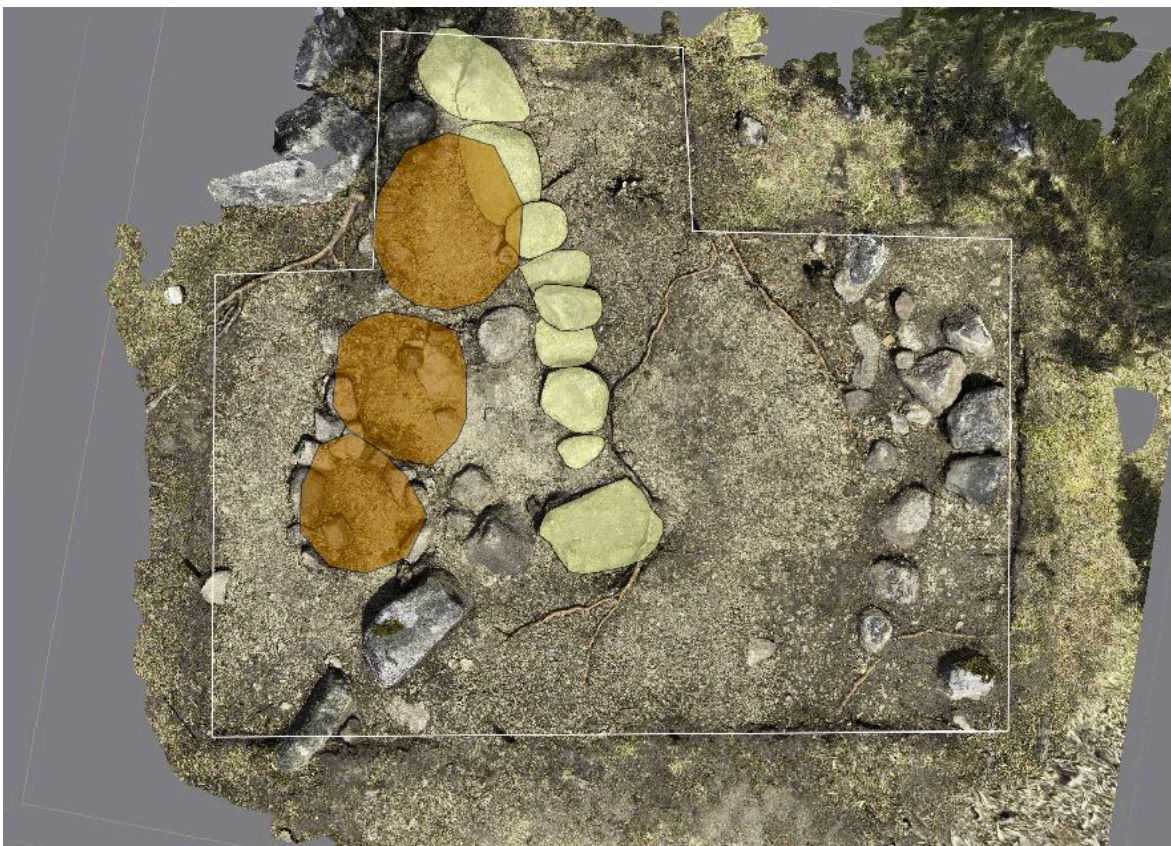
Figur 66. Plan över Schakt 1. De tre stora stenarna markerade. I östra kanten förekom en gles rad av mindre gråstenar med oklar funktion. De tre stora stenarna har välts mot höger. Man skimtar stödstenarna på vänstra sidan av dessa stenar.

Figur 67. Schakt 1 Anläggning 1 profile.

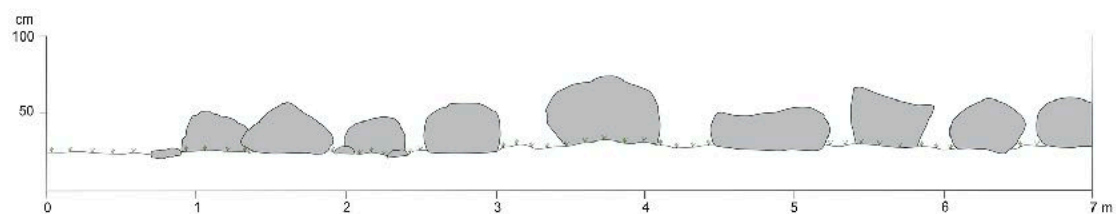

Figur 68. Bilden visar tydligt hur de tre närmaste stenarna har välts mot höger och de stödstenar som funnits runt dem. Man bör särskilt notera hur grunt de resta stenarna har stått, mer eller mindre direkt på markytan. Den fjärde stenen längst till vänster i bilden har välts mot norr, övriga mot söder.

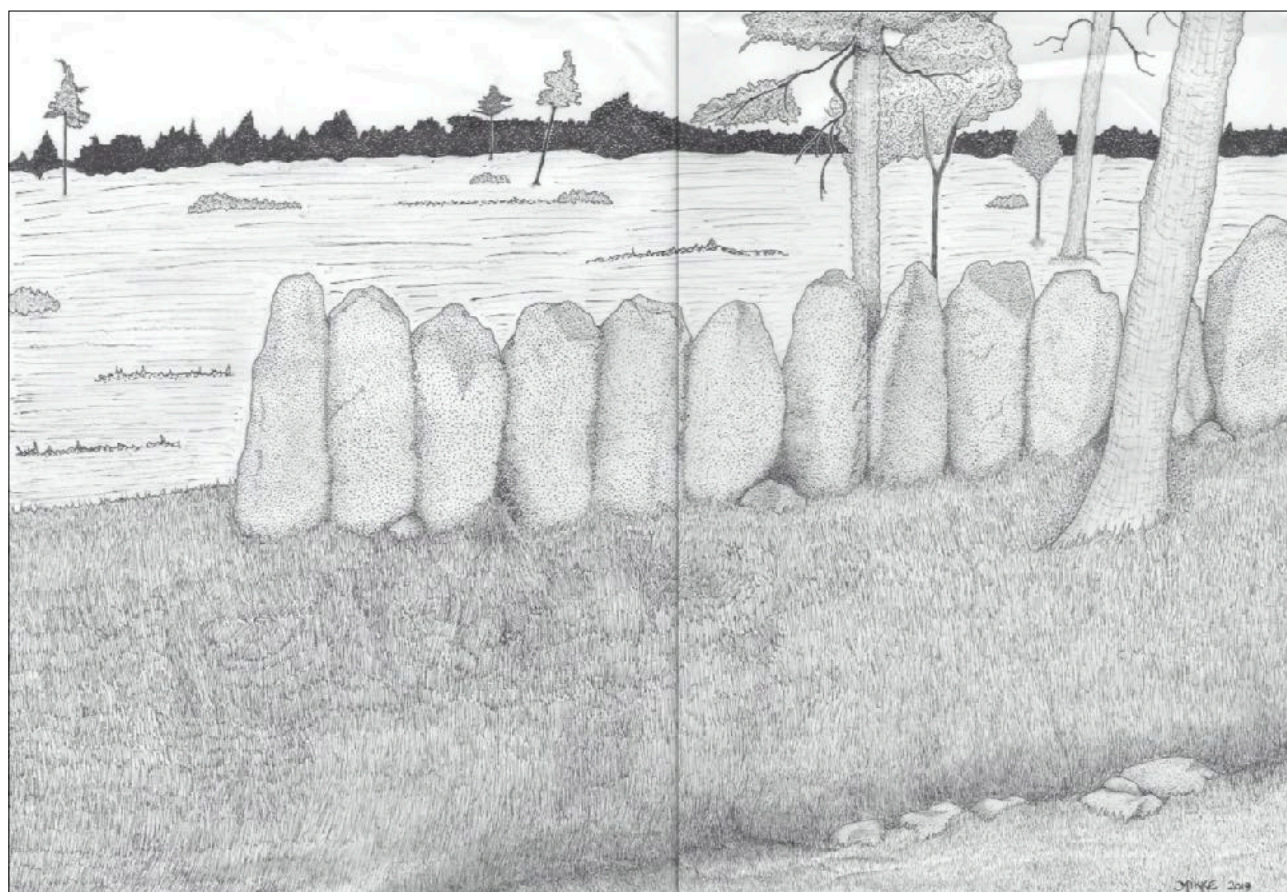

Figur 69. Schakt 1. Bild mot NÖ. De stora stenarna är borttagna och man ser tydligt de stödstenar som stått runt dessa. Den ursprungliga placeringen av de resta stenarna markerad med brun ton. Den äldre stenraden med gul ton. Stenraden är äldre än raden med de resta gråstenarna. Stenraden försätter ca 50 meter längre mot öster (uppåt i bilden).

Go. 19 Eke sn.
 Smiss 2:1
 L1977:6083 (RAÄ 101:2)

Figur 70. Profil av stenradens ej undersökt del mot SÖ.

Figur 71. Rekonstruktionsteckning av de 12 resta stenarna, stående på åsen och till del över stenraden. Teckning Mikke Brännström 2019.

Schakten Eke Smiss 2:1 L1977:6082 RAÄ 101:1-2

Schakt nr: 2

Storlek: 5 x 8 meter (NV-SÖ)

Belägenhet: Se karta.

Analys: Ben från skelettet i anläggning 2:1 har ¹⁴C analyserats.

Anläggningar: stensättning (2:1) och stenrad (2:2)

Beskrivning:

Schakt 2 ligger i NV-SÖ riktning och är 40m² stort. I nordväst finns en stenrad (anläggning 2:2, RAÄ Eke 101:2), bestående av 8 stenar som ligger i en NNÖ-SSV riktning. De fyra stenarna i norr är till storlek större än de övriga. Den övre delen av schaktet, med stenraden, ligger intill en trolig strandvall/ås och i nedre delen av schaktet ligger det ett större stenröse, registrerad som en grav (anläggning 2:1, RAÄ Eke 101:1). Man kan se ett antal större stenar (15st) sticka upp ovan jorden och de är placerade i en cirkel även om den är något diffus.

Schaktet delades i två områden 2A över graven (söderut) och 2B över stenraden (norrut).

2A

Efter avtorvningen blir några fler stenar synliga, men fortfarande kan man inte se några riktigt klara konturer av någon grav. En profil markeras ut tvärs över stencirkeln i NV/SÖ riktning.

Efter att ha grävt ner lager 1, är stenarna frilagda och man ser en antydning till en stencirkel/oval med större stenar, som är ca 40-60 cm stora. Det finns en större koncentration av stenar, i varierande storlekar, på västra sidan. Inom den s k 'stencirkeln' finns det en kulle av grus av Eke-märgelsten och några flata stenar. I övrigt är det svårt att se något mönster. Från nu börjar anläggning I.

Anläggning I (2:1), stensättning

Anläggningen bestod av en skelettgrav, där skelettet är placerat i nord-sydlig riktning med huvudet i norr. Den ovala stensättningen mättes till 2,9 x 2,2 meter (N-S). Vid friläggningen av graven var det ett begränsat stenlager i södra delen, men endast några få stora stenar i norr.

Mindre stenar togs bort ner till gruslagret. Detta lager såg ut som sterilt grus/strandgrus och kom fram över hela anläggningen. Intill en större sten i profilen hittades 2 tänder av djur, troligtvis från får. Dock fanns det i NV medelstora och stora stenar som låg på varandra och bildar en tämligen kompakt stenpackning. Denna packning ligger utanför det som kallas stencirkeln.

Utanför stencirkeln kommer det sterila gruset fram, även i mitten av stencirkeln kommer detta lager fram, men inte vid stenpackningen. Förutom fyndet av djurtänder framkommer det inga övriga fynd i hela anläggningen. Efter dokumentation togs stenpackningen bort för att kunna komma längre ned. Det visar sig att det ligger 2-3 lager av sten på varandra, men när toppen av kalkhällen kommer i dagen, så kan man bara konstatera att det var en grov stenpackning utanför stencirkeln och det fanns inga fynd eller andra konstruktioner. I centrum av stencirkeln blir det mer och mer sterilt grus, men i SV delen är gruset lite mer mörkfärgat. Detta leder fram till att det grävs ned ca 10 cm och då framkommer vänster vadben av människa. Den fortsatta undersökningen visade att det fanns ett i det närmaste komplett skelett liggande direkt på hällen.

Skelettet

Skelettet ligger i nordsydlig riktning med kraniet i norr. Kraniet är ganska krossat och har en liten upprätt hållning i förhållande till det övriga skelettet. Individen ligger på rygg, med vänster hand över vänster bäckenben, den högra armen är placerad längs med höger sida. Benen i övrigt är mycket sköra, så t ex revben och delar av axlarna borstas fram i olika delar. Strax ovanför bäckenet påträffades 2 mycket små bronsfragment, varav ett var ett litet bronsbleck med ett nithål i. Prov för ^{14}C togs av skelettet.

2B

Den nordligaste delen av Schakt 2 är benämnt 2B. Initialt var en stenrad i väst-östlig riktning synlig i markytan. Schaktet grävdes ner till steril nivå, där smågrus punktvis uppträder i ytan, främst söder om stenraden (anläggning 2:2).

Ca 20 cm hög markhöjning (ås) i nord-sydlig riktning. Åsen är till stor del bestående av grus 10-30 mm. Grushalten är noterbart lägre i schaktets västra och östra kanter. Stor stenrad ca 1 m från schaktets nordliga kant, belägen i öst-västlig riktning. Raden verkar svänga av svagt i det nordvästra hörnet av schaktet. De större stenarna bildar en jämn yta på den södra sidan. Stenarna i stenraden ligger direkt på markytan, utan nedgrävning.

En större samling sten fanns i mitten av schaktets södra sida men kunde inte tolkas om en konstruktion, troligen naturligt.

Hela ytan togs ner till sterilt grusnivå utan minsta fynd eller konstruktioner, utöver stenraden.

Anläggning II (2:2)

Stenraden (RAÄ Eke 101:2) ligger i Ö-V riktning och bestod av en blandning större och mindre stenar, ca 15-60 cm stora, 10-50 cm höga. Vissa av dessa var inte synliga före avtorvning. I den västra änden av schaktet fanns flera mindre stenar. Efter friläggning lyftes de mindre stenarna bort och visade sig ligga plant på vad som bedömdes vara den ursprungliga grusytan. Inga fynd hittades och inget material kunde dateras.

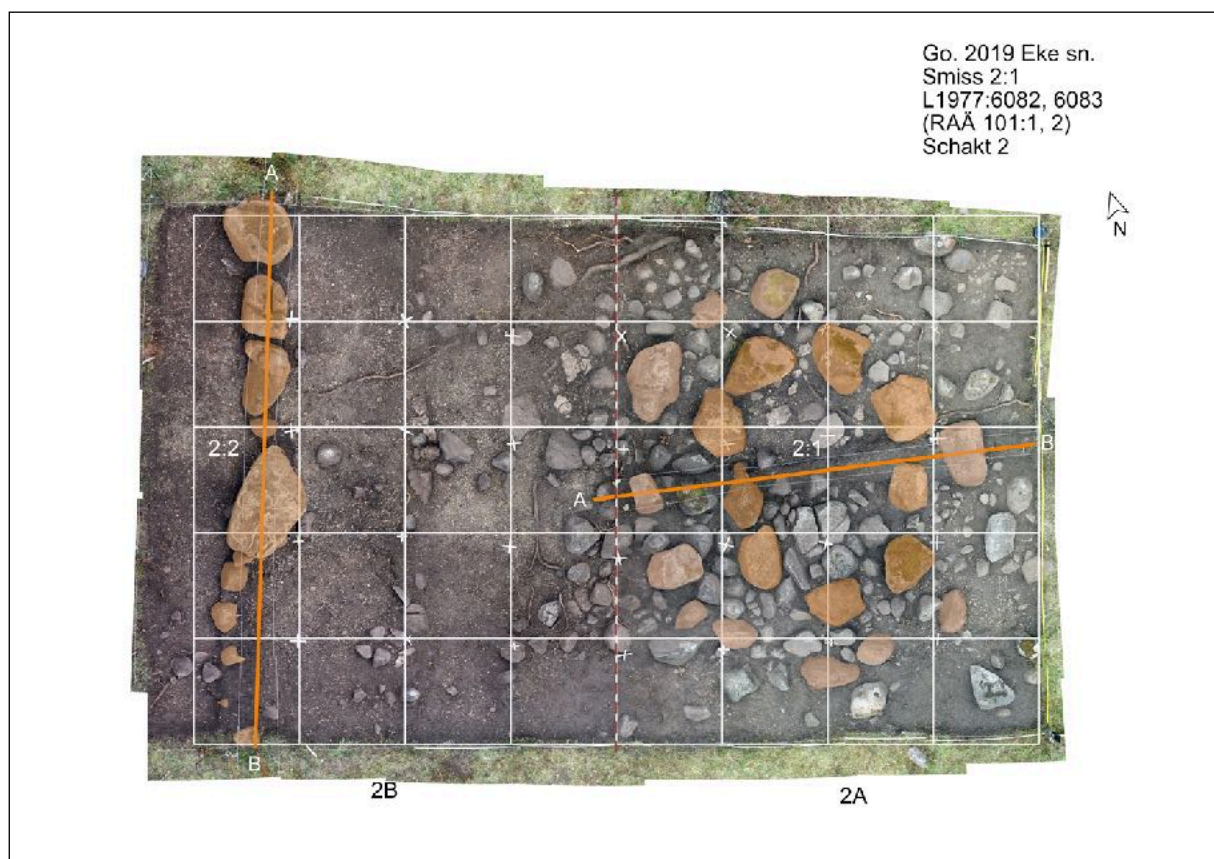
Tolkning:

Schakt 2 bestod av två anläggningar, en grav och en stenrad. Ingen koppling i datering eller funktion hittades mellan dessa. Graven (anl. 2:1) var tydlig över marken från början i form av en stensättning, även om formen var diffus. En skelett framkom. ¹⁴C analys från en benbit gav datering 382-537 e.v.t. Längdmått som togs från lårbenet ger vid handen att individen troligtvis haft en längd på ca 170 cm. Bäckbenet studerades ingående och man kom fram till pga bäckenets utseende och form, att det måste ha varit en man, ca 20 år. Datering och riktning av skelettet med huvudet i norr och fötter i söder, tyder på hednisk begravning.

Stenraden (anl. 2:2) utgör troligen en del av stenraden i schakt 1, där mellanpartiet har försvunnit i samband med anläggandet av den mindre skogsväg som går över området.

Fyndmaterial:

2:1	1	bronsfragment	<1g
2:1	2	bronsbleck	<1g
2:1	3	tand (djur)	2g
2:1	4	skelett (människa)	2411g

Figur 72. Plan över schakt 2. Graven till höger (anl. 2:1) och stenraden till vänster (anl. 2:2).

Figur 73. Anläggning 2:1 mot sydväst innan avtorvning.

Figur 74. Anläggning 2:1 efter avtorvning. Bild mot väster.

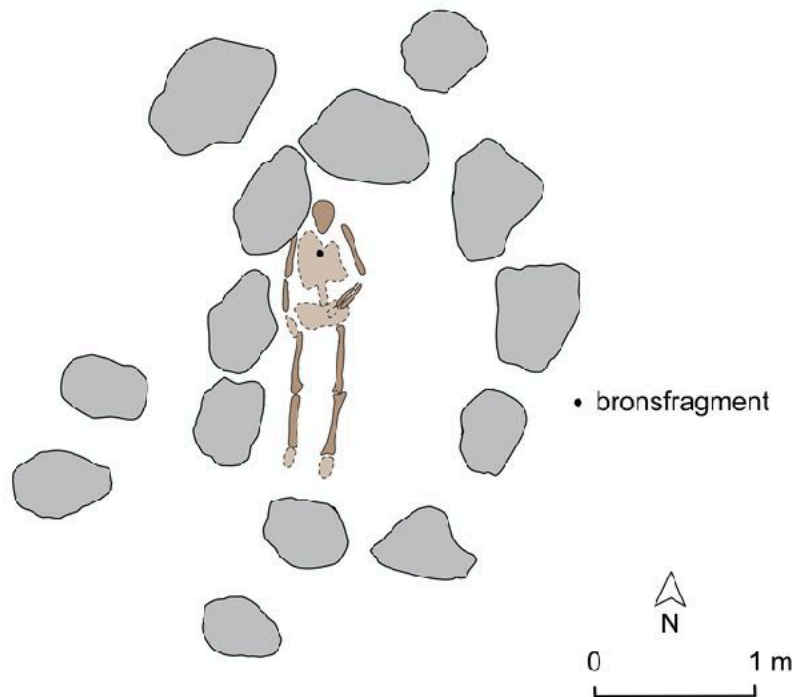

Figur 75. Anläggning 2:1 detaljbild av skelettet mot öst.

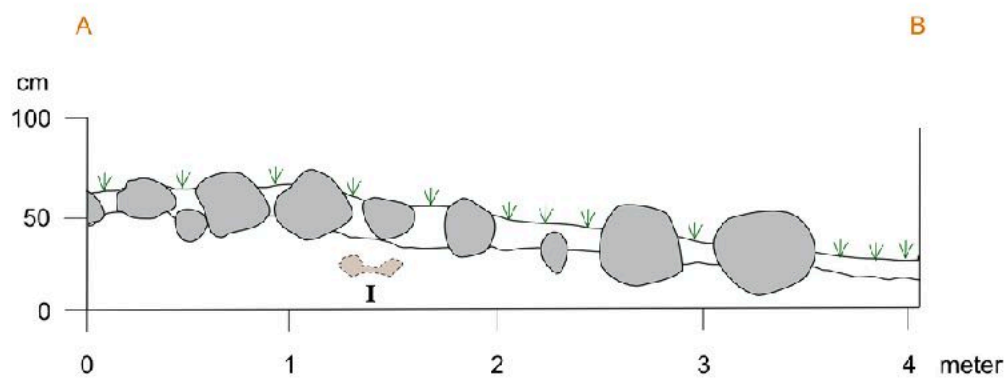
Figur 76. Anläggning 2:1 Detaljbild av skelettet lod.

Go. 19 Eke sn.
 Smiss 2:1
 L1977:6082 (RAÄ 101:1)
 Schakt 2 Anl. 1

Figur 77. Plan över anläggning 2:1, skelettgrav.

Go. 19 Eke sn.
 Smiss 2:1
 L1977:6082 (RAÄ 101:1)
 Schakt 2 Anl. I

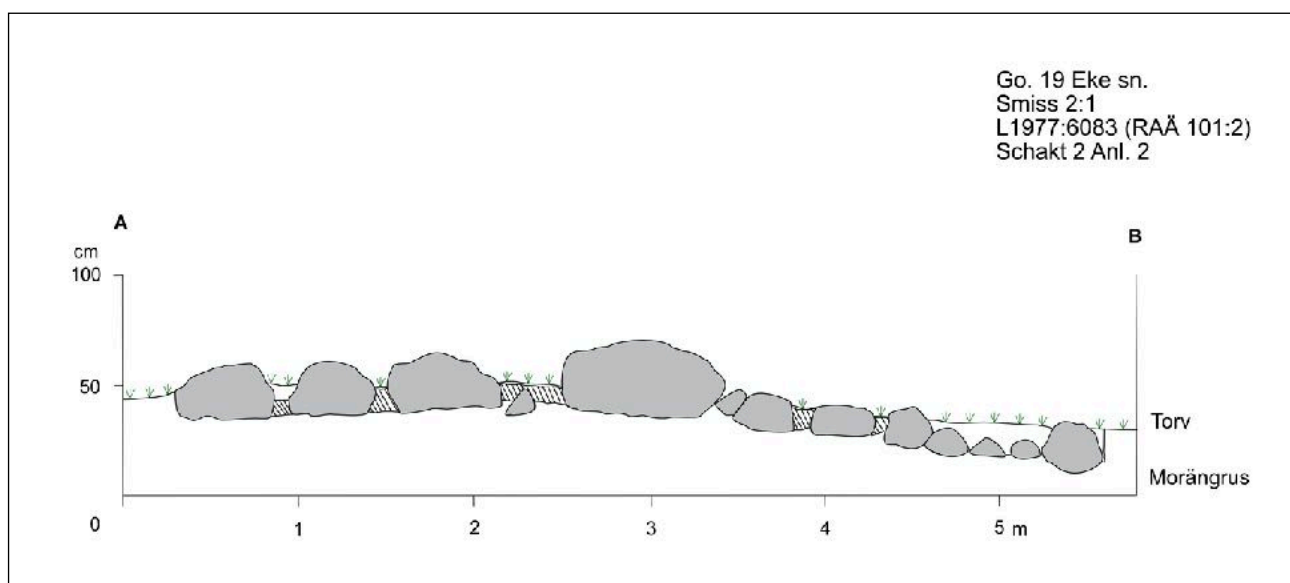
Figur 78. Anläggning 2:1 profil mot norr.

Figur 79. Anläggning 2:2 mot syd innan avtorvning.

Figur 80. Anläggning 2:2 mot sydväst avtorvning. Det framgår tydligt att stenarna ligger direkt på markytan utan någon form av nedgrävning.

Figur 81. Anläggning 2:2, stenraden. Profil sedd mot öster.

Schakten Eke Smiss 2:1, L2019:1744

Schakt nr: 3

Storlek: 4 x 2,2 meter

Belägenhet: SV om Schakt 2, på åsryggen.

Anläggning: resta stenar (3:1), eller domarring modell mindre

Analys: Domarring?

Beskrivning:

Schaktet är belägen på krönet av en lägre grusås med placering vid en krök på åsen. Åsen fortsätter kanske 200 m mot nordost och 20-30 m mot sydost. Ett pentagon-format schakt (ojämn pentagon) med fem fasta stenar av mindre storlek (anläggning 3:1). Stenarna är i princip belägna i schaktets hörn. Det finns en svag sänka innanför stenarna, i schaktets mitt. Schaktet är beläget på en mindre grusås och omgivet av tallar, en på schaktets västra sida och en i sydöstra hörnet.

Lager I, torvlager

Torvlagret grävdes ner 8-10 cm. Därefter påträffades matjord. Mot lagrets botten fanns smågrus. En mindre sten är belägen ungefärligt i pentagons mitt. Väster och söder om sten 3 finner man mindre stenar som kan vara en stenskonig.

Lager II, jordlager

Homogent grusmaterial blandat med mörk jord. Ca 20-22 cm under markytan ökade mängden snäckskal vilket tolkas som tecken på en äldre strandnivå. Mitten av schaktet ca 1 m diameter grävdes ut ned till ca 30 cm. Bottenmått för hällen 2,64 möh, dvs något djupare än hällen i schakt 2A. Stenskoningen mot sten 1 och 3 grävdes fram. Runt sten 1 finns 6 stenar varav en skjuter in under sten 1. Runt sten 3 finns 4 stenar mot den västra schaktkanten.

Anläggning I (3:1): resta stenar (domarring?)

Fem stenar (gråsten) stående på högkant som tillsammans bildar en femhörning med stenskonig. Stenarna är belägna i schaktets hörn, varför detta är därför också en femhörning. En mindre sten är placerad mer eller mindre i mitten av den femhörning som de fem större stenarna bildar. De fem stenarna var synliga vid markytan medan den mindre stenen i mitten inte syntes. Denna blev först synlig efter att torven avlägsnats och grus hade börjat tas bort.

Stenskoningen hos sten 4 består uteslutande av kalkflis. Även hos stenarna 1, 2 och 3 finner man kalkflis bland de stenar som använts till stenskoningarna.

De tre nordligaste stenarna (1-3) är belägna på samma avstånd från varandra medan avståndet till de två stenarna i söder är längre och utan exakt överensstämmelse.

Sten 1 och 3 står rakt upp medan övriga lutar inåt, mot mitten av anläggningen.

Samtliga stenar omges av stenskoning bestående av en till sex mindre stenar. Sten 4 är placerad ovanpå en sannolikt stor gråsten och omgiven av sex stående kalkstensflisor. Sten 1-3 har främst stenskoning mot pentagons utsida, den består av såväl gråsten som kalkstensflis.

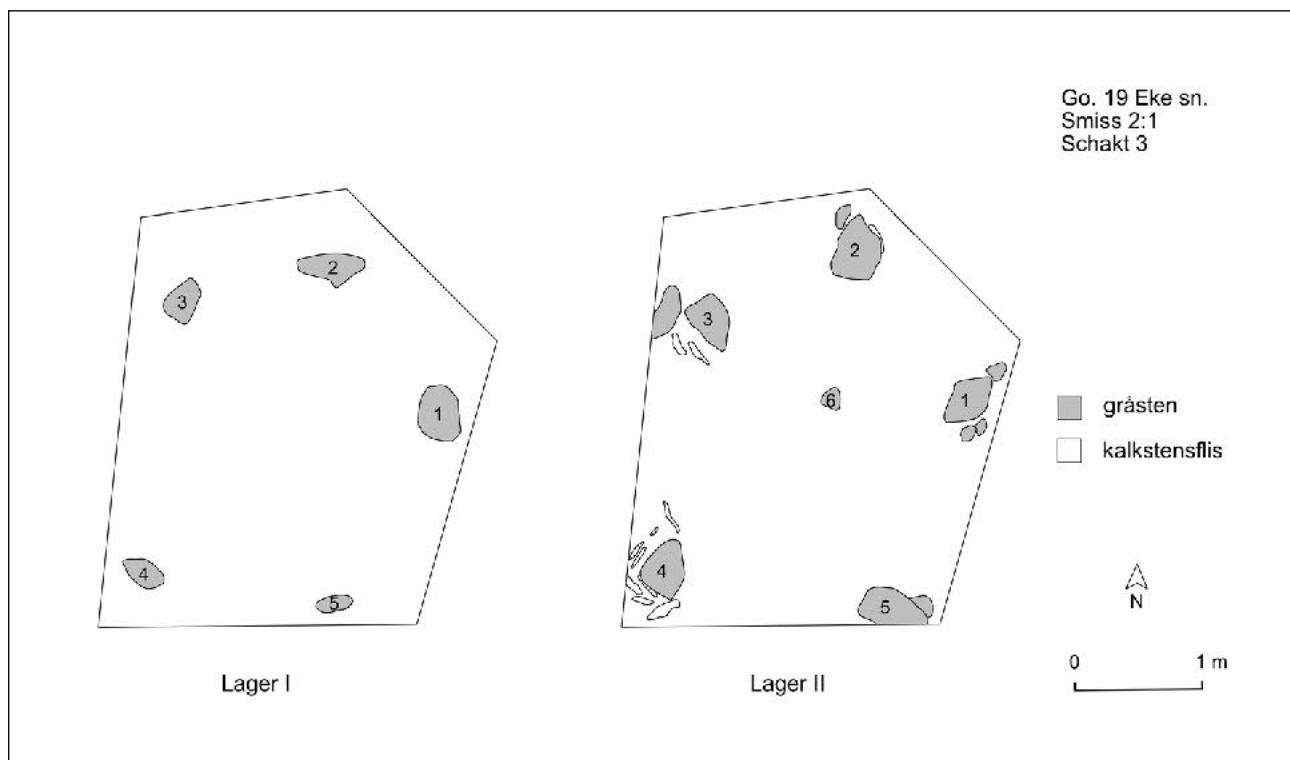
Tolkning:

Domarring? Ceremoniell anläggning?

En människoskapad anläggning vars syfte och ålder är oklar. Möjligen kan grusblandningen ovanför snäckskalsnivån antas ditlagd i samband med anläggningens tillkomst.

Fyndmaterial:

Inga fynd.

Figur 82. Plan över schakt 3 med de resta stenarna efter avtorvning och efter nedrensning till steril nivå.

Figur 83. Schakt 3 efter avtorvning och nedgrävning till steril jord. Mot sydväst.

Figur 84. Detaljbild av sten 5 som exempel på hur stenarna är anlagda med sina stödstenar. På stenen syns också hur långt ner i jorden stenen stått.

Schakten Eke Smiss 2:1 L1977:6083 (RAÄ 101:2)

Schakt nr: 4

Storlek: 3,7 x 1,1 m (NÖ-SV)

Belägenhet: På norra änden av åsryggen.

Analys: -

Anläggningar: stenrad (4:1)

Beskrivning:

Schaktet ligger längs och på toppen av en mindre ås. Längs åsen finns en stenrad med stenar i varierande storlek, varav detta är den östra delen. Stenblocken varierar i storlek, i detta område ca 20-50 cm långa, 20 cm höga (synlig del). Torvytan består av gräs och mossor. Längre mot väster är platsen för de 12 stora stenblocken (schakt 1), vilka överlagrar stenraden.

Lager I:

Schaktet innehöll en rad av 10 stenar av varierande storlek, där de största ligger i västra delen av schaktet. Målsättningen var att hitta daterbart material. Stenraden ligger lite med någon decimeter från schaktets mittlinje i öst-västlig riktning.

Torvlagret var lättgrävt, men med ett inslag av ene-stubbar och deras rötter.

Lager II:

Lagret består av lös jord men mest grus. 10 stenar syns. Stenarna ligger direkt på lagret, utan spår av nedgrävning.

Lager III:

Grävt till botten av stenrad (stenar frilagts). Grusblandad jord.

Anläggning I: stenrad (4:1)

Anläggningen i schakt 4 består av en stenrad (V-Ö riktning) av 10 stenar lagda kant i kant, med vissa mindre överlapp. Stenarna varierar i storlek från 15 cm - 50 cm diameter. Samtliga stenar utom den första tippades efter friläggning och visade sig vara placerade plant på den ursprungliga grusytan utan spår av nedgrävning. Utrymmet under stenarna undersöktes, men innehöll inga fynd eller daterbara material och utgjordes av sterilt gruslager.

Tolkning:

Stenraden hänger ihop med resten av RAÄ 101:2. Den följer åsryggen ner till Schakt 2 och kan följas ca 50 meter längre mot öster innan den upphör.

Fyndmaterial:

Inga fynd

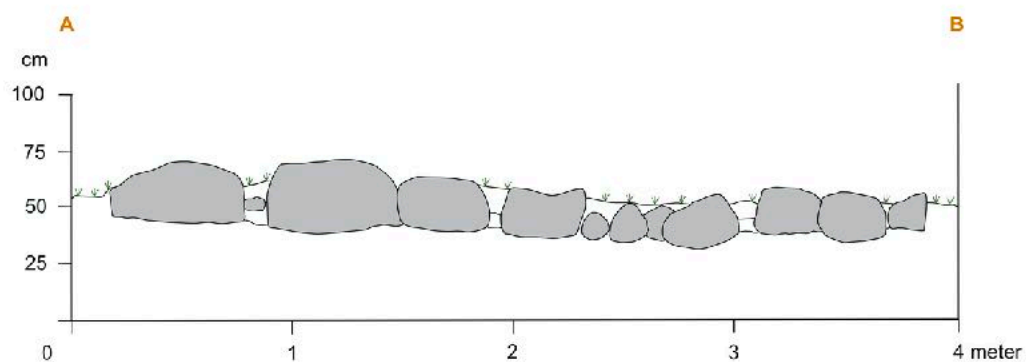
Figur 85. Schakt 4 efter avtorvning och nedgrävning. Stenarna ligger direkt på markytan i en prydlig rad. Bilden tagen mot norr.

Go. 2019 Eke sn.
 Smiss 2:1
 L1977:6083
 (RAÄ 101:2)
 Schakt 4

Figur 86. Lodbild över schakt 4 efter avtorvning och nedgrävning till grus.

Go. 19 Eke sn.
 Smiss 2:1
 L1977:6083
 Schakt 4

Figur 87. Schakt 4 profil.

Schakten Eke Smiss 2:1

Schakt nr: 5

Storlek: 3 x 2 m (N-S)

Belägenhet: Sydöst om schakt 3.

Analys: -

Anläggningar: -

Beskrivning:

Schaktet belägget söder om schakt 3, i en yta av 7 större stenar. Målsättningen var att hitta daterbart material och belysa funktionen av stenarna, om de utgjorde någon form av konstruktion. En enkel väg/stig passerar förbi schaktets södra ände i öst-västlig riktning.

Lager I

Torvlagret bestod av gräs och mjuk jord. 7 större stenar syns tydligt i marken i södra och östra delen av schaktet. I mitten av schaktet en störning i form av en enbuske.

Lager II

Efter avtorvning kommer lös matjord i norra och västra kanten av schaktet. Stenarna i västra halvan av schaktet är störst. Flera stenar framträdde, totalt 16 st, varav huvuddelen relativt stora. I sydvästra hörnet ligger stenar i närmast i form av en cirkel. Grusig jord mestadels i sydvästra hörnet.

Lager III

Grus i botten på lagret från väster fram till de stora stenarna. Öster och runt om de stora stenarna saknas grus, och matjordslagret går ca 10 cm djupt.

Inga fynd påträffades i schaktet.

Tolkning:

Ingen struktur eller anläggningen kunde upptäckas. Naturbildning.

Fyndmaterial:

Inga fynd.

Figur 88. Schakt 5 innan avtorvning. Bilden tagen mot öster.

Figur 89. Schakt 5 slutlagret. Lodbild mot SSÖ.

Schakten Eke Smiss 2:1, L2019:1743

Schakt nr: 6

Typ: husgrund

Storlek: Schakt 4,5 x 4m (6A) och 4 x 2m (6B) (NÖ-SV)

Belägenhet: Schaktet är utlagt tvärsöver husgrunden vid Bybodsvägen. Se karta.

Analys: Kolprov från 3 anläggningar har ¹⁴C daterats.

Anläggningar: stolphål (6:1), två härdar (6:2 och 6:3)

Beskrivning:

Schaktet lagt över en tydlig husgrund som inte är registrerad i området med tre husgrunder (L1977:6139-6141) som är registrerade som stensättningar i fornminnesregistret. I princip syns den östra långsidans skalmur tydligt i marken, i NÖ-SV riktning. Den nordöstra muren, långsidan, är ca 11 m lång, är mest tydlig och kortsidor (ca 5 meter bred) av byggnaden är mer otydlig. Den sydöstra muren saknas eftersom en väg skär av muren. Schaktet består av två delar, den östra 4,5 x 4 meter (6A) och den västra 4 x 2 meter (6B) med en yta 4 x 1 meter emellan som inte är undersökt.

Stora schaktdelen

Grävning påbörjad vid 5 och 6 meter längst långsidan. Avtorvad och grävt ner ca 10 cm till lager II, varvid schaktet utvidgades 1 meter på båda sidor. Lager I bestod av matjord till ca 15cm.

Före avtorvning

Schaktet följer vägen 'Bybodsvägen', ca 1 meter NV om vägen/stängslet

En stor tall utanför södra schaktänden och en stor tall i mitten av schaktet vid 3 meter.

Skalmur synlig från 1m till 11 meter. Ytermått av skalmuren är mellan 2,65 meter -2,25 m från östra schaktkanten. Innermått vid 2 m: 85-170cm från östra schaktkanten skalmurens bredd 130-150 cm

Den tvärgående inre skalmuren 35-45 cm bredd, vilken troligen utgör en inre vägg

Lager I

I västra delen redan hårt packad sand, Runt skalmuren gick det inte att gå lika djupt på grund av stenpackning i kommande lager.

Mindre schakt del

Innan avtorvning fanns två samlingar stenar och några stubbar. Här kunde tydligt ses fortsättning av muren som fanns i första delen.

Lager I

Fler stenar synliga, sandig jord särskilt i mitten, mörk jord i norra delen samt i sydöstra hörnet, okänt föremål funnit i sydvästra hörnet. Rundare samling av sten i södra delen.

Lager II

Två fynd funna mellan norra och södra delen (nättyngd och bronsföremål) på sandig, kompakt yta. Fortfarande mörk jord i norra och södra delen.

Lager III

Många mellanstora stenar borttagna. Alltmer grus i stora delar av schaktet. Fortfarande mörk jord i sydöstra och mitt på västra sidan. Inga tecken på samlingen i södra delen var en konstruktion. Fler stenar synliga vid mitten av schaktets västra sida, vissa brandpåverkade, vilket tolkades som tecken på ev eldstad. Kol funnet därav betecknat som anläggning III. Vidare grävning i mörk jord i schaktets sydöstra del gav inga fynd.

Anläggning I (6:1), stolphål:

I lager III framkom ett rundat stolphål, 0,6 m i diameter där flera stödstenar var kraftigt eldpåverkade och spräckta. Skörbrända stenar i västra hörnet mellan skalmuren och mindre väggen. Jorden var mörk. Kol och enstaka benbitar. Grävt ner ca 20 cm. Kolprov taget.

Anläggning II (6:2), härd:

I lager III påträffades en halvcirkel, ca 0,75 x 0,5 m, NV-SÖ, av mindre stenar på utsidan av norra skalmuren. Många stenar var eldpåverkade. Jorden bestod av hårt packad lera. Ben, kol, och del av bronsföremål (del av hänge?) påträffades. Grävt ner 30 cm till steril grus och ljust lerlager. Kolprov taget.

Anläggning III (6:3), härd:

I lager III framkom en halvcirkel av mindre stenar, 1 x 0,35 m, N-S. En del stenar var eldpåverkade och spruckna. Jorden var mörk. Vid vidare grävning framkom kol, en benbit och en tand. Grävt ner ca 20 cm till steril grus. Kolprov taget.

Tolkning:

Utgrävningen av schakt 6 tyder på husgrunden inte varit en bostad. Det fanns inga spår av bostadsmaterial, framför allt i form av matben, och intet kulturalger. ¹⁴C datering av kol från härdar 6:2 och 6:3 indikerar vendeltida aktiviteter (666-770 eKr och 609-671 eKr respektive). ¹⁴C datering av träkol från stolpen 6:1 dateras till tidig medeltid (1222-1284 eKr). Alla fynd från schaktet indikerar initiala aktiviteter under järnåldern. Den medeltida dateringen av stolpen tyder möjligen på återbruk av konstruktionen. Husets belägenhet i närheten till fornlämningar 99:1-4 pekar mot ett komplex av järnålderns ceremoniella aktiviteter.

Fyndmaterial:

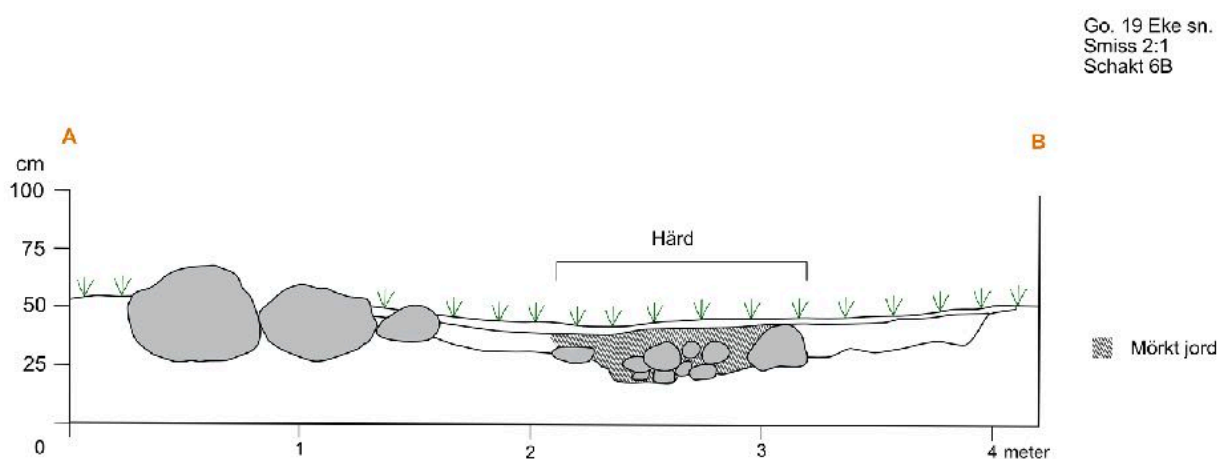
1	keramik	13g
2	keramik	3g
3	keramik	12g
4	flinta	1g
5	nätsänke	38g
6	pinsett	4g
7	keramik, kruka	290g
8	ben, bränt	<1g
9	tänder, djur	14g
10	bronsbeslag	<1g
11	pärla	<1g
12	flinta	4g
13	ben, bränt	10g
LF1	ben	35g

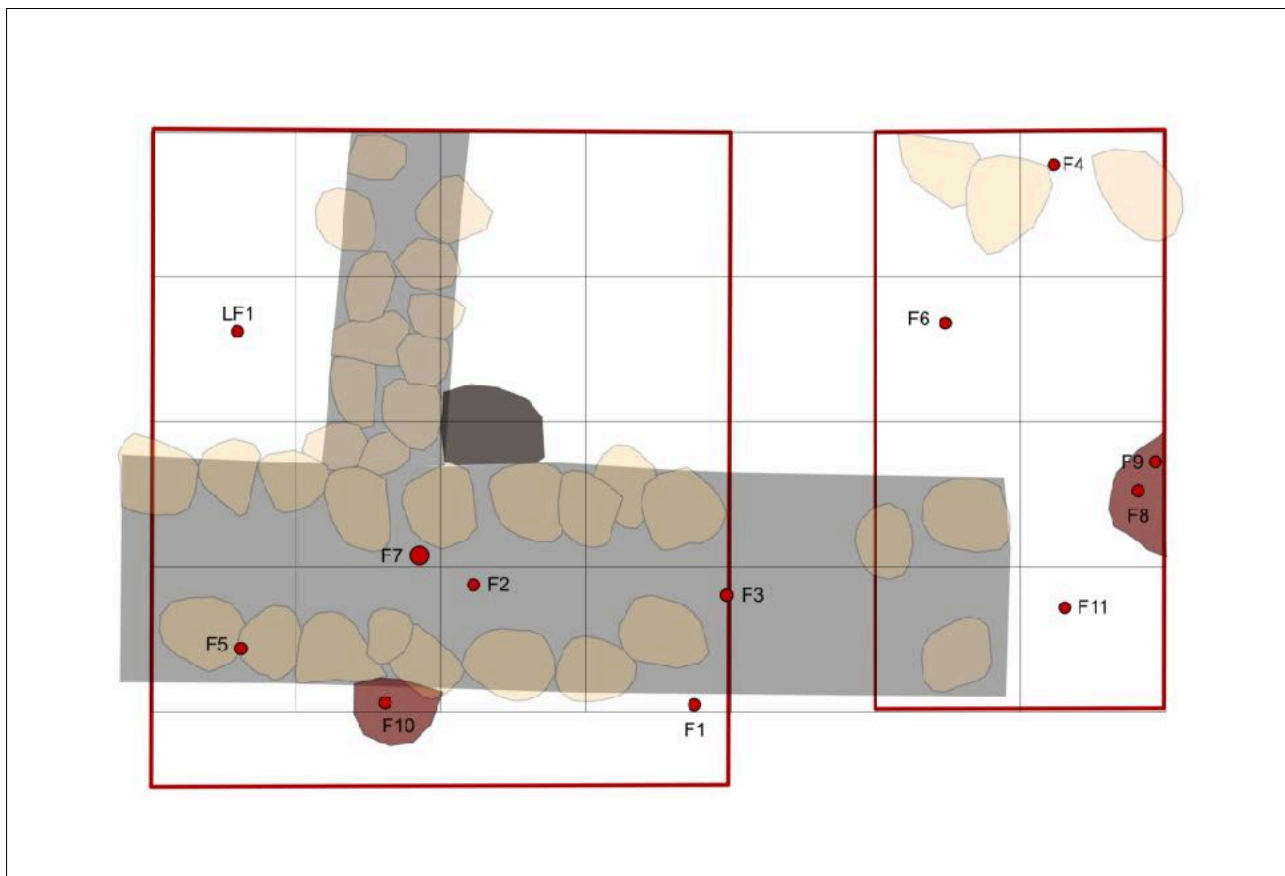
Figur 90. Den södra schakthalvan efter avtorvning och nedrensning sedd mot söder. I bildens vänsterkant syns skalmuren och tvärs över schaktet går en mindre skalmur som delar rummet i två delar.

Figur 91. Schakt 6 lodbild med de två delundersökta ytorna. Rutnätet visar m²-rutor. I bildens nederkant, från höger till vänster, syns skalmuren, ca 1,6 meter bred. Husets inre är i överdelen av bilden och tvärs igenom här går en tvärgående skalmur. På utsidan av stora skalmuren är en härd, liksom i den högra kanten av bilden. Den rödfärgade markeringen i bildens mitt, på insidan av muren, är ett större stolphål där flertalet stödstenar är söndersprängda av eld.

Figur 92. Schakt 6. Profil över norra schaktväggen med förekommande härd.

Figur 93. Schakt 6. Konstruktioner och viktigaste fynden. Den tämligen kompletta krukan återfanns mitt i skalmuren, mellan några stenar. Krukan var krossad (F7). De två bronsföremål som påträffades var dels en del av ett hänge (?) i anläggning 1 (F10), dels en pincett, F6.

Figur 94. I ytan på den stora skalmuren, tämligen centralt i muren, fanns en krossad lerkruka av en form som hör hemma i folkvandringstid-tidig vendeltid.

Figur 95. De två bronsföremål som påträffades inom den undersökta ytan av huslämningen. Till vänster en trolig del av ett smycke, till höger en pincett.

Figur 96. Nätsänke i form av en tunn kalksten med genomborrat hål.

Schakten Eke Smiss 2:1 L1977:6138 (RAÄ 99:1)

Schakt nr: 7

Typ: 4 stolphål i en kvadrat. Tornkonstruktion

Storlek: Schaktets storlek 6 x 5 meter (NNV-SSÖ)

Belägenhet: På en åsrygg (NNÖ-SSV). Se karta.

Analys: träprover från två stolphål har ¹⁴C daterats

Anläggningar: fyra stolphål (7:1, 7:2, 7:3, och 7:4), vilka bildar en fyrkant med 2,2 meters sida

Beskrivning:

Schaktet lades ut över en liten höjd längs en grusås omgivet av tallar runt fyra anläggningar som är registrerad tillsammans som en stensättning med gropar. Före utgrävning var det tydligt att groparna var stolphål. Deras stora stenar och inre gropar syntes på markytan med 4-5 stora stenar per grop. Målet med schaktet var att hitta daterbara materiell och föremål för att förklara strukturens funktion och ålder.

Lager I

Torvlagret var 7 cm tjock. Efter avtorvning framträder groparna tydligare. Under torven kom i övrigt grus direkt. Några spår av kulturlager kunde inte noteras.

Lager II

Jordlager, 5cm tjock, grävt ner till sterilt grus för att tydligare framhäva stolphålen.

Lager III

Sterilt gruslager, grävt ner 5 cm ytterligare för att utesluta att det fanns djupare liggande konstruktioner, utöver de fyra stolphålen. Efter rensning framträder tydligt fyra stycken djupa och kraftigt stenskodda stolphål. Sammantaget är torvlagret mycket tunt, vilar direkt på grus. Inga fynd, ben, kulturlager eller annat kulturmaterial påträffades över hela den undersökta ytan.

Anläggning I (7:1), stolphål:

Oval anläggning bestående av 3 större (ca 40 x 50 cm) stenar i kanten. Däremellan något rundade stenar som tillsammans bildar en ring. Centralt ett antal stenar av olika storlek. Några spräckta, troligen av eld. Vid borttagning av stenarna kommer matjord. Formen i botten mellan de på högkant stående stödstenar är kvadratisk. Botten mätas in på 3,42 m.ö.h. Något träfragment separat. I övrigt trädkol, men inget annat.

Anläggning II (7:2), stolphål:

Oval anläggning bestående av 5 större stenar (ca 40 cm i diameter). En bit ner i hålet centralt ett antal stenar och jord inrasade, någon sten spräckt. Efter flyttning av en sten i hålets mitt. 20 cm ner under stenen kom kol. Fram till denna nivå var det jordblandat grus. Kollagret var 10 cm tjock. Bottenlagret bestod av hårt packat grus.

Anläggning III (7:3), stolphål:

Oval närmast trekantig anläggning bestående av stora stenar (ca 0,5-1,0 m stora). Centralt i gropen ett antal infallna större stenar. Dessa stenar togs bort. Ett mörkt fylligt jordlager, 5-10 cm tjockt framkom. Mellan några mindre stenar på denna nivå påträffades ett förmodat sandstensbryne.

Vid fortsatt framrensning och borttagning av stenar fortsätter lagret av mörk jord centralt och grus i kanterna. I gropens västra kant påträffas en bensamling av skilda djur och fåglar.

Vid fortsatt borttagning av mylla och stenar blir hålet kvadratisk, stenar med släta vertikala ytor bildar stolphålet. Mor botten av stolphålet påträffas vertikalt stående rester av stolpen, ca 15 cm hög, uppenbarligen den ursprungliga stolpen. Under stolpresterna endast tillplattat grus.

Anläggning IV (7:4), stolphål:

5 stenar i cirkel, i väster 3 st relativt stora stenar (ca 40 x 50 cm) som förefaller utfallna, eventuell ytterkant. I centrum ingen sten på denna nivå, endast jord. Lera packad vid stenen i väster, i hålet hittades 2 st förmodade kilstenar, mått mellan dessa är 27 cm, där framkom några trärester. 5 cm från norra kanten finns en lerpackning mot öster. Packad lera och träflisor hittades.

Vid nivå 210 tunt gruslager och stående flislager därefter åter jordlager. Hålet är kvadratisk, med en större sten i botten mot öster. På nivå 236 på östra sidan påträffades träkol, troligen från stolpen som brunnit. Mindre flisade stenar på högkant, kan ha stöttat stolpe? På nivå 245 ses en stor del av stolpen stående i centrum av hålet, med en ljus träkärna. Från stenkanten (jordytan) 94 cm ner i hålet startade stolpen. Den bevarade stolpen är 14,5 cm hög och 7,5 cm bred. Den togs upp och under den kom hårdpackad lera främst vid sydvästra kanten av stolphålet. Här avslutades grävningen. Bottens mått 256.

Tolkning:

De fyra stolparna bildar en perfekt kvadrat med 2,2 meters mellanrum mellan stolparna. Stolphålen är alla byggda på sådant sätt att det framgår att stolparna har varit fyrkantiga och med längdsidan parallellt med linjen mellan stolphålen längs sidan. Dimensionen på stolparna pekar mot att det varit en mycket kraftig anläggning, pekande mot ett högt och välbyggt torn, eller en mycket tung konstruktion.

Anmärkningsvärt var att många av de översta stenarna runt stolphålen var spräckta, uppenbarligen av en kraftig brand. Att anläggningen brunnit kan också utläsas ur det faktum att det förekom träkol i samtliga stolphål i de övre lagerna och i botten på två av dem obrända rester av stolparna. Stolphålen är ca 0,9-1,1 meter djupa, vilket gjort att elden inte nått ända ner i botten.

¹⁴C datering av trä från två av stolparna (7:3, 7:4) gav följande dateringar; 861-985 eKr och 764-886 eKr respektive. Stolparna daterar anläggningen till första delen av vikingatiden, säg 800-tal. Proverna togs från ytterdelen av stolparna, vilket pekar mot att dateringen ligger tämligen nära avverkningsåret.

Fyndmaterial:

7	1	flinta	13g
7:1	2	bryne, sandsten	174g
7:3	3	ben, djur	46g

Figur 97. Anläggning RAÄ Eke 99:1 före avtorvning. Man kan tydligt se fyra stensamlingar med en inskjunkning i mitten. Noteras bör hur anläggningen ligger på krönet av den smala grusåsen.

Figur 98. Anläggningen efter avtorvning och rensning.

Figur 99. Lodbild efter rensning och nedgrävning en bit i stolphålen. Foto SVT Öst.

Figur 100. Ett av stolphålen med bevarade trärester i botten (stolphål 3).

Figur 101. Till del rekonstruerat fundament med kvadratiska stolpar. Stolparna är dock enbart 30 cm i diameter, originalen var troligen upp till 35 cm i diameter. I förgrunden syns den resta stenen söder om anläggningen (se schakt 8).

Schakten Eke Smiss 2:1 L1977:6138 (RAÄ 99:1)

Schakt nr: 8

Typ: rest sten

Storlek: 3 x 2 m (NV-SÖ)

Belägenhet: Åsryggen, ca 1.5 m söderut om Schakt 7. Se karta.

Analys: -

Anläggningar: -

Beskrivning:

Schakt 8 bestod av en yta, 3 x 2 meter, runt en rest sten (gråsten), ca 0,45 m i diameter och 0,6 m hög, som i fornminnesregistret tolkats som en sydsten till den förmodade graven inom RAÄ 99:1. Den resta stenen ligger på samma åsrygg som Schakt 7, ca 3 meter söder om det sydligast stolphålet.

Torvlagret var ca 10 cm tjockt. I lager I framkom grus över hela ytan och 6 st mindre stenar, ca 5-12 cm stora, runt om den resta stenen. Dessa spridda stenar bildade dock inte en tydlig stöttande stenpackning till den resta stenen, utan låg tämligen löst i marken runt den resta stenen. Schaktet grävdes ner i gruslagret till botten av stenarna, ca 20 cm från markytan. Inga fynd, inget kulturlager eller andra konstruktioner påträffades. Stenen stod mer eller mindre direkt på markytan på dess plana botten med stödstenarna intill, utan att vara nedgrävda.

Tolkning:

Den resta stenen tillsammans med de mindre stödstenarna tyder på en människokonstruktion, vars funktion och tidsställning inte kunnat avgöras.

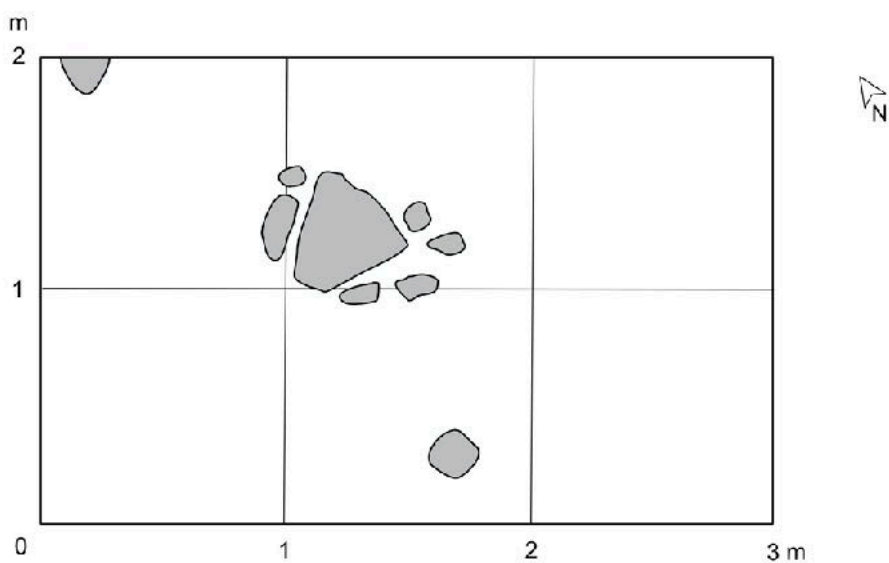
Fyndmaterial:

Inga fynd.

Figur 102. Detaljbild av nedgrävningen runt den resta stenen. I bilden syns också de löst liggande mindre stenar som fanns intill den resta stenen.

Go. 19 Eke sn.
Smiss 2:1
L1977:6183 (RAÄ 99:1)
Schakt 8

Figur 103. Plan över Schakt 8 med den resta stenen

Figur 104. För att vara säker på att det inte fanns något under stenen kom den att flyttas på för att undersöka marken under denna. Inga föremål eller andra lämningar påträffades. Stenen hade en tämligen platt botten och stod ca 0,2 meter ner i gruset på steril grund.

Schakten Eke Smiss 2:1 L1977:6140 (RAÄ 99:3)

Schakt nr: 9

Typ: Del av husgrund

Storlek: Schakt 5 x 4 m

Riktning: NÖ-SV

Belägenhet: schaktet ligger över syd-västra delen av husgrunden. Se karta.

Anläggningar: -

Analys: -

Beskrivning:

Schaktet bestod av en yta 5 x 4 meter över syd-västra hörnet av husgrunden (RAÄ 99:3). Gråstenar ca 0,2 - 0,75 m i storlek syntes tydligt över markytan i södra delen. En svag antydning till mur syntes i västra delen innan avtorvning. Torvlagret var 5 - 7 cm tjockt. Under torven kom lager 1, som bestod av grus blandat jord och flera stenar, ca 0,1 - 0,4 m i storlek. I mitten av schaktet saknas stora stenar för det mesta och intill nordöstra änden fanns mörkare jord. Lager 2 bestod även av sten och grusblandad jord. En hög av grus och lera fanns i sydvästra hörnet. I övrigt har stenarna varit mycket omrörda av rötter med också synbarligen resultatet av en rasering av anläggningen. I nordöstra kanten påträffades en bit flinta och bärnsten i mörk jord. Ca 10 cm ner kom lager 3, sterilt grus.

Schaktet utvidgades på sydöstra sidan mellan schakt 9 och 10 för att undersöka husets murar och möjliga konstruktioner. Några stora stenar syns på markan. Under torven kom en tydlig stenpackning. Mellan stenarna i lager 1 var mjuk lös jord. En stor stubbe fanns i mitten. Med bortagning av sten och jord kom lager 2. Lager 2 bestod av grusblandad jord och mörk jord vid stubben. En benbit hittades i lager 2 tillsammans med en glas pärla under stubbens rötter. Här kom sterilt grus i samma nivå som schakt 9. I övrigt inga spår av kulturlager, anläggningar eller konstruktioner.

Tolkning:

Schakt 9 bestod av en stenpackning som inte är naturlig. Packningen var mycket omrörd och utan någon form av ordning och gav ett tydligt intryck av att en anläggning demolerats fullständigt. De stora stenar som fanns inom södra delen av schaktet hänger ihop med grundmuren i schakt 10. Inga flera konstruktioner hittades. Fyndmaterialet är för ringa och odaterbart för att bedöma tidsperiod eller aktiviteter.

Fyndmaterial:

1	ben, bränt	<1g
2	bärnsten	<1g
3	ben	1.7g
4	pärkla	<1g

Figur 105. Schakt 9 efter avtorvning, sett från nordväst. Bilden illustrerar väl hur oregelbunden och oklar stenpackningen var, med en stor skillnad i stenstorlek och med en mycket ojämn och oregelbunden yta utan någon form av konstruktion.

Figur 106. Schakt 9, lod. Norr är uppåt i bilden. En svag antydan till skalmur kan skönjas i nord-sydlig riktning längs den vänstra kanten av bilden i form av ett flertal större gråstenar. I övrigt är det enbart en mycket diffus stenpackning.

Figur 107. Utvidgning av schakt 9, på södra sidan av schakt 9. Norr är neråt i bilden. Den grävda ytan i bildens överkant utanför stenpackningen hör till schakt 10. I bildens högra kant skymtar den ena sidan av en skalmur i nord-sydlig riktning. I övrigt inga konstruktionsdetaljer

Schakten Eke Smiss 2:1 L1977:6140 (RAÄ 99:3)

Schakt nr: 10

Typ: del av husgrund

Storlek: schakt 10 x 2 m

Riktning: NÖ-SV

Belägenhet: schaktet är utlagt över den östra änden av den tolkade husgrunden. Se karta.

Anläggningar: härd (10:1)

Beskrivning:

Schaktet utgörs av en yta 10 x 2 meter lång över husgrunden (RAÄ 99:3) i östra delen. Husgrundens två skalmur syns till viss del över markytan. Schaktets centrum saknade stora stenar och var överlag stenfattigt. Efter avtorvning framkom flera gråstenar i båda ändarna av schaktet. Murarna bestod av skalmurar med stora stenar på yttre och inre med fyllning av mindre stenar. Enstensamling fanns i norra delen, på utsidan av norra muren och en på utsidan av södra delen. Mellan murarna fanns ett område som var i det närmaste stenfritt med mörk jord. Lager 2 bestod av sten och sandig jord. Ett lager sten plockades bort från stensamlingarna. Fortfarande mörk jord i mitten. En nit påträffades i norra änden i stensamlingen. Stensamlingarna undersöktes ner till gruslager. Lager 3 fanns enbart mellan murarna och bestod av matjord och sten. Ett antal fynd framkom i lager 3 mellan murarna. En kruka, ben, bronsbeslag, en tand, några knivfragment och en lans hittades söderut om norra muren och i direkt anslutning till en större härd. Alla fynd var fragmenterade. Ett svärd hittades i schaktets östra vall, varför schaktet utvidgades (schakt 11). I centrala delen av schakt 10 framkom en härd (anläggning 1). Matjordslagret fortsatte några centimeter till gruslager.

Utvidgningen (schakt 11)

För att gräva ut svärdet utvidgades schaktet mot öster. Utvidgade ytan var 3,5 x 2,7 meter (Ö-V). Ytan bestod av några tydliga stora stenar som syntes i marken, men saknades i nordöstliga änden. De synliga stenarna verkade koppla till sydligast skalmuren i schakt 10. Efter avtorvning kom mörk mjuk jord, ca 6 cm djup. I nästa lager kom grusblandad jord. Några fragment av keramik, en pilspets, djurben hittades i östra delen. Under kulturlagret kom samma sterila gruslager som fanns i schakt 9 och 10.

Anläggning I (10:1), härd:

Härden bestod av en något oval (1,4 x 1 m, N-S) anläggning med skörbrända gråstenar ca 10 cm stora, med en yttre ring stenar ca 10-20 cm i storlek. Jorden mellan stenarna var mörk med kol och brända benbitar. Ca 16 cm ner i anläggningen kom ett lager sand, ca 8-15 cm tjock. Under sandlagret kom en hård packning av lera.

Tolkning:

Skalmurarna var tydliga i schakt 10. Stensamlingarna på utsidorna av murarna kan inte tolkas, men är definitivt inte naturliga. Fynden är få och koncentrerade till området mellan murarna och i direkt anslutning till härden och tyder möjligen på en ceremoniell deponering inne i huset. Som schakt 6 har huset inte varit en bostadshus. Fynden indikerar snarare rituella aktiviteter. ¹⁴C datering av kol från härden visar på tidig vendeltid (534-640 eKr) som stämmer väl överens med den tolkade dateringen av svärdet och krukans. Dateringen av huset stämmer även väl överens med dateringar från härdarna i det andra huset av samma karaktär i schakt 6.

Resultaten från de två husen visar att dessa i tid föregår tornkonstruktionen med de fyra stolphålen i schakt 7 med ca 100 år.

Fyndmaterial:

1	nit	10,5g
2	flinta	1.1g
3	keramik	12.1g
4	bronsbeslag	2g
5	lans	56g
6	keramik	125g
7	bronsbeslag	<1g
8	kniv	36g
9	ben, bränt	3g
10	kniv	15g
11	ben, bränt	<1g
12	ben, bränt	8g
13	tand, djur	<1g
14	järnbeslag	10g
15	ben, bränt	1g
16	kniv	16g
17	keramik	5g

Schakt 11

1	svärd	
2	keramik	15g
3	keramik	<1g
4	bryne, sandsten	19.2g
5	pilspets	11g
6	keramik	17.7g
7	järn	4g
8	ben	4.3g
9	tand, djur	<1g
10	keramik	<1g
11	tand, djur	<1g
12	kniv spets	10g
LF1	bryne, sandsten	56g

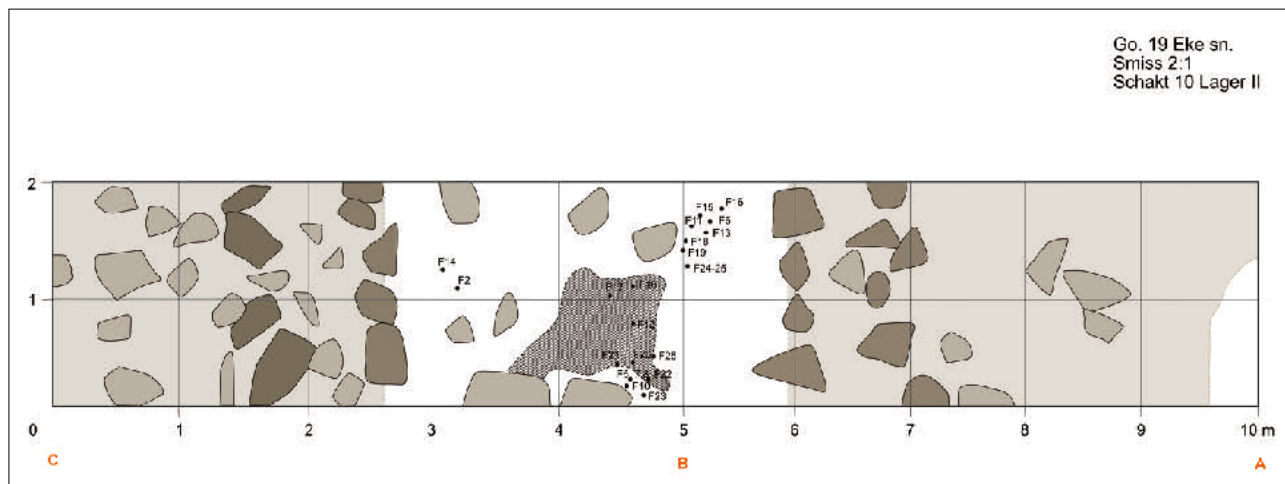
Figur 108. Översikt över anläggning 99:3, sedd från söder. Det framgår väl den förhållandevis jämna stenpackningen.

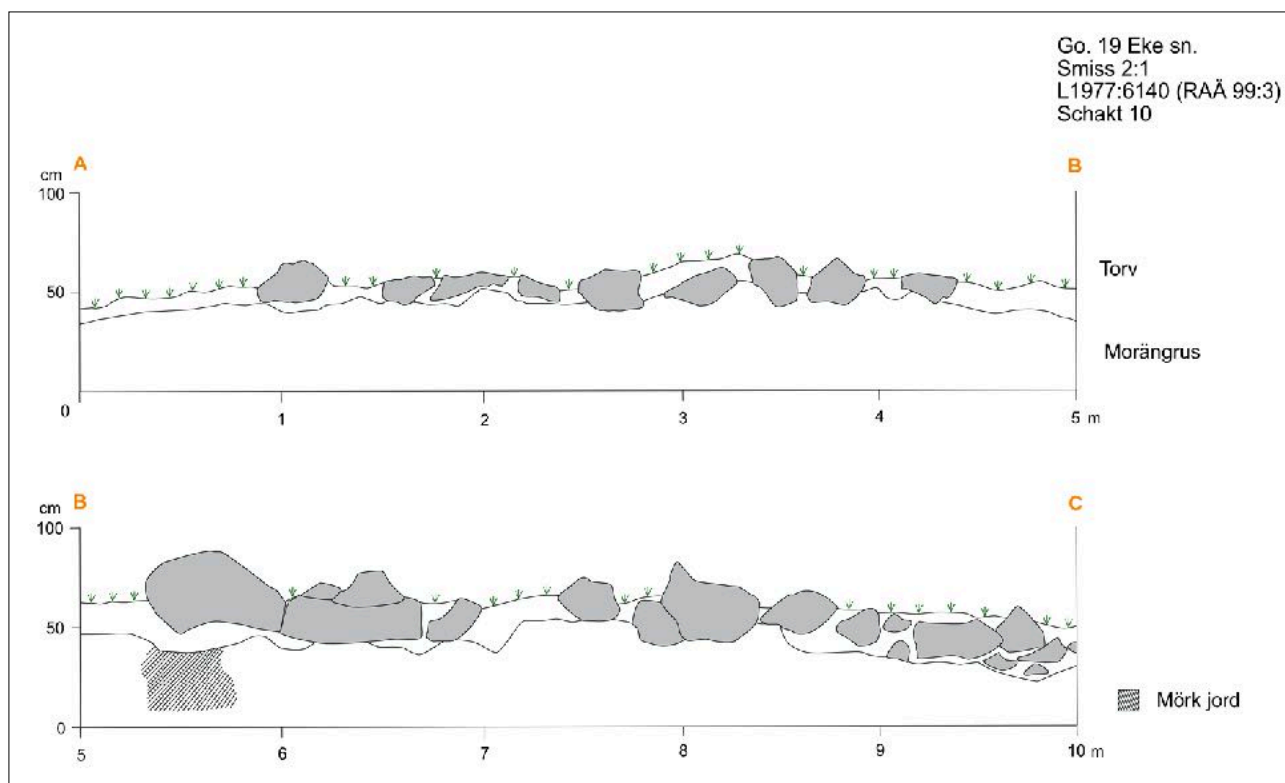
Figur 109. Schakt 10 efter avtorvning sedd mot norr. I förgrunden skymtar den ena skalmuren.

Figur 110. Lodbild över schakt 10 med de två skalmurarna markerade med gul ton och härden med röd ton.

Figur 111. Plan över schakt 10. Skalmurarna utmärkta med mörkare ton. Områden som är tonade innehåller stenpackning. Mellan skalmurarna är det tämligen tomt på sten. Centralt mellan skalmurarna är en härden intill vilken ett flertal fynd påträffades.

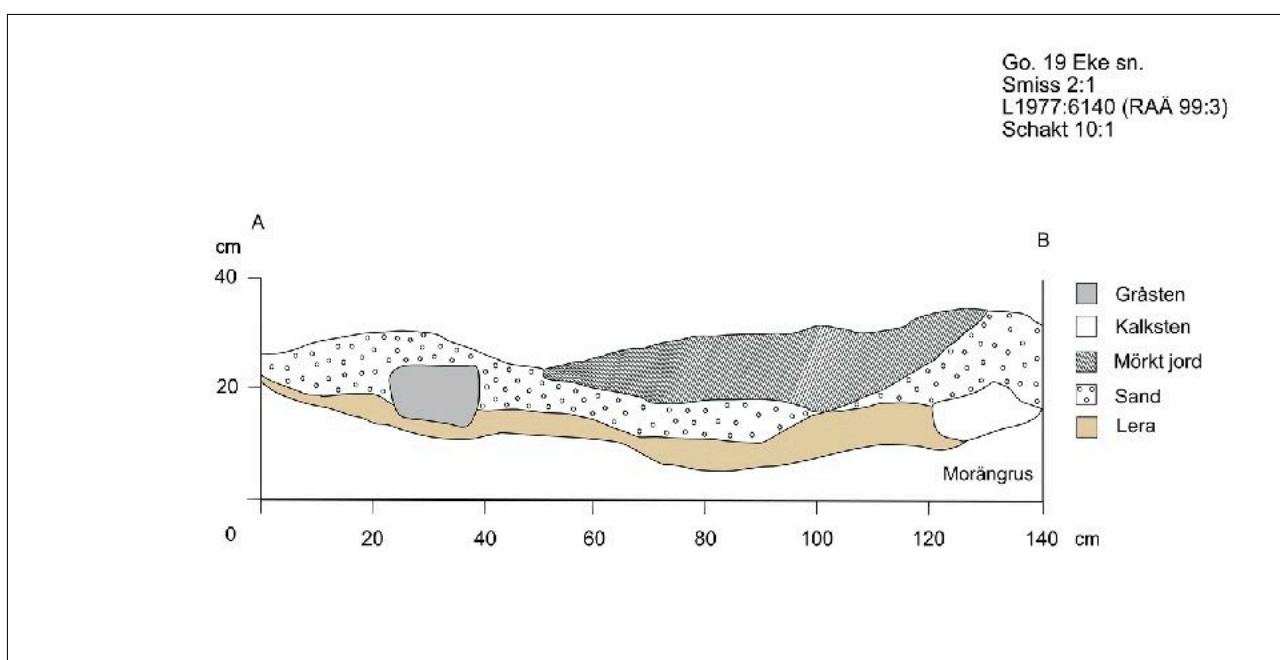
Figur 112. Profil över schakt 10, östra långsidan.

Figur 113. Den västra skalmuren efter avtorvning och framrensning. Skalmuren, ca 1-1,2 meter bred, utgörs av två rader större gråstenar i ett skift med en fyllning av mindre sten emellan.

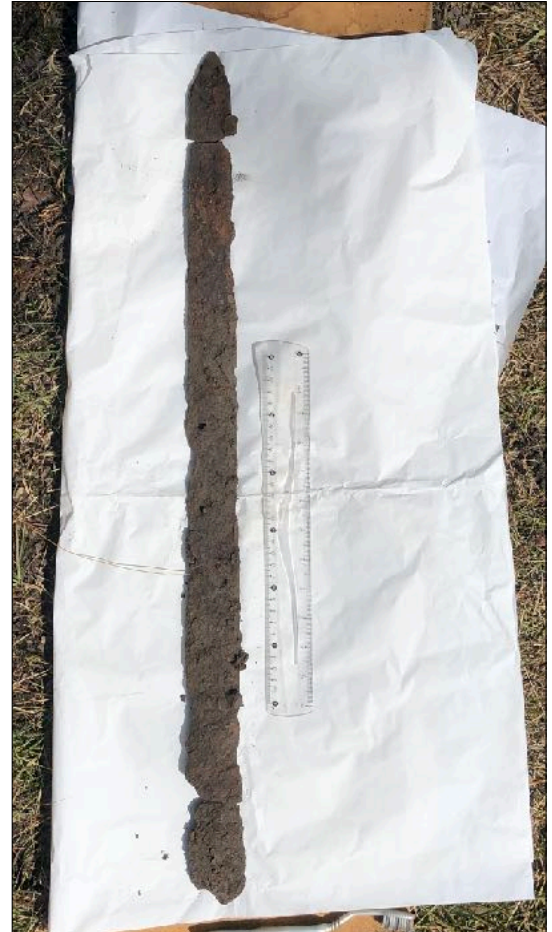
Figur 114. Härden centralt i huset efter framrensning, drygt 1 meter i diameter.

Figur 115. Profil genom härden.

Figur 116. Svärdet så som de påträffades i marken.

Figur 117. En vackert ornerad lerkruka, påträffad intill hälden på dess östra sida.

Figur 118. Delar av flera knivar och en "lansspets" påträffade intill hälden på dess nordvästra sida.

Källor och administrativa uppgifter

Litteratur

Bornfalk Back, A. 2014. Rapport över Herrgårdsklintstudier.

Carlsson, D. 1979. *Kulturlandskapet på Gotland*. En studie av jordbruks- och bebyggelseförändringar under järnåldern. Nyköping.

Carlsson, D. 1999. "Ridanäs" – *Vikingahamnen i Fröjel*. ArkeoDok. Visby.

Carlsson, D. 2000. *Gård, hamn och kyrka*. En vikingatida kyrkogård i Fröjel. CCC-papers: 4.

Hegardt, J. 1989. Gudings slott, en märklig gotländsk fornborg. *TOR*. Uppsala universitet.

Nylén, E. -Lamm, J-P. 1987. *Bilstenar*. Värnamo.

Thunmark-Nylén, L. 1979. Burget på Burge - en storgård på gränsen mellan heden och kristen tid. I, *Arkeologi på Gotland*. Gotlandica nr 14. Visby.

Thunmark-Nylén, L. 2000. *Die Wikingerzeit Gotlands*. IV:1. KVHAA. Stockholm.

Östergren, M. 1989. *Mellan stengrund och stenhus*. Gotlands vikingatida silverskatter som boplatssindikation. Thesis and Papers in Archaeology 2.

Övriga källor

Riksantikvarieämbetet FMIS

Lundström, P. 1950. Rapport över undersökning av fornlämningar vid Styrmansberget i Fröjel. Riksantikvarieämbetet ATA

Administrativa uppgifter

Undersökare: Arendus AB
Länsstyrelsens diarienummer: 431-27-2019
Typ av undersökning: Arkeologisk forskningsundersökning
Utförandetid fältinsats: 24 juni-9 augusti 2019
Län: Gotland
Kommun: Gotland
Socken: Eke
Fastighet: Gudings 1:3, Smiss 2:1
RAÄ:nummer: Eke 49:1-3, 99:1, 3 och 5, 101:1-2.

Projektledare: Doc. Dan Carlsson
Övrig Personal: Lauren Bokor, Sara Louise Downard och Austin Main.
Rapportansvarig: Lauren Bokor och Dan Carlsson
Koordinatsystem: SWEREF 99TM
Mätutrustning: Totalstation, handhållen GPS

Berörda fornlämningar: L1977:4059, L1977:4153, L1977:6082, L1977:6083, L1977:6138, L1977:6139, L1977:6140, L1977:6141, L2019:1743, L2019:1744.

Fynd tillvaratagna och konserverade som skall fyndfördelas.

Fyndlista Eke 2019 Gudings 1:3, RAÄ 49

Diarie_nr	Socken	Fastighet	RAÄ nr	Anl nr construct. nr	Fynd nr find nr	Sakord/object	Undertyp type	Material	Ant ex	Ant fragm N° fragm	Vikt (g) weight	Length mm	width mm	Hight mm	thickness (mm)	Diameter (mm)	Dating	Comments
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:3	14	1	Skelett	människa	ben			709g							
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:3	14	2	ben	djur	ben			9g							troligen djurben
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:3	14	3	ben	djur	ben			<1g							troligen djurben
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:3	14	4	tand	djur	ben			<1g							troligen djurben
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:3	14	5	tand	djur	ben			<1g							troligen får
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:3	14	6	tand	djur	ben			2g							troligen ku
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:3	14	7	flinta		sten			11g							avslag
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:1	10	LF1	tänder	djur	ben			14g							troligen får
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:1	10	1	ben		ben			<1g							
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:1	10	2	ben	bränt	ben			<1g							
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:1	10	3	flinta		sten			<1g							avslag
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:1	10	4	flinta		sten			<1g							avslag
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	12:3	1	Pärta		fossil?	1		0.5			5		10		gråvit opak. Ovalt hål. Troligen fossil
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	12:3	2	Pärta		fossil?	1		0.3			5		6.3		gråvit opak. Troligen fossil
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	12:3	3	Pärta		glas	1		0.3			4		9		gråvit. Opak. Lindningsteknik
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	12:3	4	Pärta		bärnsten	1		<1g			4.3		9		rödbrun. Delvis transparent
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	12:3	5	Pärta		glas	1		0.9			6.5		10		orange. Opak. Tunntformad. Lindningsteknik.
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	12:3	6	kniv		järn	1	2	14.7	85	16		7			knivblad m tånge
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	12:3	7	nålhuvud		kopparlegering	1	2	4.6	30			10			nålhuvud av kopparlegering och del av nål i järn
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	12:3	8	ten		järn	1		1.4	29	8		4.5			kanske del av tånge
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	12:3	9	pärta		bärnsten	1		2			9.5		18		rödbrun. Delvis transparent
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	12:3	10	pärta		glas	1		0.3			9		6		grön. Opak. Sexkantig. Dragen.
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	12:3	11	pärta		glas	1		1			7		10		röd. Opak. Tunntformad.

Diarie_nr	Socken	Fastighet	RAÄ nr	Anl nr construct. nr	Fynd nr find nr	Sakord/object	Undertyp type	Material	Ant ex	Ant fragm N° fragm	Vikt (g) weight	Length mm	width mm	Hight mm	thickness (mm)	Diameter (mm)	Dating	Comments
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	12:3	12	pärla		glas	1		0.6			6		9		gråvit. Opak. Lindningsteknik
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	12:3	13	kniv		järn	1	10	15.1	34.9	18		7			Kraftigt korroderade fragment av järn
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	12:3	14	pärla		glas	1		1.5			10		11.5		grön. Opak. Bläst och dragen i segmentteknik
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	12:3	15	dråknål med huvud		kopparlegeri ng	1		6.2	75			8	4		komplett med fyrkantigt huvud.
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	12:3	16	dråknål med huvud		kopparlegeri ng	1		4.4	74				4		saknar huvud
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	12:3	17	krampa		järn	1	4	13.1	38	21		10			kraftigt korroderade fragment av järn
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	12:3	18	pärla		glas	1		2.7			15		13		ofärgad. Transparent. Defekt tillverkning
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	12:3	19	pärla		fossil?	1		<1g			2		9		mycket tunn, oklart om det är en pärla
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	12:3	20	skelett	människa	ben	1		1075							
				12:2	21	skelett	människa	ben	1		1758							troligen kvinna
				12:1	22	skelett	människa	ben	1		1140							troligen kvinna
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	13:1	1	dråknål		järn	1		3.7	46				6		del av dråknål. Korroderad. Klump på mitten
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	13:1	2	dråknål		kopparlegeri ng	1		4.7	77.5				8		Ovalt perforerat huvud (7 hål). Ena halvan på huvudet saknas
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	13:2	3	kniv		järn	1		25.6	124.5	19.5		7.3			mycket kraftigt korroderad
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	13:2	4	båltespänne		kopparlegeri ng	1		18.2	77	39		12			Det verkar finnas läderrester kvar under metallbeslaget
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	13:2	5	ringspänne		kopparlegeri ng	1									
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	13:2	6	skelett	människa	ben	1									
431-27-2019	Eke	Gudings 1:3	49:2	13:1	6	skelett	människa	ben	1									

Fyndlista Eke 2019 Smiss 2:1, RAÄ 99 och 101

Diarie_nr	Socken	Fastighet	RAÄ nr	schakt (trench)	ruta square	Lager layer	Anl nr construct. nr	Fynd nr find nr	Sakord/object	Undertyp type	Material	Ant ex	Ant fragm N° fragm	Vikt (g) weight	Length mm	width mm	Hight mm	thickness (mm)	Diameter (mm)	Dating	Comments
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:1	7		I		1	flinta		flinta	1		13	30	18		15			avslag gotlandsflinta
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:1	7		II	1	2	bryne		sandsten	1		174	90	43		20			
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:1	7		II	3	3	ben	djur	ben			46							hare, fågel, groda, får
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:3	9	3	III		1	ben	bränt	ben	1		0.6							
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:3	9	3	III		2	bärnsten		bärnsten	2		0.1	11	10					
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:3	9		II		3	ben		ben			1.7							
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:3	9		II		4	pårla		glas	1		0.7				16			
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:3	10	13	II		1	nit		järn	1		10.5	31	20			j.å.		
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:3	10	16	II		2	flinta		flinta			1.1	16	16					
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:3	10	13	III		3	keramik		keramik			12.1	1-15	1-16			j.å.		grov, röd-brun, icke omerat
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:3	10	5	III		4	beslag		brons	1		2	6-41	3-24			j.å.		
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:3	10				5	lans		järn	1	5	56	214	40		6	j.å.		
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:3	10	5	III		6	keramik		keramik			125	9-38	7-56					finkornig, omerat, mörk brun
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:3	10	16	III		7	beslag		brons	1		0.5	15	10					troligen kniv hänge
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:3	10				8	kniv		järn	1	3	36	155	26		8	j.å.		
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:3	10	15	III		9	ben		ben			3							
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:3	10				10	kniv		järn	1	2	15	78	20		3	j.å.		
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:3	10	15	III	1	11	ben	bränt	ben			0.5							
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:3	10		III		12	ben	bränt	ben			8							1 fragment paverkade
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:3	10		III		13	tand	djur	ben			0.5							troligen djur
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:3	10				14	järn		järn	1	1	10	36	20		7	j.å.		troligen tång
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:3	10	5	III	1	15	ben	bränt	ben			1							
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:3	10				16	kniv		järn	1	4	16	81	21		4	j.å.		
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:3	10	5	III	1	17	keramik		keramik			5	21	16			j.å.		finkornig, icke omerat, mörk brun
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:3	10 UT				1	svärd		järn	1	3		730	43			j.å.		saknas tång, troligen 600-800 e.kr.
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:3	10 UT		II		2	keramik		keramik	6		15	18-37	3-21			j.å.		grov, röd-brun, icke omerat
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:3	10 UT		II		3	keramik		keramik	1		0.5	12	9		4			grov, röd-brun, icke omerat
431-27-2019	Eke	Smiss 2:1	99:3	10 UT		II		4	bryne	del av	sandsten			19.2	32	27					

Diarie_nr	Socken	Fastighet	RAÄ nr	schakt (trench)	ruta square	Lager layer	Anl nr construct. nr	Fynd nr find nr	Sakord/object	Undertyp type	Material	Ant ex	Ant fragm N° fragm	Vikt (g) weight	Length mm	width mm	Hight mm	thickness (mm)	Diameter (mm)	Dating	Comments
431-27-2019	Eke	Smüss 2:1	99:3	10 UT		II		5	pilspets		järn	1		11	67	10		5.5			
431-27-2019	Eke	Smüss 2:1	99:3	10 UT		II		6	keramik		keramik	3		17.7	25-35	20-26					grov, röd-brun, icke omerat
431-27-2019	Eke	Smüss 2:1	99:3	10 UT		II		7	järn		järn	1	3	4	36	7		6		j.å.	troligen tång till en kniv
431-27-2019	Eke	Smüss 2:1	99:3	10 UT		II		8	ben		ben			4.3							
431-27-2019	Eke	Smüss 2:1	99:3	10 UT		II		9	tand	djur	ben			0.2							troligen får
431-27-2019	Eke	Smüss 2:1	99:3	10 UT		III		10	keramik		keramik	1		0.9	20	10					grov, röd-brun, icke omerat
431-27-2019	Eke	Smüss 2:1	99:3	10 UT		II		11	tand	djur	ben			0.6							toligen får
431-27-2019	Eke	Smüss 2:1	99:3	10 UT		II		12	kniv spets		järn	1	3	10	15-27	16-26					
431-27-2019	Eke	Smüss 2:1	99:3	10 UT		II		LF 1	bryne		sandsten	1		56	64	45		12			
431-27-2019	Eke	Smüss 2:1	99:5	6	22			1	keramik		keramik	5		13	13-34	5-30				j.å.	finkornig, icke omerad
431-27-2019	Eke	Smüss 2:1	99:5	6	32			2	keramik	grov	keramik	1		3	21	16		8		j.å.	icke omerad
431-27-2019	Eke	Smüss 2:1	99:5	6	24			3	keramik		lera	2		12	19-34	16-25		8			
431-27-2019	Eke	Smüss 2:1	99:5	6	28			4	flinta		flinta	1		1	16	10		4			avlag gottandsflinta
431-27-2019	Eke	Smüss 2:1	99:5	6	42			5	nätsärke		sandsten	1		38	82	51		5			
431-27-2019	Eke	Smüss 2:1	99:5	6	43			6	pinsett		brons	1		4	40	9				j.å	
431-27-2019	Eke	Smüss 2:1	99:5	6	23			7	kruka		keramik			290	7-62	7-52		2-19		j.å	finkornig, icke omerad
431-27-2019	Eke	Smüss 2:1	99:5	6	43		3	8	ben	bränt	ben			1							
431-27-2019	Eke	Smüss 2:1	99:5	6	43		3	9	tänder	djur	ben			14							troligen får
431-27-2019	Eke	Smüss 2:1	99:5	6	24		1	10	beslag		brons	1		1	17	10		4		j.å.	
431-27-2019	Eke	Smüss 2:1	99:5	6	44			11	pårla		sten	1		1	13			3		j.å.	
431-27-2019	Eke	Smüss 2:1	99:5	6	30			12	flinta		flinta	4		4	21	12		6			avlag
431-27-2019	Eke	Smüss 2:1	99:5	6	24			13	ben	bränt	ben			10							
431-27-2019	Eke	Smüss 2:1	99:5	6				LF 1	ben		ben			36							lös fynd
431-27-2020	Eke	Smüss 2:1	101:1	2			1	1	bronsfragment		brons	1		1	3	3.67					
431-27-2021	Eke	Smüss 2:1	101:1	2			1	2	bleck		brons	1		1	6	3.67					
431-27-2022	Eke	Smüss 2:1	101:1	2			1	3	tand		ben			2							
431-27-2023	Eke	Smüss 2:1	101:1	2			1	4	skelett	människa	ben	1		2411							troligen mann

Bilaga 3. Osteologisk analys

av mänskligt skelettmaterial från Gotland, Eke socken, Gudings 1:3.

Utgrävningsår 2019. Dnr 431-27-2019.

Anläggning 1, RAÄ 101:1

Skelett, fragmenterat, inkomplett.

Kön: Även om vissa delar av kraniet uppvisar kvinnliga drag, är det tack vare underkäkens utseende, vissa delar av höftbenet samt mått på skulderblad och lårben relativt säkert att skelettet härrör från en man.

Ålder: Tandslitaget indikerar en ålder 17-25 år, mer troligt i den nedre delen av åldersspannet. Eftersom den övre delen av höger skenben var relativt fragmenterad gick det att studera den interna strukturen i benet, som visar att ledänden troligen vuxit fast alldeles nyligen, detta sker normalt mellan 16 och 23 års ålder. Inga spår av fusion finns dock kvar på de yttre delarna av benet, ej heller på vänster skenben eller på de båda lårbenens nedre delar. Därmed är en trolig ålder på mannen omkring 20 år.

Förändringar: Måttlig ansamling av tandsten på molarerna i underkäken. De båda mittersta framtänderna i överkäken är kraftigt slitna bara på insidan, vilket bör ha orsakats av flitigt användande av tänderna som redskap eller verktyg – normalt slitage av mat och tuggning ger inte denna typ av spår i så ung ålder.

Skelettdelarna, framför allt lårbenen, är relativt kraftiga med tjocka benväggar kring märghålan.

Anläggning 12, RAÄ 49:2

Skelett 1

Skelett i mycket dåligt skick. Bendelar faller isär vid hantering.

Kön: Endast en könsskiljande karaktär fanns bevarad, vårtuskottet från vänster tinningsben. Detta anger med tveksamhet att skelettet kan härröra från en man, men eftersom det är en enda indikator så är det stor osäkerhet.

Ålder: Tandslitaget anger en ålder på minst 35 år, troligen äldre.

Skelett 2

Fragmenterat skelett.

Kön: På det hela taget osäkert, lårbenshuvudets diameter anger dock trolig kvinna.

Ålder: Tandslitaget och en icke helt framväxt visdomstand anger en ålder kring 20-25 år.

Förändringar: Liten ansamling tandsten.

Skelett 3

Inkomplett skelett, huvudsakligen bara kraniedelar och från överarmarna.

Kön: En del könsskiljande områden på kraniet kunde studeras och uppvisade huvudsakligen kvinnliga drag.

Ålder: Tandslitaget anger en ålder på minst 35 år, men troligen äldre.

Anläggning 13, RAÄ 49:2

Skelett 1

Fragmenterat skelett, inkomplett men delar från större delen av kroppen finns. De bevarade delarna från de långa rörbenen är små och gracila.

Kön: Det enda måttet (lårbenshuvudets diameter) anger trolig kvinna, liksom en fåra på höftbenet.

Ålder: Suturerna i kraniet är väl fusionerade, vilket anger en hög ålder, likaså tandslitaget. Även utseendet på ledytor på höftbenen indikerar en ålder över 50 år.

Skelett 2

Fragmenterat skelett, något bättre bevarat än de flesta andra.

Kön: De flesta könsskiljande karaktärer och mått anger att den begravde var en man, även om vissa anger osäkert kön.

Ålder: Tandslitage och kraniets suturer anger en ålder mellan 25 och 35 år.

Kroppslängd: En mycket osäker uträkning av mannens kroppslängd går att göra längden på höger lårben (403mm). Detta mått gjordes trots att benet var i flera delar. Om det stämmer var mannen bara omkring 157 cm lång.

Förändringar: Tänderna har stora ansamlingar av tandsten.

Anläggning 14, RAÄ 49:3

Mycket fragmenterat skelett, få delar bevarade.

Kön: Även om de flesta könsskiljande karaktärer inte kunde ange varken man eller kvinna, så tyder den höga åldern (se nedan) på att det är en kvinna, då många av kraniets könsdimorfismer utvecklas åt det manliga hållet med högre ålder. Vissa av skelettelementens ringa storlek anger också att de med stor sannolikhet kommer från en kvinna.

Ålder: Det kraftiga tandslitaget anger en ålder på minst 60 år.

Förändringar: Tänderna är i vissa fall nedslitna till rötterna. På en tand saknas en stor del, troligen på grund av ett långtgående kariesangrepp. En hel del tandsten finns.

Övrigt

En kindtand har tagits från varje grav för eventuella analyser.

Skelett	Kön	Ålder (år)
Anl 1	Man	Ca 20
Anl 12:1	?	35+
Anl 12:2	Kvinna?	20-25
Anl 12:3	Kvinna?	35+
Anl 13:1	Kvinna	50+
Anl 13:2	Man	25-35
Anl 14	Kvinna?	60+

Översikt kön och ålder på de undersökta skeletten

3 Januari 2020

Petter Åkeson

Bit för bit AB

0702-816079

VEDLAB

Vedanatomilabbet

Vedlab rapport 19062

**Vedartsanalyser på material från Gotland, Eke
sn.**

Adress:
Kattås
670 20 GLAVA

Telefon:
070 34 00 645
E-post: vedlab@telia.com

Bankgiro:
5713-0460
www.vedlab.se

Organisationsnr:
650613-6255

VEDLAB

Vedanatomilabbet

Vedlab rapport 19062

2019-09-02

Vedartsanalyser på material från Gotland, Eke sn.

Uppdragsgivare: Dan Carlsson/Arendus

Arbetet omfattar två träprov från stolparna i en anläggning bestående av fyra kraftiga stolphål i kvadrat.

Båda stolparna var av tall. Jag tittade lite på årsringsbredd. Det är ungefär 5–6 årsringar per cm. Nu är det små bitar och därmed litet underlag. Men 5–6 är inte mycket, alltså de är inte extremt tätvuxna som en ibland ser (30–40 årsringar per cm).

Årsringstjockleken går ner hos tallar när de nått mogen ålder, runt de 200 åren. Det inte alltför väl underbyggda resultatet kan en tolka som att endera är det unga tallar <200 år, som använts för stolparna, eller så är det de inre delarna av äldre stockar som bevarats.

Analysresultat

Anl.	ID	Anläggnings- typ	Prov- mängd	Analyserad mängd	Trädslag	Utplockat för ¹⁴ C-dat.	Övrigt
Sth3	1	Stolprest	8,3g	1,0g 1 bit	Tall 1 bit		
Sth4	2	Stolprest	3,7g	1,0g 2 bitar	Tall 2 bitar		

Erik Danielsson/VEDLAB
Kattås
670 20 GLAVA
Tfn: 070 34 00 645
E-post: vedlab@telia.com
www.vedlab.se

De här trädslagen förekom i materialet

Art	Latin	Max ålder	Växtmiljö	Egenskaper och användning	Övrigt
Tall	<i>Pinus silvestris</i>	400 år	Anspråkslös men trivs på näringsrika jordar. Den är dock ljuskrävande och blev snabbt utkonkurrerad från de godare jordarna när granen kom	Stark och hållbar. Konstruktionsvirke, stolpar, pålar, båtbygge, kärl (ej för mat) takspån, tjärbloss, träkol, tjärbränning	Underbarken till nödmjöl, årsskott kokades för C-vitaminerna. Även som kreatursfoder

Uppgifter om maximal ålder, växtmiljö, användning mm är hämtade ur: Holmåsen, Ingmar Träd och buskar. Lund 1993. Gunnarsson, Allan Träden och människan. Kristianstad 1988. Mossberg, Bo m.fl. Den nordiska floran. Brepol, Turnhout 1992.

Vedartsanalysen görs genom att studera snitt- eller brottytor genom mikroskop. Jag har använt stereolupp Carl Zeiss Jena, Technival 2 och stereomikroskop Leitz Metalux II med upp till 625 gångers förstoring. Mikroskopfoton är tagna med Nikon Coolpix 4500. Referenslitteratur för vedartsbestämningen har i huvudsak varit Schweingruber F.H. Microscopic Wood Anatomy 3rd edition och Anatomy of European woods 1990 samt Mork E. Vedanatomy 1946. Dessutom har jag använt min egen referenssamling av förkolnade och färskas vedprover.

C14 prover 2019

Provar	Beskrivning	Typ	SWEREF N	SWEREF E	Datering	korrelerat
Eke 2019:2	Ben från skelettet schakt 1 RAÄ 101:1. Mellanhandsben	Ben	6340036	707127	1622±28BP	382-537 (95,4%)
Eke 2019:3	Ben från skelett anl. 12:1 RAÄ 49:2. Mellanfotsben	Ben	6340427	707464	1041±30BP	951-1032 (89,9%)
Eke 2019:4	Ben från skelett anl. 12:2. RAÄ 49:2. Mellanfotsben höger	Ben	6340427	707464	939±27	1024-1156 (95,4%)
Eke 2019:5	Ben från skelett anl. 12:3. RAÄ 49:2. Övre extremiteter	Ben	6340427	707464	1123±28	864-992 (92,3%)
Eke 2019:6	Ben från skelettet anl. 13:1. RAÄ 49:2. Arm kvinnan	Ben	6340425	707461	1001±28	984-1050 (75,2%)
Eke 2019:7	Ben från skelettet anl. 13:2. RAÄ 49:2. Maximala radius höger. Mannen.	Ben	6340425	707461	1118±28	873-994 (94,5%)
Eke 2019:8	Schakt 6. Anläggning 1 hård. RAÄ 99:5	Träkol	6339908	707010	1287±28	666-770 (95,4%)
Eke 2019:10	Schakt 6. Anläggning 3. Hård. RAÄ 99:5	Träkol	6339912	707004	1387±27	609-671 (95,4%)
Eke 2019:9	Schakt 6. Anläggning 2. Stolpe. RAÄ 99:5	Träkol	6339911	707006	757±27	1222-1284 (95,4%)
Eke 2019:1	Schakt 7. stolpen RAÄ 99:1. anl. 3	Trä	6339911	707044	1134±29 BP	861-985 (85,0%)
Eke 2019:11	Schakt 7. Stolphål 4 RAÄ 99:1	Trä	6339913	707044	1220±28	764-886 (76,7%).
Eke 2019:12	Schakt 10. Hård. RAÄ 99:3	Ben	6339938	706989	1496±28	534-640 (90,5%)
Eke 2019:13	Anläggning 10. RAÄ 49:1. Huslämning/hård	Träkol	6340513	707419	2520±29	BC 694-542 (65,6%)
Eke 2019:14	Ben från skelett. Anl. 14. RAÄ 49:3	Ben	6340511	707423	1120±28	866-994 (93,2%)